

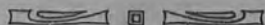
НИВА

МІСЯЧНИК ПОСВЯЧЕНИЙ ЦЕРКОВ- НИМ І СУСПІЛЬНИМ СПРАВАМ.

Адрес Редакції і Адміністрації:
Львів, Корняктів ч. 1.

З М І С Т:

<i>Петро Хомин: Уніїністичні наради на Белеграді в днях 5—7 серня 1921</i>	285
<i>о. Др. Д. Дорожжінський: О процесах після нового Кодексу права канонічного</i>	291
<i>Українська церква на Вукоєнні (дописи)</i>	297
<i>Конфіскація 8—9 ч. „Ниви“ з с. р.</i>	301
<i>Ronificium Institutum Orientale</i>	302
<i>о. Й. Скрутень ЧСВВ.: Під хвилю про- пам'ятних роковин</i>	305
<i>Загальні Збори Т-ва Катехитів</i>	307
<i>Заклик до собратів священиків</i>	308
<i>Нові книжки</i>	309
<i>Всячина</i>	312



Ч. 365. — В Імені Річипосполитої Польської! Суд окружний карний
яко Трибунал прасовий у Львові рішив на внесок Прокуратурії Дер-
жавної, що зміст артикулів уміщених в письмі друковим „Нива“ ч. 8-9
під наголовками: 1) „Дивне незрозуміння“ в уступах а) від слів „і тому
мусимо“ до слів „мала дитина“ 2) між словами „згадуваного листа“ а
словами „всюди хоче“ 3) „Заклик до собратів-священиків“ в уступі від
слів „або будемо“ до слів „українським народі“ містить в собі єство
злочину з § 65 а) з. к. узнав доконану в дни 29. вересня 1921 конфі-
скату за оправдану і зарядив знищене цілого накладу і видав по думці
§ 493 п. к. заказ дальшого розширювання того друкового письма. За-
разом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоби того
рішення помістив в найблизшій числі і то на першій стороні. Невико-
нання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак.
друк. з 17. XII. 1862 Д. п. д. Ч. 6 ех 1863, а іменно засудження за пе-
реступство на гривну до 400 корон. Львів, дня 4. жовтня 1921. (Підпис
нечиткий).

ЛЬВІВ, 1921.

З друкарні „Діла“ Львів, Рикок ч. 10.

Від Адміністрації:

Предплату в наслідок дальшого зросту доріжні мусіли ми піднести до 600 Мп. річно.

Наш запас паперу вже вичерпаний. Просимо усіх предплатників негайно вирівнати свої залежності, щоби ми могли закупити папір на цілий рік (потрібно нам буде на се около 80.000 – 90.000 Мп.).

* * *

Повідомляємо Всеч. о. М. Даниловича (St. Louis, Спол. Держ.), що ми прийняли передплату, яку він нам вислав за 4-ох членів.

Просимо всіх тих Всес. Отців в Америці, котрим висилаємо „Ниву“, щоби були ласкаві чим скорше прислати предплату, бо їх предплата, зложена в долярах, для нас ратуюча. Один предплатник з Америки для нас грошево стільки варт, як 10 предплатників тут в краю. (Зазначаємо, що кому видається зависока предплата 2 дол., може прислати й менше.)

Просимо о поширення „Ниви“ в Америці.

* * *

На Фонд „Ниви“ зложив: Всч. о. М. Гавронський з Кіцманя (на Буковині) 650 Мп.

Викликаний о Іванцем з Плавчі на фонд укр. преси зложив на „Фонд Ниви“ о. А. Радомський 500 Мп. і кличе: о. О. Осташевського в Курниках, о. Івана Пінковського в Вибудові і о. дек. А. Бенціна в Старім Самборі; о. Т. Кутний 500 Мп. і кличе: о. Н. Декайла в Струсові, о. Ів. Гнатова в Іванчанах і о. Ст. Карповича в Красносільцях.

КРАЄВИЙ АДВОКАТ

Др. Володимир Охримович

у Львові, вулиця Словацького ч. 14.,

приймає від 5 до 7 години по пол.

Всякі письма в справах правної поради надіслані під поданою висше адресою полагоджується безпроволочно.



НИВА



МІСЯЧНИК ПОСВЯЧЕНИЙ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ СПРАВАМ.

Ч. 10.

Львів, за жовтень 1921.

Рік XVI.

Виходить раз на місяць в обемі двох аркушів друку.

Ціна цього числа 50 М.

Адрес редакції і адміністрації: Львів, вул. Корняків ч. 1.

Петро Хомин.

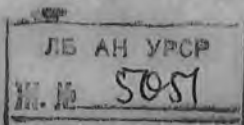
Уніоністичні наради на Велеграді

в днях 5—7. серпня 1921.

Славянський Вифлеєм гостив в днях 5—7. серпня с. р. по 8-літній перерві представників майже усіх славянських народів, а крім того представників католицької Франції і Бельгії, котрі зіхалися на то освячене мощами св. Методія місце, щоби нарадитися над релігійним піднесенням і церковним зближенням усього Славянства. Уніоністичні зїзди, котрі перед війною зачали були ревну і горячу працю в напрямі церковного зєдинення Славянства, і притягнули до співпраці не лиш католицьких і зєдинених з католицькою церквою Славян, але й православних головно російських теологів, мусіли наслідком воєнної заверухи перервати свою діяльність. І так після останнього уніоністичного зїзду в 1913 році настала на Велеграді тиша, бо приготований на 1914 р. величавий уніоністичний конгрес, на котрий крім високих церковних достойників славянських мав прибути також славний теолог кардинал Мерсіє з Бельгії, по причині вибуху світової війни не міг відбутися.

Що уніоністичні стремління принесуть в недалекому майбуттю великі користи для Церкви, о сім немає найменшого сумніву. Для нас Українців мають вони незвичайно велике значіння під зглядом релігійним, а вслід за тим і політичним. На уніоністичних зїздах зєдинені з католицькою Церквою галицькі Українці мусять мимоволі грати найвишнійшу роль, дають напрям нарадам, вони являються самотнім елементом, котрого можна успішно ужити ври

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України



практичному приміненню уніоністичних ідей. Греко-католицька Церква в Галичині стає тут виразницею тих ідей в практиці і тому її голос на таких з'їздах може бути нераз єдино і виключно рішальним — піднесений очевидно вміло і зручно — що супроти наших стремлень, привести наших наддніпрянських братів до церковної єдності, має неабияке значіння. Тому на таких з'їздах повинна бути гр. українська Церква численно заступлена і то добрими богословами.

Шкода, що на останніх нарадах не було з Галичини крім редemt. Трчки з Станиславова жадних інших представників української єдиненої Церкви, а прецінь наради оберталися головню коло можливостей розпочаття акції на просторах бувшої Росії, в першу чергу на Україні, де стремління до пірвання всяких зв'язків з московським патріархатом і офіційальним православ'єм та навязання якихсь зносин з українською Церквою в Галичині такі великі.

На наради приїхали заступники Підкарпатської Руси, України, Польщі, Югославії, Росії, Франції і Бельгії. Зі славянських земель лиш Болгари та Білорусини не мали своїх представників.

Наради були чисто інформативні тому, що відносини по війні зовсім змінилися, повстали нові державні твори, котрі не встигли ще навязати межі собою правильних зносин, повстали нові конфлікти релігійні і національні, а вслід за тим нові змагання до церковного єдинення. Ціллю нарад було радше пізнати се нове положення, втворене війною, прислухатись до голосів представників поодиноких славянських церков і приготувати плян для будучого конгресу.

Наради розпочав дня 5. серпня о год. 8:30 рано в прекрасній „Славянській світлиці“ ініціатор і головний подвижник уніоністичних ідей Високопреосвящений д-р Стоян, архієпископ оломунецький, короткою промовою по чеськи і латинськи, привитав учасників і пожелав нарадам много успіху.

Про церковне питання в Югославії говорив Словінець д-р Стельє, редактор „Dom in Sveta“ з Любляни. Церковні відносини в Югославії незвичайно скомпліковані, тому що в державі три головні організації церковні, а саме: Церква римо католицька разом з греко католицькою дієцезією крижевацькою, православна і музулманська. Римо-католицька стоїть головню в Країні так добре, як перед війною, бо Словінці се народ в самих основах католицький. В Хорватії слідні були реформаційні течії, стремління до утворення національної церкви з жонатим духовенством і славянським богослуженням, однак ці течії не запустили коріння межі народом, і поволи притихають. В сербській православній церкві тепер кріза. Духовенство видвигнуло жадання другої женячки, і поступає рука в руку з реформаційними живлами

в Хорватії, деякі знова, як еп. Доситей, навязують зносини з реформ. церквою чеськословенською, або, як еп. Велімірович, хотять заключити унію з англіканською церквою.

Питання унії стоїть дуже погано, але шлях до кооперації можна би знайти, початок зробили католицькі організації студентські в Празі і Београді, котрі до своїх організацій приймають і православних студентів. Правительственні круги роблять все можливе, щоби захитати становищем католицького духовенства, навіть протегують музулмани проти католиків.

Згадує також коротко про католицизм в Болгарії, котрий перед війною незвичайно красно розвивався. Але клич церковного зєдинення там тепер дуже непопулярний.

Про греко-католицьку Церкву в Югославії говорив Преосвящений д-р Д. Няраді. Стан гр.-кат. Церкви в Хорватії і Славонії незвичайно добрий, головню там, де уняті живуть з правосл. Сербами. Голоситься много кандидатів до стану духовного і монашого, кількох вислано до монастира в Мункачеві і до апостольського семинара на Моравії. Обіцяє своїх священників уживати не лиш в своїй дієцезії, але й посилати їх на Балкан, щоби привернути його до єдинства.

„О роіоіеііи католісyzму w Polsce“ говорив о. Урбан, Т. І. з Кракова. Згадав про нову польську конституцію, котрою католицьку релігію зроблено першою між рівними, про майбутній конкордат з Римом, котрого треба буде лиш до управилення матеріяльного положення духовенства, бо єпископи польські вже тепер іменуються папою, не потребуючи жадного потвердження держави.

Для нас цікаві його погляди відносно „Polonia orientalis“, як назвав бесідник українські і білоруські землі, котрі Польща дістала на основі рижського миру. Межи мешканцями тих земель немає жадного стремління до повороту до римо-католицької Церкви чи унії. Поляки хотять зробити з тих провінцій автокефальну церкву православну і заключити конкордат з царгородським патріархом. Дорікає, що на унію всі дивляться через галицькі, себто українські очі. Референт є проти католицизму славянського обряду, бо такий католицизм все буде в Церкві предметом незгоди і наводить як примір відносини в „Poloni-i minor-nij“ себто Сх. Галичині. Межи Поляками немає і не буде жадного одушевлення навертаннєм православних на католицизм грецького обряду. Обговорює також питання бігівальности (двообрядовости), котру то справу попирають горячо деякі єпископи, головню еп. Рок і Лозінський. Ходить о се, щоби кождий єпископ і священник був і римо-католицького і греко-католицького обряду, щоби міг після потреби відправляти богослуження в тому обряді, якого забажає населення, котре вертає до єдності. На запит, як стоїть справа в оку-

пованих областях, справляє наперед погляд присутніх, що ці землі не окуповані, а відзискані, а відтак подає, що там царить цілковита толеранція. Про релігійні непорядки ¹⁾ на Холмщині та Волині не згадав ані словом.

О. Вагнер говорив про Підкарпатську Русь. Говорить про культурний і господарський стан країни, а відтак зясовує коротко але влучно релігійні відносини. Шириться з незвичайним розмахом православний рух. Православ'є на Підк. Руси датується ще від р. 1890, а від 1893 виступає воно вже явно. Світ дізнався про се з великого процесу в Марм. Сиготі в 1914. р. Православ'є прийшло і приходить з Росії. Причини такого зросту православ'я се греко-католицьке духовенство, котре ще й тепер чується мадярським та гордо і з далека держиться від села і ані не думає зійти з свого високого престолу межи простий народ та взятися за релігійну і народню працю. Причинилась до зросту православ'я і нещасна „коблина і роковина“, а вже найболючіше місце в цілому релігійному питанню, се заведення підчас війни григоріянського календаря, що спричинило явний виступ і так вже розяреного населення. Тепер на Підкарпатській Руси єсть около 8 священиків православних, ждуть на сербського єпископа Доситея, котрий має сюди приїхати і надати цілому рухови більш організовані форми.

Перешкодити православній пропаганді можна лиш через направку матеріального положення духовенства і через виховування кандидатів духовного стану в національному дусі.

Про пряхівську дієцезію говорив о. асес. Карпаті. Там православ'я немає, але єсть небезпека, бо православні вже агітують, використовуючи се, що єпископський престол вже третій рік необсаджений.

Про діяльність ОО. Василіян на Підк. Руси говорив о. проф. д-р Вашіца, котрий підніс з признанням, що вони, прийшовши з Галичини, зачали успішну працю відносно поступенного зреформування тамошних Василіян, заложили новіціят, котрий гарно процвітає і числить 16 новиків.

Про стан католицької Церкви на Словащині говорив о. д-р Журек, подаючи, що релігійність перед сполукою Словащини з Чехією стояла краще, як тепер. Велике обурення викликало серед католиків відобрання віроісповідних католицьких шкіл, на що навіть Мадяри не могли відважитися.

Про „Унію на Україні“ говорив о. Дом. Трчка, редemptорист з Станиславова. Обговорює положення православної церкви під Польшею і большевиками; положення греко-католицької Церкви в Галичині на жаль не порушує. Наводить звісні резолюції, ухвалені на зїзді православного

¹⁾ Редакція змінила тут три слова зі згляду на цензуру.

духовенства в Холмі в маю с. р., обговорює релігійні непорядки на Холмщині, указ волинського воеводи відносно урядової мови православної церкви, згадує про зірвання українською православною церквою всякої спільности з московським патріархом а зближення до патріархату царгородського, про навязування зносин прав. духовенства Волині з гр. кат. духовенством в Галичині, а вкінці спинюється над зівдом прав. духовенства Херсонщини, котре відорвалося від московського патріархату, а старається навязати зносини з українською гр.-кат. Церквою в Галичині. Кінчить свій реферат про укр. Церкву словами: „Коли прийдемо до них з серцем, з славянським серцем, то всіх зискаємо для католицької Церкви“.

Проф. університету Бельгієць д' Ербіні (M. d' Herbigny) говорив про „De Russis in emigratione“. Начеркнув загальні риси страждання російського народу в війні світовій і за большевизму. Життя релігійне майже зовсім завмерло. У всіх Москалів на еміграції одно бажання: змінити стан теперішньої церкви. Много говориться о унії і про се, що в будучій Росії мусить бути православна церква зєдинена з католицькою. Основано товариство „Amicitia francorussica“, котре також буде мати немалий вплив на витворення межі Москалями симпатій до катол. Церкви. Вносить, щоб молитися за заведенням там унії, щоб приготувлювати й видавати католицькі твори для Москалів і то по російськи та взиває, щоб не ужовати слова „unіo“ бо воно Москалів дуже дразнить.

Редактор д-р Терсегляв з Любляни говорив „о Росії“. Пробував 6 літ в Росії та став великим русофілом, нетерпимим для всякої іншої нації, котра має інакший погляд на справу церковного зєдинення і прямує до нього іншими шляхами. Се його русофілство і національна нетерпимість головно до Українців пробивалась доволі часто в його викладі, так що навіть прийшло було межі ним а представниками Українців до кількох сутичок. Подав, що стан російської церкви в страшному занепаді, священники стоять під зглядом моральном дуже низько, наслідком женячки стали звичайними професіоністами. Клир не має ніякого аскетичного образування. Теперішня церква спочиває на устрою синодальнім демократично конституційнім, в котрім рішайучий голос мають ляїки. Що дотичить уніоністичних стремлєнь межі Москалями, то сеї справи референт докладніше не спрецизував, сказав лише, що Москалі хочуть унії, хоть може не з римською Церквою, але якоїсь унії хочуть, щоб обновили свою церкву. Нагода до навернення цілої російської була прийшла підчас обряд Всеросійського Собору в 1917—1918. рр., але тоді сього щасливого моменту католики не використали.

Поручає піднести образування клиру яко перший шлях до унії, та подає много думок і плянів для майбутньої уніо-

ністичної праці; повинні ми головно помочи реорганізувати православну церкву, а вона відтак сама прийде до нас.

В доповненню його реферату подав проф. д'Ербіні кілька даних про теперішній стан російської церкви. В Росії тепер три гієрархії: 1) Давніша державна церква під патріархом московським Тихоном, 2) церква старовірська, котра незвичайно зросла і числить коло 20 міліонів душ та має свого патріярха, а вкінці 3) церква, так би сказати, офіційальна совітська під патріярхатом бувшого черця Іліодора. Між тими трома організаціями церковними йде боротьба. Дальше подає, що при майбутній праці уніоністичній треба руководитись двома прінціпами: 1) *veritas*, до котрої маємо притягати православних і 2) *vera charitas*, з котрою маємо приходити до православних, а як примір такої любови наводить Ексц. Митр. Шептицького, котрий гостив в своїй палаті православних єпископів Евлогія і Антонія, так що їх тим аж до сліз розворушив.

Відтак по вичерпанню всіх рефератів слідували внесення м. и. нітранського єпископа Преосв. д-ра Кметька звернутися до св. Престола, щоби той затвердив і поручив „Апостольство св. Кирила і Методія“ всім Слав'янам, щоби уніоністичні зїзди відбувалися щорічно в різних місцях, на котрі кождий єпископ мавби вислати своїх заступників; внесення проф. д'Ербінія, щоби „Апостольство св. Кирила і Методія“ було розширене не між Слав'янами, але й по цілому світу. Принято рівнож внесення, щоби попірати уніят.в в Галичині як поміст до унії.

Один з важніших внесків, се внесення рівнож Преосв. Кметька, а саме: звернутися на св. Престол, щоби сей звернувся до всіх слав'янських народів з спеціальною енциклікою о унії. Принято рівнож еще много інших внесків як: щоби у католицьких семінаріях духовних завести навчання східного овраду,¹⁾ щоби у якомусь західному університеті католицькому оснувати „слав'янську катедру“, щоби для дітий емігрантів з бувшої Росії була основана школа, щоби в кождій парохії було заложене „Апостольство св. Кирила і Методія“ і т. д.

По вичерпанню програми нарад в суботу по пол. подякував председатель Високопреосв. архієп. д-р Стоян всім учасникам за участь, а опісля по відспіванню в прегарнім храмі Велеградським „Тебе Бога хвалим“ і благословленню Найсвятійшими Тайнами молилися учасники зїзду за зєдинення Слав'ян.

¹⁾ На богослівському факультеті в Олємунци єсть уже основана „Catedra slavica“, а на університеті в Братиславі „Cyrillo-Methodica sedes“.

Наради розкрили образ релігійного життя славянських народів, подали много нових ідей та начеркнули много плянів, котрі будуть основою для найближшого уніоністичного зїзду.

По скінченню нарад учасники спільно відфотографувалися.

О. д-р Д. Дорожнинський.

О процесах

після нового Кодексу права канонічного.

(7. Дальше).

III. Судове поступованє в справах супружик.

1. Звичайний процес уневажнення.

а) Поступованє в першій інстанції.

Коли в часі супружества, заключеного після церковної форми, окаже ся якась розриваюча перепона, то належить постарати ся перепону тую дорогою добровільного судища усунути і супружество як найскорше зділати важним. Если нема розрїшення від перепони, або если один з супругів або обоє не годять ся на розрїшенє, або важні причини промовляють за розвязанєм супружик відносин, треба начати судове поступованє. Супруги не сміють в ніякім случаю, коли знають о перепоні, самовільно розлучити ся, бо звязь їх перейшла в наслідок церковного заключеня з приватного права в публичне, а тим самим станула під надзїр церковного судїї. Если супруги не годять ся на удержанє взаїмного пожитя, або, если его вже залишили до него повернути, то судія може не прийняти позиву о уневажненє супружества аж до повороту супругів до взаїмного пожитя. Понеже однак часто важні обставини промовляють против такого повороту, то може судія з огляду на прилюдне добро і на внесене промотора справедливости або оборонця звязи відступити від такого жадаия (1672 § 3). В всіх однак случаях єсть він обовязаний процес приспішити задля моральної небезпеки для сторін.

Соборний трибунал не може розпізнавати або рішати ніякої справи супружї, доки не внесено законного обвиненя або правно зділаной просьби (1970).

До внесеня позиву о уневажненє супружества суть спосібними (1971):

1. Супруги в всіх справах розводу і уневажнення, о скілько самі не були причиною перепони;

2. Промотор справедливости, если ходить о перепони з природи прилюдні.

Всі інші особи, хоч би кривні, не мають права позову. Вільно однак кожному донести Ординарію або промотору справедливости о неважності якогось супружества.

Право позову треває лиш за житя обоїх супругів. По смерті одного або обоїх супругів припущене права стоїть за важністю їх супружества. Противний доказ можна допустити лиш тогди, коли би він стояв в річевій звязи з якоюсь иншою юридичною справою (1972).

Поступоване судове веде ся після приписів загального церковного процесу спірного (1608 сл.) і почиває на основах писемности і устної розправи. Введене поступоване діє ся через прийняте позову (1706 сл.). Позив вносить ся або на письмі або, если позиваючий єсть законно перешкоджений написати позив або не уміє писати, в устній формі перед нотарем, котрий має списати протокол, відчитати єго позиваючому, а сей має тойже одобрити (1707).

Внести позив і привадити цілий процес може також заступник сторони (*procurator* — 1655 сл.). Кожда сторона може собі свобідно вибрати відповідного заступника (1658 § 1). Право жадає лиш, щоби той заступник був католиком, старшого віку, доброї слави і доктором по крайній мірі права канонічного або в тім досвідченим. Акатолики можуть бути допущені лиш винятково і в конечних случаях (1657 § 1). Допускають ся також духовні особи (139 § 3). Потвердження Ординарія не потребує після закону спосібний заступник або повномочник процесу (1658 § 1), потребує єго однак правний оборонець (*advocatus*, тамже § 2), котрого, одного або більше (1656 § 3), може сторона взяти собі до помочи (1655 § 3).

Позив мусить містити: причину позову, внесенє, правну основу позову і поданє доказів. Крім того жадає ся єще означенє судії або суду, перед котрим розправа має відбути ся, підпису позиваючого або єго заступника, предложєня повновласти послідного, поданє дня, місяця і року, як також місце замешканя позиваючого або єго повномочника (1708).

Судія або суд має насамперед розслідити і провірити законність внесенєя позову і єго жаданя (1970), свою власну приналежність і законну спосібність позиваючого або єго заступника до ведєня процесу (1709 § 1), почім однак не повинен в всіх случаях сейчас приступати до ведєня процесу а радше старати ся полагєдити жаданє позову дорогою позасудовою. Если ходить о позив по причині недостатку згоди волі на супружество одної сторони, то треба старати ся через відповідні упімненя привести до зложення тої згоди. Если не достає церковної форми заключєня супружества або єсть розриваюча, розрішима перепона, тогди належить привести до відновлення згоди після законної форми або до внесенєя просьби о розрішенє від перепони (1965).

«Если би всякі упімнення і старання оказали ся безуспішними, то мусить бути переведене судове поступоване.

Яко особенну прикмету процесу супружого зазначає кодекс, що кривняки і свояки всіх ліній і степенів можуть виступати яко свідки (1974; зр. 1757).

Супруги мусять бути переслухані окремо і поодинокі і можуть бути передтим і потім заприсяжені що до правди своїх зізнань, які мають зложити або вже зложили (1767 § 1, 1768).

Всі свідки і знатоки можуть бути звязані присягою до заховання тайни що до питань і відповідей, доки акта не осягнуть прилюдно-правного характеру, або також і на завсїгди (1769).

Судове признанє не має само собою в процесах о уневажненє супружества ніякої сили доказу, бо тут ходить о справу прилюдного а не приватного права (1751).

Заприсяженє сторін може бути наложене стороні яко присяга доповняюча на внесенє промотора справедливости або оборонця звязи (1830 § 3). Присяга же рішajúча не має місця при тїм поступованю (1834 сл.).

Що до прочих средств доказових (1812 сл.), добромніня знатоків (1792), поступованя по причині упрямости (1842 сл.) і дальшого перебігу процесу належить держати ся загальних правил в кодексі.

Виразно єсть зазначене право оборонця звязи на по слїднє слів о в кождім часї, все одно чи він предкладає, жадає або відповідає на письмі, чи устно (1984 § 1). Для того не повинен трибунал приступати до кінцевого вироку, поки оборонець на питанє не заявить, що вже нічого більше не має навести або питати (тамже § 2.). Если же оборонець не предложив нічого до означеного судією речинця вироку, припускає ся, що уже не має нічого додати (тамже § 3).

Також по проголошеню процесу (1858 сл.), т. зн. по удїленім, законнім дозволі сторонам і їх адвокатам вглядати в всі акта процесу, вільно сторонам на поодинокі точки навести нових свідків (1983). В такім случаю належить вперед вислухати другу сторону, промотора справедливости або оборонця звязи (1786). Если свідки уже переслухані єще раз мають бути переслухані на ті самі точки, то до судії належить суд о конечности і користи допущення їх, если лиш не треба побоюватися підступу або обманства (1781). Оборонець звязи може против того предложити відповідний спротив (1983).

Кінцевий вирок належить видати з візванем на початку імени Божого (1874), виготовити писемно в приписаний спосіб (1873 сл.), по можности як найскорше подати єго до відома (1876) і в законній формі доручити сторонам (1897).

б) Поступоване в апеляційних інстанціях.

Сторони і їх особливо уповноважені заступники можуть внести відклик від вироку нижшого трибуналу до висшого. Оборонець звязи мусить ужити того правного средства і то в законнім речинци, если трибунал першої інстанції рішив неважність супружества (1986). Если би занедбав сей свій обовязок, то має бути до того приневолений властію судії. Поступоване апеляційне єсть в кодексі унормоване (1878 сл.). В суцних частях провадиться процес в апеляційних інстанціях після форм першої інстанції.

Если апеляційний трибунал видав вирок також на уневажнене супружества, отже если суть два рівні вирок, а оборонець звязи уважає в своїй совісті, що не заходить потреба дальшого відклику, то належить супружу звязь уважати за розвязану. В десять днів по проголошенню вирок мають сторони право заключити нове супружество (1988).

Ординарій має постарати ся, щоби кождий вирок уневажняющий був вписаний в книгах крещеня (і свідоцтвах крещеня) сторін. Так само мусить се бути зазначено в книгах вінчання місця, де супружество зістало заключене (1988).

Особенністю, яка не находиться в загальних правилах процесу так церковного, як горожанського права, єсть се, що вирок в супружних справах ніколи не переходить в річ суджену, т. зн. не стає ся правосильним в тім змислі, щоби о тім не можна було еще раз пересправляти. Противно, если би коли нібудь показались нові докази за важністю супружества, можна зарядити нове поступоване судове і довести до иншого вирок (1989). Святість супружества жадає такої правної охорони. Коли би навіть по многих літах і по взаїмнім подружю уневажняющий вирок зістав судово опрокинений, то живучі супруги мусіли би залишити нові звязи і давне супружество вступило би в повне своє право.

2. Скорочене поступоване уневажняюще.

Вмісто звичайного поступованя в процесі о неважність супружества можна в деяких случаях ужити більше поединчого і коротшого поступованя. Дасть ся оно примінити в супружних перепонах нерівности богопочитання, священства, торжественного обіту чистоти, супружой звязи, кривняцтва, свояцтва і духового родства. Коли заходить одна з тих перепон і се стверджує певна і автентична грамота, а рівночасно єсть так само певним, що від тої перепони не уділено розрішення, тогди може Ординарій завізвати сторони і при участі оборонця звязи заявити, що їх супружество уневажняє ся. (1990).

Против того заявлення мусить оборонець звязи внести в ідклик до другої інстанції, если розсудно судить, що згадана перепона не єсть певна або що розрішене від неї правдоподібно зістало уділене. Акта належить відослати до судії другої інстанції з заміткою, що ходить о slučaj скороченого поступованя (1991). Сей має при самій участі оборонця звязи в такім самім скороченім поступованню рішити, чи належить вирок першого судії потвердити, чи радше зарядити звичайний процес уневажнюючий, а в такім случаю передає ся справа трибуналови першої інстанції (1992).

3. *Процес розв'язуючий супружество.*

При позиві або просьбі о розв'язане недовершеного супружества поступоване судове веде ся в головних частях після звичайної форми процесу. Право позиву мають тут лиш одні супруги (1973). Яко причина позиву може послужити тілесна неміч або якась инша лична або річева обставина. В обох случаях мусить бути предложений доказ, що супружество не зістало через тілесну звязь довершене. Доказ становять зізнання свідків і тілесне оглянене.

Що до першого, то можна ужити т. зв. свідцтва семої руки. О тім говорить кан. 1975: В справах немочи або тілесного не довершення, если звідки инде не стверджено немочи або недовершення, мають обоє з супругів навести свідків, котрі називають ся семої руки (*septimae manus*), кровію або свояцтвом споріднених, як також сусідів доброї слави або інших знаючих ту справу, котрі могли би присягнути о правости самих супругів, а в першій лінії о достовірности що до оспорюваної справи; до тих може судія після норми кан. 1759, § 3 уряду долучити єще инших свідків. Свідцтво семої руки єсть аргументом імовірности, котрий скріплює зізнання супругів, но не має сили повного доказу, хиба би був попертий иншими средствами або аргументами.

О огляненню тілеснім через лікарів і знатоків подає кодекс слідуючі постанови:

В справах немочи або тілесного недовершення жадає ся оглянене тіла обох або одного з супругів через знатоків, хиба що з близших даних оказує ся того рода оглянене наглядно злишним (1976).

При виборі знатоків, крім правил поданих в кан. 1792—1805,¹⁾ мають ся заховати приписи слідуючих канонів (1977):

До уряду знатока не мають ся допустити ті, що оглядали супругів приватно що до факту, на котрім основує ся

¹⁾ Гл. стор. 26 і 27.

просьба о проголошене неважности або тілесного недовершеня; вільно однак допустити їх як свідків (1978).

До оглянення мужа мають бути з уряду завізані два досвідчені лікарі; до оглянення же жени належить з уряду призначити дві повивальниці (акушерки), котрі мають законне свідоцтво досвідчення, хиба би жена воліла бути оглянена двома лікарями рівнож з уряду призначеними або если би Ординарій уважав се конечним. Тілесне оглянене жени повинно діяти ся при захованю правил повно християнської скромности і завсїгди в присутности честної і поважної жєнщини ((matrona) також з уряду призначеної (1979).

Оглянене жєни повинні повивальниці або знатоки окремо, поодинокю перевести. Поодинокі лікарі або повивальниці мають виготовити окремі справозданя і предложити їх в речинци, означєнім судією; судія може справозданє повивальниць піддати іспитови досвідченого якогось лікаря, если би се уважав за відповідне (1980).

По предложенню справозданя випитує судія знатоків, повивальниць і жєнщину окремо і поодинокю після артикулів, уложєних вперед оборонцем звязи, на котрі они по зложенню присяги мають відповідати (1981).

Також в справах недостатку згоди задля безумія жадає ся добромніня знатоків, котрі хорого, если того треба, або єго діла, що справджують підозріє безумія, мають вислідити після приписів лікарских; кромі того мають бути переслухані якє свідки також ті знатоки, котрі перед тим хорого посіщали (1982).

Проголошенє процесу і вирок в тім процесі не належить до судії, бо судія слідчий, котрий за дозволом папским (кан. 1963 § 1) веде процес о розвязанє правосильного а тілесно недовершеного супружєства, не може приступити ні до судового акту проголошеня процесу, ні до виданя вироку о недовершеному супружєстві і причин до розрішеня, но має всі акта разом з писемним добромнієм Епископа і оборонця звязи переслати до Апост. Престола (1985). Сей видасть через Конгреацію Таїн (1962) дальші рішеня.

4. Церковний процес о розлучєне супружєства (розвід).

Для усунєня супружєго взаїмного пожитя, для розлучєня супружєства (розводу) нема осібного поступованя судового. Того рода позиви або жалоби дають ся звичайно полагодити через поєдинче поступованє єпископске, а навіть, після нового права, може невинна сторона також сама (propria auctoritate) зірвати супружє пожитє на вєсєгда в случаю чужоложєства другої сторони, если сама на той проступок не згодила ся, або до того не дала причини, або виразно або мовчаливо на него не згодила ся, або сама єго не допустила ся (кан. 1129, 1130); до часу же при інших причинах, если заходить небезпека проволоки (1131).

XXI. Процеси против св. рукоположення (1993—1998).

В всіх тих правничих случаях, в котрих оспорує ся зобовязання, затягнені з св. рукоположення або само рукоположене, треба подане (позив) переслати до Конгрегації Таїн або до Конгрегації св. Офіції, если рукоположене оспорує ся задля сушного недостатку св. обряду. Конгрегація рішає, чи справа має бути переведена через властивий процес, чи дорогою дисциплінарною. В першій случаю відсилає Конгрегація справу до трибуналу тої дієцезії, до котрої належав духовний в часі рукоположення, або, если рукоположене оспорує ся по причині сушного недостатку обряду, до трибуналу дієцезії, в котрій рукоположене відбуло ся. В другім случаю, Конгрегація сама рішає справу; трибунал належної дієцезії має перед тим перевести лиш процес інформаційний.

Важність рукоположення може оспорювати так духовний, як також Ординарій, котрому духовний єсть підчинений або в котрого дієцезії був рукоположений; зобовязання, злучені з рукоположенням, може оспорювати лиш сам духовний, котрий думає, що їх не затягнув, т. зн. може просити о проголошене їх неважності.

Впрочім в тих процесях против св. рукоположення належить в відповідний спосіб примінити загальні приписи процесові як також приписи процесів супружних. Оборонець звязи св. рукоположення має ті самі права і обовязки, що і оборонець звязи супружої.

Хотяби процес не був ведений против важности рукоположення, лиш против зобовязань, повставших з самого рукоположення, належить для осторожности (*ad cautelam*) заборонити духовному виповнюванє прийнятих чинів. Щоби духовний був увільнений від зобовязань рукоположення, жадає ся двох згідних вироків.

(Дальше буде).

Українська Церков на Буковині.

(Допись).

В „Ниві“ писалося багато про церковні відносини на Волині, Холмщині, в Чехах, Югославії і т. д., за те про Румунію мабуть нічого не було, а прецінь в новій Румунії живе около 2½ міліона гр. католиків (Румуни в Семигороді). Не маючи близше даних про гр. кат. церков в цілій Румунії, хочу подати дещо про життя нашої Церкви на Буковині.

Після виказу шематизма з р. 1914 було на Буковині 16 парохій, 2 експозитури, 35.186 душ, 20 священників в душпастирстві і 3 катехитів.

За час війни зайшли деякі зміни. Насамперед зменшилося дуже число вірних, бо велика часть парохіян се були зарібники з Галичини, які підчас війни, як і по окупації Буковини Румунами (1918 р.) вибралися назад до Галичини — так що тепер буде всіх гр. кат. Українців около 25.000. В душпастирстві працює 15 священників, катехитів 2. Що до парохій, то 5 місцевостей необсаджених і до них доїзджається. Дивним дивом майже всі церкви лишилися неушкоджені помимо того, що находилися на операційнім терені і кілька разів переходили під инше „пановання“.

Се булиб сухі дати про стан посідання. За те більше далобся написати про „внутрішнє життя“. На жаль однак не можу подати щось „веселого“, бо хотая з одної сторони думка, що ми не хочемо, чи те вміємо використати теперішнє положення — викликає біль і жаль...

Потішаючим є се, що нарід тримається віри. Мимо знищення війною, мимо зарази недовірства, мимо тісного спожиття з православними, мимо того, що в деяких парохіян від початку війни нема священника — случаї переходу з гр. кат. дуже рідкі. Се в першій мірі заслуга тих священників, що працювали тут по парохіях перед війною і вміли вшіпити у вірних любов і привязання до кат. віри і власного обряду. Не менше працюють і теперішні душпастирі, а головно ті, що доїзджають до тих місцевостей, де нема пароха, або де є каплиці, що в них правиться богослуження. Та таке доїзджування дуже не вигідне, як і для самих священників, так ще більше для парохіян. Священик мусить спішитися з першою св. Сл. Божою і скорше як звичайно зачинати, до другої парохії приїджає знов запізно, або нераз нікого не застане, бо не сподівалися — чи в дощ приїде. Люди сим невдоволені, до того ще мусять за фіру платити. Як який похорон — хрестини, знову мусять наймати фіру по священника. В сім показується ще більше привязання вірних до своєї Церкви, що не даються збаламути-ти і не слухають тих, що кажуть: таж ви маєте в селі панотця (роз. православного), то по що таких коштів, та то всьо одно!

Однак як то кажуть: до якогось часу дзбанок воду носить. Не треба надуживати терпеливости. „Ми вже задовго чекаємо на свого священника“ — скаржаться люди. І консисторія поінформована про се, та каже: відки взяти священників? На се відповімо: висвячувати тих, що покінчили студія і які тим самим — що їх не виключено зі Семинаря — гідні священства.

На заміт, що рум. правительство не хоче приймати нікого з Галичини, скажемо що так само в Росії було заборонено гр. кат. священникам, а однак Експ. Митрополит находив раду на се. Впрочім так страшно воно не є. А хотая тут наші священники під зглядом матеріяльним бідують і всі-

ми силами стараються дістатися до Галичини, то однак думаю, що кожний зголошувавсяби сюди радо, якби так мав запевнення, що по 2—3 роках голодівки дістане трохи ліпшу парохію в Галичині. Тимчасом хто сюди дістанеться, то вже не так йому легко йому звідти вирватися. Що однак найприкріше, то се, що за працю не находять душпастирі жадного признання.

Чужі — і то високопоставлені особи — висловлюються похвально і подивляють працю з самопожертвування — а в очах своїх ті священники не гідні признання. Та не розходиться тут о похвалу — о признання „саме в собі“, як головно о се, щоби і наші священники могли гідно показатися перед другими. Не знаю, чи є ще де друга держава, в якій так часто відбувалибся різні національні торжества, — „паради“ — і прийняття як в Румунії. Тримаються ще досі давних австр. форм запрошується при такій нагоді і наше духовенство на різні торжества. Якже прикро вражає, коли інші священники — навіть далеко молодші — виступають з „відзнаками“, а наші хоч і старші, от як *simplex servus Dei*.¹⁾ Се всьо показує, що наша духовна власть не дуже інтересується нами, а думаю що повинно бути якраз противно. Ми-ж живемо не одинцем, але зі всіма іншими віроісповіданнями разом. І мають римо кат., мають вірмено кат., мають протестанти, мають навіть Жиди своїх представителів, що гідно презентують своє віроісповідання чи обряд, то чому ми одинокі гр. кат. маємо бути по заді?

Та лишім вже се, а перейдім до іншої і то ще сумнішої справи.

Перед виїздом до Америки, написав Ексц. Митрополит лист, де кажеться, що „Бог упокорив нас, щоб приготувити до сповнення великої задачі, яку нам дав — тою задачею є апостольська праця для наших братів, що находяться в гіршому положенню чим ми, бо не знають Христової правдивої Церкви. (Укр. Вістн. ч. 143).

Ми тут живемо серед тих наших братів, що не знають Христової правдивої віри, і маємо якраз тепер найлучшу нагоду до сповнення тої апостольської праці. Успіхи були б певні.

Та щож, коли ми не користуємо з тої нагоди. Нема в нас кому повести діло як слід, а тут ті браття наші і аж просять ся до нас. Та щоби не бути югословним, але щоби показати, що між православними є великий нахил до Унії, я скажу дещо про положення православної церкви на Буковині — ш. читачі нехай вже самі вироблять свій дальший осуд.

¹⁾ При одній такій великій параді ся „поединчість“ нашого представителя вразила других і ратуючи „ситуацію“ дотичний репрезентант задля відзначення, убрав семинарицький пояс....

Про полегшення прав. церкви на Буковині, написав часопись „Каменярі“ ч. 5. з дня 10. цвітня 1921 в статі „Загальні збори Товариства укр. прав. священників на Буковині“ таке: „По семи роках зійшлося укр. духовенство знову на загальні збори. Серед дуже тяжких обставин зійшлося воно. Всі тяжко й у бігу довгих років набуті права Українців на церковнім полі пропали за одним замахом. Генеральний вікарій архіманд. Тарас Тимінський спенсіонований,¹⁾ в консисторії, семінарії та між дієцезальними інспекторами нема ні одного духовника укр. народности. Ні в одній черновецькій православній церкві не вчуєш уже словянського богослуження й укр. слова. Не ліпше стоїть справа й у всіх мішаних і в багатьох чисто укр. парохіях. — Тут кілька стрічок сконфіскувала цензура. — Навіть Закона Божого вчать укр. дітий по румунськи. Теологічний факультет обернувся в чисто румунський. „Православній Академії“²⁾ відібрали льокаль. а укр. семінаристи мусять молитися й по рум. Консисторія не лише сама урядує по рум. але приказала й всьму укр. духовенству урядувати лише по рум., хотяй всі священники не вміють по рум. Священники Українці зобов'язані здавати іспити з рум. мови, хочби компетували й на чистіську укр. парохію. Та укр. прав. священники — тут знову цензуровано — прибули на збори — які відкрито в 2 а закінчено 1. 6 год. співом молитов. В голосах дзвехіла туга невольницької пісні „Над ріками Вавилону...“ серце здригалося, а сльози канули...

На зборах були поставлені такі домагання до церковної управи: 1. на випадок арештовань чи інтерновань священників зайнятися їх долею та примістити їх де в монастирі. 2. визначити бодай одну з черновецьких церков або хоч який приватний дім для словянського богослуження й укр. проповіді 3. знести або хоч злагіднити й відсунути на кілька років примусове рум. урядування парохіятів, щоби укр. свящ. мали час підучитися. 4. видавати розпорядки й в укр. мові, як було донедавна аби їх можливо було розуміти і сповняти. 5. не вимагати іспитів з рум. мови на чисто укр. парохії. 6. не допустити до зменшення годин науки рель. в народніх і середніх школах та приказати вчити діти рель. в їхній матерній мові“.

Як навмисне навів в цілості всі резолюції, як і більшу частину тої статі, бо з сего можна бачити найкраще, в яким положенню находиться укр. прав. церков. Знов з другої сторони буде нам зрозумілий нахил населення і духовенства до Унії. І як би так з нашої сторони лише тріхи якоїсь

¹⁾ В 1918 р. поділено прав. консисторію на рум. і укр.; на чолі укр. стояв названий архім. Тимінський.

²⁾ Так називається товариство укр. богословів.

ініціативи — але розуміється мудрої, так певне вже було б
інакше. Бо вже тепер багато православних
ходять до наших церков на богослуження,
де — кажуть — правиться по укр.. А як би так в кожній на-
шій парохії був священник, то кат. Церков на Буковині те-
пер дуже скоро розширилася би. (М.)

Конфіскація 8-9 ч. „Ниви“ з с. р.

Прокуратура сконфіскувала (подвійне) 8—9 ч. „Ниви“
з с. р. ізза трьох місць, які після погляду Редакції зовсім не
повинні були бути перечеркнуті цензурою, однак цензура
має свої погляди. Більше не говоримо, бо... годі. Найгірше,
що ця конфіскація сталася в часі, коли „Український Вістник“
став закритий, і Редакція „Ниви“ не мала змоги повідомити
предплатників „Ниви“ про конфіскацію. Тому старалася Ре-
дакція чим скорше випечатати 10 ч. „Ниви“, щоб Всечест. і
Високопов. читачі зорієнтувалися в ситуації.

Як на наші матеріальні засоби, то ми не в силі ще раз
видрукувати 8—9 (подвійне) число, яке улягло конфіскації, бо
на це потреба би нових 40.000 мп., а ми такого резервового
фонду для непередвиджених страт не посідаємо. Місто сього
Редакція цікавіші статті з 8—9 ч. передруковує в отьому
10 тому ч. „Ниви“, а дещо передрукує в слідуєчому, себто
в 11-тому числі. Так головний матеріал страченого 8—9 чи-
сла для читачів буде вратований. Тих уступів з розвідок о.
д-ра Дорожинського та о. д-ра Галушинського, які були ви-
печатані в 8—9 ч., нема потреби знова печатати, бо обі ці
розвідки вийдуть особно, яко відбитки з „Ниви“.

*

Зміст 8—9 ч. „Ниви“ з с. р. був такий: Папський лист
до польських єпископів; Дивне незрозуміння; о. др. Д. До-
рожинський; О процесах після карного Кодексу права кано-
нічного; о. Й. Скрутень ЧСВВ.: Основи марійського культу;
Сербська церква в нинішніх часах; о. др. Т. Галушинський
ЧВСВ.: Значінне св. письма в проповідництві; Pontificium In-
stitutum Orientale; Свщ. Олександр Коренець: Христос в е-
вангеліях — особа історична; Заклик до собратів священ-
ників; Загальні Збори Тов-а Катехитів; Нові книжки; Некро-
льоги; Всячина; Подяка; Жертви на „Священничий Дім“.

*

В редакційній статті „Дивне незрозуміння“ був наведе-
ний лист одного з передплатників „Ниви“, який невдоволе-
ний теперішнім напрямом „Ниви“, бо — мовляв — „Нива“
не є патріотична, що автор хотів виказати матеріалом з по-
передних чисел „Ниви“. Якраз отсей лист уляг конфіскації, а
крім того ще одна стрічка з самої статті.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України²

Pontificium Institutum Orientale.*)

Отсе скінчив папський Інститут орієнтальний в Римі третій рік свого існування. Покликала його, як і його старшу сестру „конгрегацію для східної церкви“ батьківська печаливість Папи Венедикта XV. о навернення на лоно католицької церкви відлученого Сходу. Знеслі ідеї просвічували оснудателєви. Видячи, як цвітучий колись теологією Орієнт, — що видав таких гігантів духа, як Оріген, Атаназій, Василій, Григорій, Хризостом, Кирило, Дамаскин, Теодор Студит і другі, що відніс такі славні побіди над Арієм, Македонієм, Несторієм, Євтихієм і т. д. і так геніяльно розвинув науку о Пресвятій Тройці і Христі, що уконститував перші вселенські собори і через тільки віків був центром богословського формування для тодішнього християнського світа, — бачучи отже, як він наче знеможений боротьбою велит, заснув глибоким сном і позбавивши себе відтак життєвих соків єдності, зісох і знидів до непізнання, забажав Папа Венедикт XV., порушити сим разом умові пружини, — (як доклад до змагань своїх попередників) — і тим збудити його з того вікового просоння до давного життя. *Orientis catholici ad spem veteris prosperitatis excitandi causa* — отсе провідна думка заложення Інститута. Лиш пізнання Сходу може знайти успішні средства на його піддвигнення.

Орієнтальний Інститут ставить собі отже за ціль студіювати християнський Схід, його історію, теологію, його право церковне, літургію і штуку, почавши від перших віків аж до нинішніх часів. Вже днесь зумів він зібрати коло себе поважні наукові сили і хоче виховати з одної сторони наукових спеціалістів, а з другої — добре обзнайомих з культурою Сходу провідників місій. Ся послідна потреба далася на жаль до тепер дуже болучо відчувати. Для священників Сходу, які кінчать свої студії в Римі, Інститут дає нагоду поглибити знання їх Отців, повстання і розвій їх церков, обрядів і мов. Тим збудиться у них подив і пошановання для своїх традицій, заставить їх вступати в сліди своїх славних предків. Слухачі-дисиденти, бо і сі допущені на Інститут, зможуть крім сего переконалися, хто остався вірним старим традиціям і хто в дійсности від них відбіг. Західні священники навчаться також цінити Східну церков та не уважати її за щось чужого. Тоді і праця над злукою обох церков піде далеко успішнійше. Бо місія на Сході, як зауважували многі в Римі, вимагає иншого підготовки, як місія в других частях світа. Розходитьсь о єдинення народів, які мають свою питому, стару культуру християнську, яку треба пізнати і полюбити. Було і є невторопним прогріхом ігнору-

*) Передрук зі сконфіскованого 8-9 ч. „Нива“.

вати і виперати її, насаджуючи на її місце, хочайби і висшу, та однак незнану і чужу духови тих народів. Противно се виразне бажання апостольської Столиці, розвивати традиції Сходу, справляючи їх в русло одноцільної католицької церкви. Тим тільки дасться усунути той пересуд у дисидентів, начеб Рим хотів не зєднати, тільки облатиншити цілий Орієнт.

В склад Інституту входять слідуєчі катедри:

1. Теологія догмат. сучасних відлучених церков (пер. російськ.) в порівнянні з католицькою. Викладає її французький Асумпціоніст Мартин Жюжі (Jugie), знаний зі своїх многих наукових праць в *Echo d'Orient* і *Bessarione*. В своїх викладах старався він дати загальний погляд на російську і новогрецьку теологію, її значіння, методу, жерела і розвій догм. Дальше займався він причиною розділу церков, наукою російських і новогрецьких богословів о церкві, приматі, походженню св. Духа, грісі первороднім і непорочнім зачаттю. Відтак слідувала наука о тайнах у дисидентів і єретиків, миропомазанне і його повторюванне над апостатами, евхаристія, епіклеза і спір о азимах, нерозривність супружа, елеопомазання, відпусти і чистилище. Давний і сучасний монофізитизм і несторіанізм.

2. Теологію патристичну читає проф. Spáčil, чеський Ісусовець, покликаний з інсбруцького університету. Предмет його викладів: погляд на католицьке розуміння розвою догм, важність традиції, наука східних отців о церкві, приматі, соборах і інспірації св. письма. Слідувала наука о Тройці, грісі первороднім, тайнах і послідних річах. Всегда кінчив дев'ятим віком. Оба професори Jugie і Spáčil доповняються.

3. Патрологію (монографії Отців і школи егзегетичні на Сході) має др. Hugo Bertini, італійський світський священик.

4. Літургіка. 1. розділ історичний: Розвій літургій зі спільного прапня, літургія єрусалимська, часів Константина, антиохійська і александрійська, нинішній стан східних літургій, 2. розділ ритуальний: матерія і форма св. Тайн на Сході. Звичаї при справованню евхаристії, елеопомазання і супружа. Ризи і книги, молитвослов і його історія, свята і пости. Ся катедра обсаджена о. Ільдефонзом Шустером, опатом італ. Бенедиктинів в Римі. Він є рівночасно президентом Інституту. Як літургіст знаний він зі свого „*Liber sacramentorum*“.

5. Право східне учить франц. Асумпціоніст Ромуальд Суарн (Souarn). Жерела орієнтального церковного права, канони апостольські і вселенських Соборів, рішення патріархальних синодів, *Codex Justinianus* і *Theodosianus*. Збір канонів грецьких: номоканони і кормчії книги, *Pitra*, *Balsa-*

mon, Zonaras, Aristenus, Blastares і др. Канонічна дисципліна відлучених церков. Частне право канон. нез'єдинених (грецьке, російське, румунське і сербське) і з'єдинених церков. В другій частині читав *de personis, bonis eccl. і sacramentis*.

6. Історія орієнтальних церков. Єреси на Сході. Повстання і стан поодиноких, сучасних відлучених церков. Історія патріархатів, схизми і навернення Славян. Відносини між Сходом і Заходом, хрестоносні походи, династії Комnenів і змагання до унії. Сю катедру обнімає також франц. Асумпціоніст пр. Vaihle (Вайє). Всі три вони були передшє більше як 10 літ професорами в грецько-болг. духовнім семінарі в Kadi-Kenin, близько Царгорода. Їх орден знаний зі свого замилювання до византології.

7. Археологія христ. Сходу — G. de Jerphanion (Жерфаніон) франц. Ісусовець, Византійська штука, будівля церков на Сході, історія вівтаря і іконостаса. Відтак іконіпись і рукописи, штука писання, бібліотеки, нумізматики (монети) і сфрагістика (печати).

8. Історія византійської літератури (надобовязк.) Від Юстиніана до XI. в.: історіографи, галіографи, проповідництво і поезія. Учить світськ. проф. Mercati, ученик Крумбахера.

Крім сего викладаються мови грецька, російська і церковнославянська, арабська і етіопська. Наколи найдуться слухачі, обіцяв президент на предложенне нашого Митрополита, отворити на слідуєчій рік і катедру української мови. На кожний предмет припадає по 2 год. на тиждень. Виклади держаться по латинськи, літургіка по італійськи. Інститут має також право по успішнім зкоженню іспитів і написанню дисертації надати слухачеві диплому доктора „*in ecclesiasticis disciplinis, quae ad Orientales christianas gentes attinent*“.. До розпорядимостий слухачів стоїть бібліотека, якій відступила мно́го книжок ватиканська.

Крім сих викладів, уряджував Інститут що зими (до тепер дві серії) відчити для ширшої публіки. І так пр. читав патр. Рахмані про історію патріархату антиохійського, патр. Терціян про патріархат арменський, мср. Бенедеті про Східну церков в часах хрестоносних походів, опат Шустер — про грецький вплив в Римі в перших восьми віках. З того циклю мав також наш Митрополит відчит (буде напечатаний в *Roma el' Oriente*) про східне монашество і його ролю в зєдиненню церков.

Отсе коротка програма Інститута. Може і між нашими найдуться охочі до сих новоотворених студій.

Правда, треба додати і се, що як кожний початок, так і сей трудний. На многих полях ставлять професори щойно перші кроки, не одно може треба буде єще усовершити або і змінити.

Можна однак сказати, що много трудностей поборено дотепер, і нині вже взоруються на Інституті основані катедри східної теології в Загребі, Любляні і Празі. Праця теперішніх професорів виказує, що вони гідно стали продовжувати діло славних римських орієнталістів, Assemani, Mai і Pitra, і йти на стрічу Унії Сходу. Бо на них лежить розв'язати неодну ще квестію і определити подрібно узасаднені ріжниси між Східною і Західною церквою.

о. Йосиф Сліпий.

о. Йосафат Скрутень ЧСВВ.

Під хвилю пропам'ятних роковин.

Як мужеська вітка Чина св. Василія В., так і жіноча має свою цікаву історію. Всі віддільні землі нашої широкої батьківщини в ріжних часах пригортали до себе цих гідних доньок св. Василія В. і св. Мокрини, а вони в заміну за це зичливе прийняття стягали на ці землі благословенство, запалювали й стерегли огонь набожності, релігійності, передавали тепло, вилеліяне своїм законним, монастирським пожиттям, українським сім'ям, для котрих виховували освічені одиниці.

Цього року минає триста літ, як у історичнім містечку Яворові поселилися перші монахині славного василіянського чина. Їхнє тристалітнє естнування вяжеться з історією нашої галицької землиці, що годиться з нагоди цих роковин присвятити їм кілька слів спомину. Буде це тільки хронологічне зіставлення що важніших подій, тому що не було в мене змоги подати докладнішу картину цієї історії, як це було первісно в пляні. Маю однак надію, що пощаститься мені зладити невеличку працю про монастир яворівських СС. Василіянок, яка появилася окремою брошурою.

Більшість писаних історичних джерел, а передусім загальне передання, котре досі зберігається в яворівськім домі, подають 1621 рік як рік, у котрім прийшли СС. Василіянки до Яворова. Де вони первісно замешкали, чи мали під той час один чи два дома, та чи це були дома закуплені чи тільки винаймлені, про це все не можна нічо певного сказати. Дещо промовлялоб за тим, що якась М. Макарія Рогозинська була тою, що або на своїм ґрунті 1621 р. поклала монастир, або за ціну свого приданого закупила один чи два дома й замешкала разом зі співсестрами. Але й це тільки здогад. Рівнож ніде не можна найти даних, що вже на самім початку мали вони якусь земельну посілість, котра забезпечувалоб їх матеріальну сторону. За через те треба прийняти, що формальні закладини яворівського монастиря не припадають на цей самий 1621 рік, тільки дещо пізніше.

Чи не припадають вони 1627 року? Цей бо рік додає монахи́ням новий дiм, куплений від Вартоломея й Анни Келбасків, недалеко міської церкви св. Юра. Провірюючи контракт продажі, довідуємось тільки про набуття одного дому й більш нічого, а про доконечне вивінування нема мови. Тож згаданий 1627 рік говорить нам про першу власність яворівських Васи́ліянок, яку стверджує історичний документ, але ніяк не рішає справи формальних закладин.

Щойно 1636 рік, рік підчеркуваний всіми джерелами, доводить до формальних закладин. В тім то році яворівська міщанка Маргарета Жугасевичівна, по мужу Дишкевичева, записує, перебуваючим уже в Яворові, Васи́ліянкам свій город, що находився біля горішньої церкви. Вступивши в монастир, стала ігуменею й як така будь то записом, будь купном поширює монастирську посілість. На придбаних вісьмох городах, що тягнулися з одної сторони від ріки й млина по передміські пасіки, а з другої біля горішньої церкви здовж улици до керниці на тзв. Витичці, будує монастир і тим способом доконує формальних закладин. 1639 року долучає Маргарета Дишкевичева, в чині М. Макрина, обширну посілість, звану Ставчискими, що її отримала після смерти свого супруга. Рік перед своєю смертю виготовила обширне завішання, яким потверджує запис, та неначе кінцевим заповітом заохочує своїх сестер до побожного та доладного монастирського життя. Своє трудяще життя кінчить 1645 р., а її пам'ять, як фундаторки, переходить теплою згадкою через усі монаші покоління по нинішній день.

Поки жила жертволюбива добродійка монастиря, монахині спокійно уживали запису, але як йно вона замкнула очі, стала її рідня поволеньки осідатись на монастирських землях і їх собі присвоювати. Так уже в р. 1646 віднято Сестрам шість городів і зауживано їх через 126 літ. Що правда, цьому неправному віднасмови допомогли тодішні бурливі події. Цеж бо час Хмельниччини. Більша частина монахинь покидає монастир, розбігається по безпечніших околицях, остають тільки деякі старенькі монахині, що не були свідомі межі монастирської посілости. Нераз скаржилися монахині перед польськими королями, перед єпископами, нераз виточували процеси, щоби відібрати цросвоєні землі, так щож, мимо зичливого поладнання, мимо гострих приказів та присудів, ніхто не брався відступати загарбане добро. Так було до р. 1772 коли Галичину приділено австрійському урядови. Зі зміною правлячого режиму, справа яворівських монахинь узяла оборот. За прокураторства о. Модеста Слівинського ЧсвВВ. єпископський перемиський суд приказує З. Х. 1773 р. під загрозою клятви звернути забрані посілости, або заплатити відповідну суму за ці добра, котрих не можна було звернути.

(Докінчення буде).

Загальні збори Т-ва Катехитів.*)

Дня 26. VIII. відбулися у Львові: З'їзд і Загальні збори Товариства Катехитів.

На дневнім порядку було:

I. Вибір нового виділу.

II. Віднова діяльності Товариства.

III. Реферати і наради над душпастирством молоді.

По вступнім слові голови Тов-а о. проф. Громницького запрошено на провідника зборів о. д-ра Фіголя, катехита зі Станиславова, що у своїй бесіді віззав присутних отців, щоби повстанням із місць ушанували пам'ять усопших оо. Катехитів: о. Т. Лежогубського, о. Теоф. Глібовицького і о. Євгена Монцібовича.

Відтак приступлено до дневного порядку й вибрано новий виділ. В його склад увійшли: о. Єв. Громницький, о. шамб. Алексевич, о. дир. Ю. Дзерович, о. д-р Цегельський (з Городка), о. Леонід Лужницький, о. Біленький, о. І. Новосад, о. Кучкуда (з Перемишлян), о. Бараник ЧСВВ. (з Жовкви).

До Контрольної Комісії: о. І. Туркевич, о. А. Яремович, о. д-р Г. Костельник.

Головою Т-ва вибраний одноголосно о. Є. Громницький. — Секретарем зборів був о. С. Василів.

Дальшу точку заняли реферати:

а) о. д-ра Маркевича ЧСВВ.: „Про християнську організацію молоді, як чинник поглиблення релігійности;

б) о. д-ра Цегельського: „Шкільні експорти та їх теми“.

Над відчитами розвинулася оживлена дискусія й відповідні внесення та й дезидерати до нового виділу.

Передусім на внесення о. Галянта прийнято резолюцію реферату о. д-ра Маркевича:

„В переконанню, що християнська організація шкільної молоді є одним із наймогутніших душпастирських чинників і що нинішні часи вимагають доконче їх примінення, — рішає з'їзд катехитів — ужити всіх заходів, щоби перевести згадану організацію в життя у всіх, а на першій місці в середніх школах“**).

Задля введення в життя сеї резолюції установлено при виділі Т-ва катехитів окремий секретаріат. Органом організації молоді признано „Поступ“ у такому виді, як виходить.

Рівнож поручено новому виділові утворити редакцій-

*) Передрук зі сконфіскованого 8—9 ч. „Ниви“.

**) Реферат о. М. буде випечатаний.

ний комітет, котрий по порозумінні з „Нивою“ має при сім часописі отворити окремий катехитично-педа-гогічний відділ. (Внес. о. Бараника). Членам Т-ва по-ручено поміщати в „Ниві“ (згл. у згаданім відділі) свої до-писи. (Внес. о. Новосада.)

Також поручено виділові видання експорт, згл. поміщування їх у „Божім Слові“ в порозумінню з видавниц-твом. (Внес. о. Новосада.)

Поручено виголошувати ексрти старанною сьогоча-сною літературною мовою.

Дальше поручено виділові просити Преосв. Ордина-рія: 1) щоби інспекторами науки релігії іменовано досвід-чених катехитів, які своїм досвідом можуть поділитися з ін-шими; 2) щоб у місцях, де нема священиків, поручено науку релігії укінченим богословам, які до сього більше надають-ся, чим світські вчителі; (внес. о. д-ра Цегельського; 3) що-би Преосв. Ординарія веліли завести у школах молитви на українській мові.

Рішено відновити діяльність у всіх кружках катехитів.

Врешті на покриття всіх видатків ухвалено річну вк л а д к у 100 мп., яку присутні оо. сейчас зложили, й по-ручено новому виділові стягнути вкладки від прочих. До Т-ва після однодушної думки Зборів рішучо повинні нале-жати всі катехити всіх трех епархій, і негайно присла-ти річну вкладку (100 мп.) на адресу касієра Т-ва о. шамб. І. Алексеича (Львів, ул. Байки 4). О год. пів до 6-тої по полудни закінчно засідання, що тревадо від 9—1 рано й від 3-тої по полудни.

Заклик до собратів священиків.*)

Переживаємо епохальну добу в історії нашого народа, стоїмо перед важним рішенням нашої судьби — — —

— — — — — Щоби воно так не сталося, треба нам помочи і се помочи надприродної, Божої. Єсть нас в галицькій Україні більше ніж дві тисячі україн.-кат. священиків, — жертвуймо всі по 2 Служби Божі в тій преважній справі, одну в наміренню пе-пепросьби за провини нашого народа, а другу в наміренню випрошення у Вітця небесного всіх ласк для нашого народа, а між іншими також ласки свободи і волі. Божа сила може все зділати, звернімся з вірою до Ісуса, а гори двигнуться! Не земським оружям, а молитвою треба нам, священикам,

*) Передрук зі сконфіскованого 8—9 ч. „Нива“.

здобути кращу долю своєму дордгому а нещасному народови. Для того всі без винятку сповнім сей святий обов'язок — в найближчих днях.

о. Гр. П.

Сей заклик повинен у нашім духовенстві знайти належний послух. Просимо читачів Ниви^{*)} повідомити про се усіх собратів священиків. — *Редакція.*

Нові книжки.*)

Святе Письмо Нового Завіта в перекладі свящ. дра Ярослава Левицького, видало видавництво Чина св. Василя В. в Жовкві (1921), тверда оправа, формат мала 16°, дуже пригідний, стр. 718, ціна 560 мп.

Ось вкінці діждались ми перекладу св. Письма чистою українською мовою, одобреного Високопреосв. Ординарієм. Авторами сього перекладу, довголітньому редакторови „Ниви“, можемо бути з цілого серця вдячними за його мольну та жертвенну працю (бо в нинішніх часах у нас літерарна робота приносить мізерне винагородження).

„Отсей переклад“, каже автор в „Передньому слові“, „зладжений з грецького оригіналу по найновішим критичним виданням.

Переклад совісно перевірили: Вп. Др. Остап Макарушка і о. Др. Тит Галушинський ЧСВВ. — Після їх перевірки переглянула переклад також окрема комісія, покликана в тій цілі І. Е. Впреосв. Митрополитом. До сеї комісії входили: Сам Преосв. Митрополит, п. Радник двору Ал. Барвінський, о. міграт Ал. Бачинський, о. ректор Др. Т. Галушинський, о. дир. Юл. Дзерович, п. радник Іл. Кокорудз, п. професор Філ. Колесса, п. інспектор Др. Ос. Макарушка, п. проф. Др. К. Студинський і п. проф. Др. В. Щурат.

Бажанням комісії і її перекладчика дати в руки нашому народови переклад св. Письма Н. З. не тільки вірний, але й в поправній мовній формі“. Переклад заосмотрений короткими поясненнями (нотками), а його мова (стиль) дійсно ясна та плинна. Шкода, що видавці не долучили прикінці книжки поправок друкарських блудів, бо декотрі з них разячі. Так н. пр. на одному місці видруковано „в Витанії“, замість „в Витаварі“ (Йоан 1, 28). Бажаним було би, щоби й в нас вже раз прийшло до тої перфекції, як н. пр. у Німців, щоби в таких книжках, як Св. Письмо, не було ані одного друкарського блуду. Надіємося сього в II. виданні. Книжка сама говорить про себе, що вона повинна находити-

*) Передрук зі скопфікованого 8—9 ч. „Ниви“.

ся не тільки в домі кожного священика, але також в домі кожного віруючого Українця.

Dr. Frant Grivec Pravoslaví зі словінського (на чеське) переклав **Martin Chudoba**, накладом велеградської Академії, **Komeňž** (Морава) 1921. Стр. 114. Це для нас дуже цікава книжка. Її зміст подамо пізніше.

Karel Jindřich Vladimír Sergejevič Solovjev, з 3-ма портретами Соловйова та з автографом, Прага, стр 282, ціна 20 Kč.

Автор описує життя й працю звісного російського філософа Волод. Соловйова, який шукав дороги до злуки російської церкви з католицькою.

Bogoslovní Vestník ч. II. за 1921 р. (виходить в Люблянці). Зміст:

Fabijan: Релятивна певність і сумнів у вірі;

Ujčić: Наука о прощительному гріхови;

Lukman: Письмо св. Ігнатія до Смирнян 7. 1.

Вказівки для пасторалізації, як н. пр. сповідь законниць, продаж церковного добра, сповідник з чужої єпархії і резервати і др.

Огляд по хр. світі: Чеська церков, *Institutum Pontificium orientale*. Література.

Голос Ісуса (в найсвятійшій Евхаристії). Львів 1921. 2. вид. ціна 10 мп. Цінну прислугу зробило Марійське товариство молоді нашої релігійній літературі, видаючи сю гарну книжечку на українській мові. Зміст книжечки то персоналіфікація Спасителя в Евхаристії, що відзивається до відвідуючої Його душі й запрошує, щоб отворила перед Ним своє серце, й виявила всі свої чуття та бажання. Хто перечитає уважно сю книжечку, не може остати байдужим на голос Христа й зимним для Нього. Сей голос і виражена в ньому доброта Спасителя полишається в душі незагладним спожином через ціле життя. Брошурка є спосібна вельми поглибити культ Евхаристії. Надається до різних цілей: до корисного слухання Служби Божої, на благодарення по св. Причастю, при відвідинах найсв. Евхаристії, підчас адо-рації також — так сказати би мимоволі, вводить людину до внутрішньої молитви. Вистане в наведених випадках відповідати Христови на Його питання й Його запрошування. Мова легонька; приступна й зрозуміла навіть для дітей із народних шкіл. З душпастирського погляду належить брошурку поручити всім отцям. Зокрема мусимо її поручити оо. катехитам, до масового поширення межі шкільною молоддю всяких категорій. Брошурка відповідно використана може стати одним із поважних причинків до практичного рішення великої проблеми, — проблему поглиблення релігійності у шкільній мо-

лоді. — Симпатичною робить брошуру також зверхній вигляд (рожева й кремова окладинка й гарний передвоєнний папір). Нічо дивного, що протягом кількох тижнів зладжено 2 видання в числі 12.000 примірників, що миттю межі народом розходиться. Булоби вказаним, щоби оо. катехити казали прислати собі okazочний примірник, приказали й поручили молоді, читаючи який розділ — відтак стільки замовили примірників, скільки їх молодь бажає мати. Замовляється найліпше прямо в управі. М. Товариства мол. *Львів, Коперника 36.* — а також в наших більших книгарнях у краю. Для шкільної молоді відступає товариство книжечку з 50% опустом (по 5 м.) — *М.*

Catalogus Ordinis S. Basil i Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris in annum MCMXXI. Żovkva. Довідуємося з нього, що в сім році мають оо. Василияни 15 монастирів в Галичині, а один на Підкарпатській Україні в Мункачи, утворений рішенням св. Конгрегації для Східної Церкви з дня 6. цвітня 1921. Всіх монахів мають 209, з того 94 священників, 38 учеників, а 74 братів. Мункачівський монастир числить 4 священників, 6 учеників і 5 братів, а на місіях в Америці перебуває 11 священників і 2 братів. Ріжниця числа монахів з 1920 р. виносить о 28 членів, а то о 6 священників, 11 учеників і 6 братів більше. Умерло в 1920—1921 рр. 3 священників і 2 учеників.

При тій нагоді згадуємо, що настоятелем місій є о. Йосиф Заячківський ЧСВВ (Львів, Жовківська 36) і до нього треба звертатися всім тим Всч. Отцям, які бажають урядити місії.

Видавництво „Українська Автокефальна Церква“, під ред. проф. Огієнка:

№ 1) Прохання до патріарха Царгородського благословити автокефальну українську церкву;

№ 3) Українська вимова церковно-слов'янського богослужбового тексту;

№ 5) Український православний молитовник;

№ 6) Як Москва взяла під свою владу вільну церкву українську;

№ 11) Світовий рух за утворення живої народньої національної церкви.

№ 20) Шкільні молитви переложені на українську мову.

Всі ці брошури праця проф. Огієнка, видані в Тарнові 1921.

Поступ — студентський Вістник, ч. 10, за 1921 р.
Зміст:

С. Кабаровська: На соняшний шлях!

Ю. Крохмалюк: Про лучисті тіла.

В. Сайко: Осінний вихор.

С. Скаський: Наші недомагання (Анкета).

В. Лімниченко: Вітаю вас!

П. Сосенко: Криваві голови.

Ро-тер: Шепочуть ясені.

О. Соломаний: На чатах.

Зі студентського життя.

Оповідки.

Гігієна життя студента.

П. Стефанишин: Осінь.

Додаток: „Наш прапор“.

Славчик: Воєнні матуристи.

Е. фон Вільденбрух: Прогулька.

Світ дитини — ілюстрований часопис для дітей, ч. 17 за 1921. р. Зміст: Україні на втіху (поез.); Михась Коханчик (істор. опов.); Блудна птичка; Оселя Слонів (опов.); До школи (поез.); Веселий кутик; Маленький школяр (поез.); ребуси, загадки.

Всячина.

Послідний папський тайний консисторій. По дволітній перерві відбувся послідний папський тайний консисторій 13. VI. 1921 р.

Св. Отець після звичаю отворив Консисторій промовою, в котрій підніс для католицької Церкви найважніші події з послідних літ. Наводимо найважніші части з тої промови.

„Коли Ми до Вас з сього місця перед двома роками дня 10. марта промовили, ще Вам в памяти, як Ми тоді дуже були зажурені повоевною судьбою Палестини, тої Нам і кождому християнинови дорогої країни, яку Боже-ственний Спаситель людського роду посвятив діяльністю свого смертельного життя. Ся Наша журба ще й до нині не щезла. Що більше, з дня на день вона Нас ще більше гнітить“.

„Досвід виявив, що отсе Наше побоювання не було безпідставне. Се вже ясна річ, що положення християн у Св. Землі не змінилось на ліпше, але на гірше, чим було передше. А се з причин нових горожанських законів та постанов; не кажемо, що се сталось волею авторів тих законів, однак сі закони річево стремлять до того, щоби після бажання Жидів, християнство витиснути з того положення, яке воно там завсідги займало. Попри тому бачимо, як премногі дуже заходяться, щоби Святі Місця профанувати і перетворити в розкішні місця для гулящого життя ввводженням різних приман приємности й насолоди. А того ніде инде не можна

за добре приймати, а щож щойно тут, де знаходиться так багато релігійних памяток.

Але, що палестинська держава ще не є дифінітивно у-порядкована, то вже тепер заявляємо :

Наше жадання таке, щоби права катол. Церкви як і всіх християн були збережені, неткнені і ненарушені, коли дозріє питання в оконченому опорядкованні Палестини.

...Тому дуже просимо всіх вол. дарів християнських народів, хочаб вони і не були католиками, щоби не вагалися в тому напрямі впливати у міжнародному товаристві, яке має вести контролю над англійським мандатом що до Палестини*.

„Звернувши очи на Европу, також тут спостерігаємо великі труднощі. Найновіші події, звісні Вам, Всечеснійші браття, ясно виказують, що межиусобиці і ворогування між народами ще дотепер не утихомирились, та що воєнний дух ще живе, хоча воєнний огонь вже по більшій часті погашений. Тому знова і знова просимо і молимо всіх володарів доброї волі, щоби вони своєю ініціативою та повагою попрацювали в тій цілі, щоби народи вже раз закинули взаїмні ворогування з одної і другої сторони задля загального добра, а свої непорозуміння хай вирівнують справедливими і повними любови переговорами, щоб так бідній Європі вкінці повернути здавна бажаний мир“.

Вкінці св. Отець висказує радість з того приводу, що по скінченій війні майже всі держави, які не мали явної звязи з Апостольським Престолом (між ними і Франція), з власної ініціативи старалися осягнути сю звязь, на що Апост. Престол з радістю згодився.

Віднова дипломатичної звязи Франції з Ватиканом. Французький парламента дня 30. XI. 1920 р. більшістю 371 голосів проти 179 прийняв законну пропозицію ряду (Leagues a), якою в 1904 р. перервана дипломатична звязь з Ватиканом відновлюється. Однак у французькому сенаті зі сторони масонів була сильна акція проти того. Сенат завсіді, коли тільки зійшовся, знайшов спосіб, щоби відложити дискусію над ухвалою парламенту.

Вкінці правительство (Briand), не оглядаючися на пасивну обструкцію сенату, з початком мая с. р. перевело ухвалу парламенту іменуючи сенатора Jonpart-а дипломатичним послом при Ватикані, а Апост. Престол на днях вислав до Парижа в характері нунція Мира Cerrett-ого.

Св. Отець одержав дотепер від катол. світа для убогої дітвори звиш 10 мільйонів лір.

Св. Отець дарував для будови катедрального костела в Лінці 100.000 лір; а для убогих німецьких академиків 50 тисяч лір.

Католицький соціальний курс в Тулюзі (Франція).

На католицькому університеті в Тулузі від 25. до 31. липня с. р. відбувся соціальний курс, в якому взяли участь також представники соціальних католицьких організацій з інших держав (з Бельгії, Іспанії, португалії, Калади, Голяндії, Швейцарії, Італії, Сполучених Держав і др.). Слухачів було звиш 1200.

Кривавий соціалістичний конгрес в Лілю (Lille). В тому самому часі, коли відбувався католицький соціальний курс в Тулузі, зібралися французькі соціалісти на конгрес в Lille. Перебіг конгресу був не тільки теоретично, але й практично революційний: обізувалися навіть револьвери... І першим наслідком цього конгресу було: 1 убитий, 8 тяжко ранених. Зноваж оден учасник так запальчиво боронив большевицькі ідеї, що підчас промови помер в наслідок наглої параліжу.

Вкінці конгрес розпався на дві групи. Більша (1572 голосів) заявила за II. Інтернаціоналом, а менша група (1328 голосів) за III. Інтернаціоналом. (Narodna Politika).

Сербський єпископ Доситей в чеській „народній“ церкві. Сей єпископ православний, а чеська „народня“ церква не є православна (бо до згоди з сербською церквою не дійшло, і не може дійти на таких підставах, як се чеські реформатори хотять). Помимо цього єпископ Доситей функціонує як превентивний голова чеської народної церкви. Він висвячує священників для тої церкви, відправляє богослуження в чеських „народних“ церквах ітд.

Дня 2. червня с. р. чеські католици послі піднесли в чеському парламенті інтерпеляцію в справі цього єп. Доситея, який пробує на Чехах яко гість, а бере живу участь в протикатолицькій агітації.

Пам'ятник св. Іванні d'Arc в Англії. Єпископ і капітула протестантської катедри в Winchester-і рішили поставити пам'ятник Іванні d'Arc „яко чин експіації“. Статуя буде поміщена побіч кардинала Beaufort-a, з роду Plantagenet-ів, який був єпископом в Winchester-і і одним з судії Іванні d'Arc.

Ось як історія дивно судить!

Населення Югославії під релігійним зглядом. Православних є 5.360.000; римо-кат. 1.975.000; греко-кат. 39.000; мусулман 1.360.000; протестантів 130.000; жидів 130.000. (Подане за „Journal de debats“).

Товариство „Просвіта“ на Підкарпатській Русі. Дотепер має се товариство 3 філії, 41 читальню, 1500 членів. Вже в першому році свого існування оснувала „Просвіта“ „Руський Театр“, який дотепер дав 28 представлень. Заснувала літературно-науковий відділ, який дотепер видає 5 поучаючих книжок і мав 2 публичні виклади. Заснувала

музей і бібліотеку. Має свій хор і зробила перші кроки для акції відбудування першого народного дому на Підк. Русі. „На перший рік — як пише „Наука“ — се гарний результат, яким „Просвіта“ може похвалитися“.

Як се толкувати? В 14. та 15. числі „Gazet-y Kościel.“ з с. р. статті „X. Czerwiński: Archidiecezya lwowska obrz. łacińskiego w czasie najazdu ruskiego 1918/19“ читаємо таке: „Коли однак зважиться, що... до діла знищення польсько-латинського елемента втягнена зістала також уніятська Церков, то муситься прийти до переконання, що ці гвалти були дійсно сатанічної системи, яка наскрізь пересякла „українську“ душу. В душі сього народу вже передше мусіла бути захищена скрайна ненависть до латинізму і польськості, а інвазія „українська“ тільки подала можливість для виладування тої ненависти на зовні.“

Яко католицькому священикови з болізню приходить ся нам визнати, що ненависть „Українців“ до латинізму і польськості се в значній мірі овочі праці більшої частини духовенства уніятсько-„українського“, яке в своєму політичному діланні йшло і йде якраз шляхом скрайної ненависти до латинського обряду і братньої народовости польської (ч. 14).

„Коли „українські“ гвалти... були наслідством системи, що стреміла до винищення Поляків-латиників на землі Східно-малопольській, то надужиття польського жовніра були спорадичні.“

До того ж — що є надто важною обставиною — також ці польські надужиття були виключно реванжом за „українські“ гвалти, були відруховим самосудом декотрих відділів польського війська за збрідні виконані через „Українців“ на Поляках. Звідти значна часть вини за надужиття польського жовніра паде на самих „Українців“, бо вони своєю брутальністю отсю пімсту викликали“.

„Кінчаючи наше оповідання, не заважаємося ані на хвилю висказати твердження, може позірно надто гостре, однак в дійсности згідне з правдою, що підставою ідеології тої частини малопольських Русинів, які зовуться „Українцями“, є ненависть.“

Ненависть до всього, що польське, поширювана серед руського народу через „українських“ провідників, мала та має в тім народі, після їх замірів, поглибити почуття особної народної свідомости, званої „Українізмом“.

„Ненависть родила і рівнож родить багно очернень та фалшів, які „українські“ провідники ширять о Поляках так між своїм народом, як і між чужими за границею. Фалші розсівані за границею мають позискати симпатію інших

народів для „українського народу“, а Поляків в опінії чужих понизити.

Ненависть викликала напад „український“ в листопаді р. 1918“. (ч. 15.; тим кінчиться те „opowiadanie“).

„Нива“ в тім щасливім чи нещасливім положенню (вже як хто собі хоче толкувати), що деякі загоріліці нападають на неї, що вона замало патріотична... „Gaz. Kościelna“ певно не боїться подібних закидів зі сторони своїх читачів, бо, як наведені цитати свідчать, її читачі можуть часами мати таке вражіння, що читають ультра-шовіністичну, національну газету.

Міжтим декотрі, навіть політичні, польські газети нині вже трохи инакше говорять, як „Gaz. Kościelna“. Так варшавський „Nasz Kurjer“ в статті під заголовком „Державна криза“ висказується:

„Окреме поняття маємо — наслідком пострадання здатности до льогічного думання — про справедливість. Все, що якийсь загорілець рахує за наше, уважаємо за потрібне здобути, хоч подібну підставу до власности з боку иншого висміваємо як абсурд і безличність. Звідсіля родиться у нас постійне зденервовання і претенсії до цілого світа, що нас — мовляв — кривдять. При цім дійшли ми до переконання, що майже всі держави — се згряя лотрів, а ми — одні в світовім пеклі святці.

Рівночасно з великими претенсіями для себе, тершимо на занепад всяких моральних обовязків...

Дійшло прямо до сього, що ніхто нас на світі серйозно не трактує, що цілий світ уважає нас за людей неправильного припадку“.

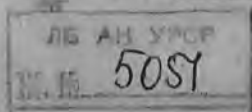
Що отже на річі?

Виділ Т-ва ап. Павла закупив вже парцелю під каменицю (у Львові), щоби добре улюкувати зібрані гроші на „Свяш. Дім“, бо о закупні камениці покищо не може бути мови. Виділ робить старання, щоби за свіжо зібрані гроші купити другу парцелю, бо марки п. нині перетримувати, се певна страта. Просимо о поспіх з жертвами.

Від Марійського Товариства молоді прохаю Всеч. Отців прийняти ласкаво по кілька, чи по кільканайцять Служб Божих до відправи, полишаючи стипендію томуж Товариству. В міру скількості прийнятих Сл. Божих Всеч. Отці стануть „Співосновниками“, „Добродіями“, або „Приятелями“ Марійського Товариства. („Нива“ 1920 грудень.) Ласкаві зголошення карткою на адресу: Управа Мар. Тов. молоді Львів, Коперника 36.

Йосафат Маркевич ЧСВВ.

провідник М. Т. М.



СВІЙ ДО СВОГО!

СВІЙ ДО СВОГО!

∴ ПЕРША ОДИНОКА УКРАЇНЬСЬКА АРТ. БРОНЗІВНИЧА РОБІТНЯ ∴

ІВАНА КУЗЬМИЧА

Львів, вулиця Вляхарська ч. 11.
(Дім Ставропиг. Інститута.)



Виробляє знаряди церковні як: пауки, віктарці, монстранції, патериці, чаші, хрести, всенощники і пр. з всякого рода металів ц. є бронзу, міді, срібла і т. п.

Приймає до огневого позолочення чаші, монстранції, як також всякі наприви з обсягу церковних річей по найдешевших цінах. Купує срібло, мосяж, цину і платить найвищі ціни.

**ПРИНИМАЄ РІВНОЖ
ЗАМОВЛЕННЯ НА ДЗВОНИ.**

Всеч. Отцям КАТЕХИТАМ, ДУШПАСТИРЯМ,
∴ ∴ Впов. УЧИТЕЛЬСТВУ та РОДИЧАМ ∴ ∴

ЗВЕРТАЄТЬСЯ УВАГУ НА ОДИНОКІ
У СВОЙОМУ РОДІ КАЛЕНДАРЦІ:

1) Календарець для українських дітей; 2) Студентський календарець „ІДЕЯ“; 3) Підручний Календарець для Українців-інтелігентів.

(„НИВА“ ч. 8—9.)

ПРИ БІЛЬШІМ ЗАМОВЛЕННЮ ЗНАЧ.
∴ ∴ ∴ ∴ НИЙ ОПУСТ. ∴ ∴ ∴ ∴

ПРИСИЛАТИ ЗАВДАТОК
НА АДРЕСУ: **ВИДАВНИЦТВО „ДОБРА КНИЖКА“**

Львів, вул. СОДОВА 4.

Найстарша фірма в Галичині основана в 1808 р.

відзначена на виставах краєвих і на „Український ви-
ставі в Стрию“ золотими медалями та дипломами

Л
І
Я
Р
Н
Я



ДЗВОНІВ

**БРАТІВ ФЕЛЬЧИНСЬКИХ в Калуші
і в ПЕРЕМИШЛІ вул. Красінського 63. (вл. дім).**

Поручає дзвони гармонійні різного рода з передвоенного металю.

Приймає розбиті дзвони, як також всякі метали до перероблен-
ня. Гарантує за чистий звук і розбиття дзвона, а в кождім разі
— — — — — дозволена заміна коштом фірми. — — — — —

УВАГА: Сим заявляємо, що з фірмою К. Фельчинського в Тер-
нополі не мали ми і не маємо нічого спільного.

НИВА

**МІСЯЧНИК ПОСВЯЧЕНИЙ ЦЕРКОВ-
НИМ І СУСПІЛЬНИМ СПРАВАМ.**

Адрес Редакції і Адміністрації:
Львів, Корняктів ч. 1.

З М І С Т:

Пилляуї до школи	317
о. Др. Т. Ґалушчинський ЧСВВ.: Значінне св. письма в проповідництві	318
о. Др. Д. Дорожинський: О процесах після нового Кодексу права канонічного	325
„Більшовицький Конгрес“	333
Нові книжки	309
Всячина	312



ЛЬВІВ, 1921.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок ч. 10.

Від Адміністрації.

Звертаємо увагу всіх предплатників, що на опасці сього числа (червоним олівцем на адресовій стороні) зазначена сума гроша, якою нам предплатник залягає за 1921 р. Сі обчислення зроблені в часі від 1. XI. до 10. XI, с. р. Хто отже в тому часі або пізнійше прислав нам якусь суму грошей, легко зорієнтується, чи та сума при наших обчисленнях була узглядна чи ні. Коли ні, то від поданої нами суми (на окладинці) треба відбити прислану нам суму (в часі від 1. XI. або пізнійше), і з того стане ясне, чи рахунок вирівняний, чи ні. Предплата на 1921 р. виносить 600 мп., (для Америки 2 долляри).

Просимо дуже всіх предплатників зараз вирівнати свої рахунки, а щоби се улегшити, залучаємо до кожного примірника грошовий переказ вже з адресою).

На підставі зіставлення рахунків наш матеріяльний стан так представляється: Предплатники залягають нам до тепер за 1921 р. круглою сумою 400.000 Мп; лиш 50 предплатників вже вплатили цілу предплату, а 376 предплатників ще нічого не заплатили.

* * *

На „Фонд Ниви“ зложили Всеч. Отці: Денис Телішук з Потока 200 Мп, і кличе о. Петра Смика, пароха в Жовчові, о. Василя Соловія, пароха в Пукові, о. Николу Вергуна, пароха в Подусільній. — Володимир Андрухів з Ляшків дол. 500 Мп, і кличе оо. Кандеканальних з Ходорівщини. — Микола Дикайло зі Струсова 500 Мп, і кличе о. Євгена Кароля, пароха в Микулинцях, о. Євгена Цегельського в Терєбовлі, о. Івана Пасіку в Тернополи. — Алекс. Стеранка з Гладішова 200 Мп.



Н И В А



місячник посвячений церковним і суспільним справам.

Ч. 11.

Львів, за листопад 1921.

Рік XVI.

Виходить раз на місяць в обемі двох аркушів друку.

Ціна цього числа 50 М.

Адрес редакції і адміністрації: Львів, вул. Корняків ч. 1.

Пильнуймо школи!

Чи ж треба нині писати о значінню школи? Живемо в часах, коли ціле суспільне життя трансформується, і виходить на денне світло, що передше було скрите в темряві. „Хто має очі“, нині легко може „видіти“. Колиб Москалі мали так добре ведені народні школи, як н. пр. Німці, то большевізм не був би їх знищив (бо хоч був би й виступив, то прийняв би інші форми). Колиб ми Українці мали свої національні школи, була би нині свободна, самостійна Україна. Ітд. По німецько-французькій війні говорено, що „німецький учитель побив французького“. Ясне як сонце, що суспільністю властиво володіє „дух суспільности“. А сей дух в нинішніх часах, в часах загальної обовязкової просвіти, витворюється передовсім у школах. Особливо важний перший ступень науки — в народній школі. Молода душа „отворена“ для науки, бо ще не має ніяких упереджень; а що в першій молодості чоловікови всаджено в душу, се має найглибше коріння.

Отже кому його власний нарід дорогий, хто хоче, щоб суспільне життя в його народі пішло на ліпше, сей мусить старатися, щоби школи в його народі були кузнями благородних, зрівноважених, свідомих людей.

Ось се теорія. Кождий її розуміє, й з певністю захвалює. Алеж практика? Тут треба зречися своєї вигідности, треба піддатися всім тягарам, які злучені з наукою в школі. Ось тому практика частенько собі храмає — не може іти в парі з теорією. Алеж практика не сміє храматися, бо якраз вона має витворювати „суспільного духа“. Відносимо сі слова передовсім до душпастирів, які мають обовязок уділювати науку релігії в народних школах. З многих сторін доходять до нас жалі, що многі з них не зважають на це.

АН України

ЛБ АН УРСР

Ж. 10 5081

занедбують релігійну науку в школі. Се просто страшно! Як же буде найближча будучність нашої Церкви та нашого народу? Яким духом жити-ме той нарід? Без сумніву страшенно обтяжують свою совість ті духовні отці, які більше цінять свою вигоду, чим службу Христову та долю нашого многотрадального народу. Катехизація в школі для душ пастиря не є меншим обов'язком, як проповідь в церкві. А нині так справи стять, що ми повинні подвійно працювати і в церкві і в школі. Багато нині попустилого в суспільности, багато загроженого в життю нашого народу. Загрожена св. віра, загрожений національний дух. Не даймося виередити нашими сусідами, бо виередити тут значить — побити. Отже з подвійною завзятістю пильнуймо школи, школи — і ще раз школи.

о. Др. Теодозій Галушинський ЧСВВ.

Значіння св. письма в проповідництві.

(5. Дальше.)

Б. Новий Завіт.

Старий Завіт був лишень прообразом і тінню Нового. Пророки приготувляли й передсказували прихід того, котрий, став найбільшим учителем і спасителем світа. І „дрівле кієк глївий їтиємъ ко прїроцїхъ къ послїдокъ днїй сїхъ глї намъ къ сїїк“ (Євр. I. 1).

1. В євангелїях маємо записані деякі бесіди Божественного Спасителя. Хто читає ті бесіди, вдумується в них, безстанно їх розважає, той помалу входить в духа Серця Христового й запалюватися тим огнем, котрим і Воно горіло. Оцінити красу бесід Христових, се понад людські сили. Оповідують, що коли Leonardo da Vinci приступив до малювання св. тайни вечері, так вперед малював апостолів, стараючися віддати на їхніх творах ті почування, що переймали їх серця в так торжественній хвилі. Колиж прийшла черга на особу самого Спасителя, тоді задрожала йому рука. Він почув, що за слабі крила його генія, щоб могли підлетіти так високо. Те саме мусить відчувати кожний, хто хоче дати оцінку бесід Ісуса Христа. Одно тільки дасться сказати: „так не говорив ніколи чоловік“. В кожнім висказі відчувається не даючийся заперечити авторитет Божий. Гадки так глибокі, як недосягла його мудрість, а так сильні, як необмежена його всемогутність, а притим наділені такою животворною силою, що тільки потребують впасти на плідючу землю, а принесуть трийцятикратний, шістьдесятикратний а навіть стократний овоч.

Велика є різниця між бесідами старозавітних пророків а бесідами Спасителя. Коли бесіди пророків можна прирівняти до бурливих, гірських потоків, що зі шумом та гуком продираються гористими скелями, піняться та розприскуються тисячними каплями, та неначе срібні ленти тягнуться серед диких майже недоступних урочищ, так бесіди Спасителя подібні до широкої ріки, що глибоким пливе руслом серед урожайних піль, зелених лугів та дрімучих лісів. Коли бесіди пророків подібні до куряви й диму, лискавиці та громів, серед яких об'явив себе Господь ізраїльському народові на горі Синай, так науки Ісуса подібні до благодатних лучів сонця, що видають ясне але спокійне світло й все ogrівають і оживляють. Коли бесіди пророків подібні до сильної бурі, що лимить ливанські кедри, хилить верхи дерев, порушує скелі, так поучення Ісуса, се погідний вечірний легіт, що по тяжкій спеці наново вертає замерле зів'яле життя.

Дар слова загально люди вважають за визначну прикмету духа. Сила слова по правді є могучим скиптром, що володіє над людськими душами, є острим мечем, що рішає духові борби, є орудником найвисшого благословення, спасення і божого об'явлення. Дивні річі оповідає нераз історія про успіхи, які відносили бесідники і проповідники Божого слова. Все те однак зникає перед учителем, що „сильний словом і ділом“ (Лк. XXIV, 19) переходив святу землю, учив і проповідав і поривав за собою нарід.

Ісус Христос посідав всі прикмети правдивого учителя. Всі скарги Божої мудрости зложені були в Його серці, а як Бого-чоловік мав силу розпоряджати внутрешною ласкою своїх слухачів. Він по правді був учителем всіх учителів; Він Бог і чоловік в одній особі.

Успіхи однак своїх бесід завдячував Спаситель не виключно надзвичайним і надприродним прикметам душі, але також своїй природній мудрости й красномовности. Тут подаємо кілька характеристичних цих бесід Ісуса Христа¹⁾.

а) Першою прикметою бесід Ісуса була прозорість. До сего причинялася головню незвичайна короткість і ясність, з якою Спаситель предкладав і розвивав свої гадки і правди. — Коли дух пророків часто угинається під величю об'явлення і з трудом бореться за вираженням і небо і землю переглядає шукаючи відповідних образів та порівнянь, то бесіди Спасителя пливають чисто, ясно, спокійно як жерельна вода. До прозорости причиняється не мало у Ісуса Христа певного рода узагальнювання науки. Він був учителем не тільки для ізраїлитян, але по всі часи для цілого людства. Його наука віри і моралі мала стати духово етичною основою бу-

¹⁾ В тім уступі ґрунтуємося головню на знаменитій студії Моріца Мешлера Т. І. „Lehr- und Redeweisheit unseres Herrn“ (Zum Charakterbild Jesu 3, Freiburg in B. 1916).

дучих поколінь. Ізза того Його наука носить на собі ціху загальности. Він є по правді сином Авраамовим, мешканцем палестинської землі, ізраїльським пророком і ізраїльська релігія, країна, нарід, Його історія і Його звичаї відбиваються в поучуваннях Ісуса, але зовсім не порушують сеї загальности. На доказ сего вистарчить порівняти якийнебудь уступ зі старозавітних пророків або рабінської промови з першою ліпшою бесідою Ісуса.

Другою прикметою бесід Ісуса є їхня глибокість і величність. Тут на першій місци годиться згадати деякі прегарні і глибокоумні порівняння, як ока зі свічником а намірення і внутренне розположення називає оком душі. (Мат. VI, 22; Лк. XI, 34). Відтак повна значіння гра слів, як: „Лиши мертвим хоронити мертвих“, таїнственні назви „дух, подув, дар“ на означення святого Духа. (Ів. III, 8; IV, 10); або і високоумна переміна слів „сон і смерть“ (Мат. IX, 24; Ів. XI, 11), „душа і життя“ (Мат. XVI, 25).

Під тим зглядом в особливий спосіб заслугує на увагу бесіда про установу Найсвятійшої Євхаристії. (Ів. VI). На слові „хліб“ подає Спаситель найвинеслійші обявлення про свою природу, про завдання свого життя, про своє значіння для людскости, про своє в будучности перебування і ділання в Найсв. Тайні. Всюди та сама ідея, але яка ріжнотнітність і багатство в її переведенню. „В євангелію находимо прегарні місця, правдиві видіння, що перед душею розкривають цілі нові таїнственні світи. Слова, що ними Спаситель витає повертаючих учеників: „Я бачив сатану, що спадав з неба як блискавиця... Славлю тебе, Отче, Господи неба й землі, що ти втаїв се від мудрих, а відкрив се немовлятам... Все передав мені мій Отець, і ніхто не знає, хто є Син, тільки Отець, і хто є Отець, тільки Син і кому хоче Син відкрити (Лук. X, 21), тих кілька слів неначе лискавиця освічують таїнство вибрання „Його розвій від первовіку у вічності по дні сина чоловічого і далше аж по кінець віків...“¹⁾.

Дальше заслугує на увагу у Ісуса Христа різкість у відповідях. Як легко і високоумно заключає він зі знаних висказів св. Письма безсмертність душі і своє божество (Мат. XXII, 32 і 34)! З якою духовою висотою уміє Ісус відкрити підступні змисли ворогів!

В особливий спосіб проявляється краса бесід Ісуса багатством і ріжнотнітністю образів, порівнянь і притч. Ісус Христос нераз повторяв деякі правди, уживав подібних образів або притч, але за кожний раз надавав їм відмінну форму. Завсіди було в них щось нового. Раз в тім

¹⁾ M. Meschler, op. cit, ст. 84—85.

самім порівнянню є відмінна ціль, то знова для пояснення тої самої правди дібрані є відмінні образи, иншим разом та сама правда і той сам образ тільки відмінні обставини. І так два рази уживає Спаситель притчі про заблудшу овечку, котру пастир приносить на руках до своєї череди і про згублену драхму, котрої шукає убога жінка. Оба рази Спаситель хоче представити велич Божого милосерддя зглядом людей і грішників, але ціль в однім і другім случаю не є та сама. В першім случаю велич Божого милосерддя має відстрашити від згіршень (Мат. XVIII, 7—14); в другім се милосердде має на меті звочотити митарів до покаяння, а фарисеям показати, як неоправдана є їхня погорда зглядом упавших та, що й вони повинні відноситися до них з серцем повним співчуття і любови по приміру Спасителя (Лук. XV, 1—10).

Два рази також приходить в євангелію притча про винницю і робітників та виноградорів і оба рази винниця є образом вибраного Богом ізраїльського народу. Зате ціль в обох притчах а за тим і обставини є відмінні. В першій притчі говориться про звичайних денних робітників (Мат. XX, 1—16), в другій знова про виноградарів (Мат. XXI, 33—41). В першім случаю пояснює Спаситель безусловну свободу Бога в розділюванні ласк без найменшого порушення справедливості; в другім предсказує відкинення вибраного народу, а прийняття поган.

Так само два рази ужив Спаситель притчі про вечерю, але в обох ціль і обставини зовсім відмінні. — Перший раз (Лук. XIV, 16—24.) пояснює Спаситель, що не вистарчає бажати блаженства Божого царства, але конечною є річчю сповнити належні умовини й піти за зазивом церкви. Жиди не схотять послухати сего зазиву, а учасником пира будуть погорджені митарі й погани. Другим разом (Мат. XXII, 1—14) поучення відноситься не тільки до жидів, але й поган, котрі в царстві Божім займуть місце жидів. І вони мусять виповнити вимоги, котрі конечні є для учасників небесного пира, в противнім случаї викинені будуть, як сей гість, що не мав весільної одежі. В другій притчі надто змінюються обставини відносно до жидів. Вони не тільки що не приймають запросин і з легковаженням відносяться до царських післанників, але виступають зовсім ворожо і убивають післаних слуг, за що їхнє місто паде жертвою знищення.

На инших місцях уживає Спаситель для пояснення тої самої правди різних порівнянь, образів і притч. Хотючи показати фарисеям, як нерозумні є їхні погляди відносно суботнього супочинку, бере правдиво переконуючі докази з приватного, буденного життя, як то вони без жадного скрупулу в суботу дбають про свої домашні звірята. Кілька разів повторяється та гадка в євангелію, але кожний раз

приміненій є інший образ. Раз є се вівця (Мат. XII, 11), то знова осел або віл (Лук. XIV, 5), котрого в суботу витягають з рова, коли случайно там впаде. Іншим разом моментом порівняння не є витягання з рова, але відв'язання від жолоба, щоб повести до пійла (Лук. XIII, 15). Витревання в молитві показує Спаситель на двох притчах. В першій показує чоловіка, котрий наприкриванням змусив свого приятеля подати йому серед ночі хліба (Лук. XI, 8); в другій притчі напроваджує бідну вдову, котра безнастанними проханнями зневолює несправедливого суддю полагодити її спір (Лук. XVIII, 5).

Тих кілька прим'їв показує, як ясні, глибокі і високоумні були бесіди і поучення Спасителя. З повною правдою можна сказати; „Тут є більший над Соломона“ (Мат. XII, 42). Про багатство і ріжноманітність образів в поученнях Ісуса годиться повторити його власні слова: „Кождий книжник навчений про царство небесне, подібний до чоловіка господаря, що виносить зі свого скарбу нове й старе“ (Мат. XIII, 52). Невичерпані є скарби мудрости Спасителя, а в його устах і знані річи набирають принаду новости.¹⁾

б) Крім виміненних прикмет, бесіди Спасителя визначаються надто великою живістю. Христос не ограничається тільки на конечні річи і не висказує самі голі правди, але він описує, він говорить до уяви і змислів, у його бесідах все живе, набирає життя і краси.

Передовсім дуже рідко уживає загальних виражень. Бере образи зі звіринного світа, так раз у нього є орел (Лук. XVII, 37), то знова крук (Лук. XII, 24), або воробець (Лук. XII, 6), лис (Мат. VIII, 20), скорпія (Лук. XI, 11). Є бесіда про дерева або рослини, так тоді є се морва (Лук. XVII, 6), або смоква (Лук. XIII, 6), гірчиця (Мат. XIII, 31), кмін, аниж (Мат. XXIII, 23).

Часто наводить деякі звичайні події з природи або людського життя²⁾. Незвичайно влучно малює Ісус легкодушність жидівського народу на химерних і розбавлених дітях (Мат. XI, 16 і пр.).

Ще частійше втягає у свої бесіди окружаючу природу, життя, звичаї і історію свого народу, щоб тим оживити свої бесіди. Круки і лелії напоминають людей до уповання на Боже провидіння (Лук. XII, 24. 27.); маленьке зернятко гірчиці показує, як великою внутрешньою силою церкви є покора (Мат. XIII, 31...); неплідне дерево покликуює до покаяння (Лук. XIII, 6.), а прокляте дерево проголошує Єрусалимові осудження (Мк. XI, 20). — З історичної минув-

¹⁾ Meschler; op. cit. ст. 95.

²⁾ Порів. Лук. XIV, 18 і пр.; Мк. IV, 26 і пр.; Лук. XI, 21... Лук. XVII, 26 і пр. і Мат. XXIV, 37...

шини жидівського народу оживають: Авіатар і Давид (Мк. II, 25), цариця полудня і Соломон (Мат. XII, 42), пророки Ілія і Єлисей (Лук. IV, 25, 27), мідяний вуж Мойсея (Ів. III, 14), потоп і погибель Содоми (Мат. XXIV, 37 і XI, 23). Щоби оживити свої бесіди а також зайняти увагу слухачів, не поминав мовчки Спаситель важніші а йому сучасні події. І так згадує про вимордування в святині галилейців, про завалення вежі Сільое (Лук. XIII, 1.) і про відбудову прочих гробів (Мат. XXIII, 29). Незвичайно прикрашають бесіди Ісуса різноманітні норми з життя й буття жидівського народу. Бачимо образ вулиці орієнтального міста (Мат. VI, 2), судову розправу (Мат. XVIII, 25, 30), весільні звичаї (Мат. XXV, 1), працьодавців і робітників (Мат. XX, 1), щорічне відновлювання гробів (Мат. XXIII, 27). Приходять також найдрібніші спостереження з домашнього господарства, як стара латка на новій одежі і міхи до переховування вина (Лук. V, 36.). Риболовство є символом апостольства (Мк. I, 17); перебірки риб і жнива є образом заплати в дни страшного суда (Мат. XIII, 40, 49). Правдиво по мистецьки схарактеризовані є особи в притчі про милосердного Самарянина (Лук. X, 30...). — До узмисловлення глибоких і надприродних правд уживав Спаситель звичайно притч т. є. змислових образів або і цілих подій взятих з природи чи люцького життя і так впроваджував слухачів до пізнання і розуміння своєї науки.¹⁾ І правдиво його притчі є в силі поняти кожна дитина, а найбистрійший розум не зможе їх зглубити і передумати. Притчі в особливий спосіб вказують на замилювання Спасителя до краси і поезії. З сего видно, що Ісус жив не тільки в повноті правди і добра, але також в царстві краси і поезії і то тої найвисшої краси, що зовсім лучиться з добром і правдою, і тої поезії, що є висловом моралі і пізнання.²⁾

Так втягнув Спаситель до своїх бесід все, країну і людей, релігію, звичаї і історію, майже все сотворіння; все те було для нього орудником і зображенням його правди і науки. Він промовляв до душі через змисли і се є найуспішнішим середником позискання і захоплення слухачів.

в) Вкінці науки і бесіди Спасителя пили зі серця і полоняли серця. Бесідник, коли хоче порушити волю, мусить вдарити на чувство і уяву. Не вистарчить показати своє знання і лиш на розум ділати, але треба покорити серце і до їхнього серця знайти доступ. Знаменною ціхою бесід Ісуса є намащення або добродійне ділання слова на волю, що її проникає неначе олива, мило потягає, лагідно полонює і до доброго наклонює. Спаситель завсіди з гори приймав у своїх слухачів серце шляхотне, добре і ро-

¹⁾ M. Meschler.. op. cit. ст. 98—991

²⁾ R. v. Kralik, Jesu Leben u. Werk (Kempten 1904) ст. 344.

зумне. Його слова, се не блискавиці, що світять і лякають, але супокійні і лагідні проміння сонця, що мило просвічують і добродійно ogrівають. Його бесіда все ділає на волю і то ріжноманітним способом.

Ті наслідки викликував Христос передовсім тим, що волю порушував сильними спонуками. Ні одного жадання не ставив Спаситель без важких і правдивих мотивів. При пояснюванню закона оминав зовсім і відкидав фарисейську дрібничковість, противно підносив те, що в законі велике, гарне, шляхотне, одним словом вказував на духа закона. З релігійних правд підносить те, що розумне, природне, гарне, величне, потішаюче, а відтак вибір полишає слухачам. Учить те, що правдиво підносить, заохочує і ублагодороднює. Ізза того з натиском вказує все на високу ціль, на небо, на красу вічного царства, яко нагороду за вірне вповнення Божої волі навіть в найменших річах. Погроз уживає тільки в крайній konieczности, особливо тоді, коли стрічається зі злобою, удаванням і нечестю (Мат. XXIII).

Досить часто надibuємо місця, котрі помімо своєї короткості розвивають глибокий і зворушуючий патос. Як сильно проймаючими є слова, котрими Спаситель кінчить величає видіння про тайнство предвічного призначення, а себе ставить як осередну і вислідну точку сего вибрання, „Прийдіть до мене всі томлені і обтяжені: а я успокою вас. Візьміть моє ярмо на себе і навчіться від мене, бо я лагідний і покірного серця, а знайдете супокій для ваших душ. Бо моє ярмо миле і мій тягар легкий. (Мат. XI, 28—30). Подібно проймаючими є слова, котрими кінчить пропамятний день в Капернаумі, коли то з початку одушевлений народ для Ісуса ізза обявлення установи Найсвятійшої Евхаристії в невірстві відвертається від нього а і самі ученики опускають свого божественного Учителя. З правдиво зворушенням серцем звертається Ісус до апостолів і питає: „Чи й ви хочете відійти“ (Ів. VI, 68). — Майже потрясаючою є іронія на Єрусалим, коли то фарисеї наміряли підступно стягнути Ісуса до Юдеї, що би увязнити його. Ісус пізнавши їхній підступ, сказав іронічно: „прецінь неможливо пророкови згинуті поза Єрусалимом“ (Лук. XIII, 33). Відтак зі зболілим серцем закликав: „Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків і каменуєш тих, котрих посилається до тебе, скільки разів я хотів зібрати твої діти, як птиця своє потомство під крила, а ви не схотіли!“ (Лук. XIII, 34).

(Дальше буде.)

О. д-р Д. Дорожинський.

О процессах

після нового Кодексу права канонічного.

(8. Дальше).

ЧАСТЬ ДРУГА.

Друга часть права процесового, котра обнимає кан. 1999—2141 (тит. XXII—XXVI), говорить обширно о процессах беатификації Слуг Божих і канонізації Блаженних; процеси ті суть застережені одному Апост. Престолу і тому можна се тут поминути.

ЧАСТЬ ТРЕТА.

О способі поступованя в переведеню деяких справ або о приміненю карних устав.

Трета часть права процесового подає ряд сумаричного (короткого) поступованя против тих духовних, котрі занедабують свої обовязки або не можуть вже більше сповняти свого уряду для збудованя вірних (in aedificationem fidelium).*)

Кан. 2142—2146 подають деякі постанови, спільні всім тим процесам. І так: При всіх тих процессах треба завсїгди ужити нотаря, котрий виговеть акта; акта ті мають всі підписати, почім мають бути зложені до перехованя в архіві.

Коли приписують ся упімненя, то мають діяти ся устно в присутности канцлера або иншого урядника Курії або двох свідків, або писмено почтою за зворотною посвідкою дорученя.

Екзамінатори і кользультори і нотар суть під присягою обовязані до захованя урядової тайни; если би се нарушили, мають бути не лиш усунені з свого уряду, но також може Ординарій покарати їх еще иншими карами; кромі того суть они обовязані вирівнати шкоду, если би з того яка повстала.

В всіх тих процессах належить поступати сумарично; не забороняє ся однак переслухати двох або трех свідків, візваних чи то з уряду, чи предложених стороною, хіба би Ординарій по вислуханю парохів конзульторів або екзамінато-

*) Поступоване тое, т. зв. адміністративне, „не має за цілі укаранє пароха а добро вірних, бо спасенє народа єсть найвисшим законом а чин пароха зівстав в Церкві установлений не в користь того, котрому той чин поручає ся, но для спасеня тих, задля котрих чин сей установлений“ (Декрет св. Конгрегації Консисторіяльної „*Maxima cura*“ з 20. серпня 1900).

рів*) думає, що сторони пропонують їх лиш для прово-
локи. Свідків і знатоків можна допускати лиш запряжених.

Від рішального, кінцевого вироку в тім поступованю
єсть лиш одно правне средство, то єсть рекурс до Апост.
Престола; в такім случаю всі акта процесу мають бути пе-
реслані до Св. Престола. Як довго рекурс не рішений, не
може Ординарій стало обсадити парохії або посади, котрої
духовний зістав позбавлений.

XXVII. Усуненє сталого пароху (2147—2156).

Сталий парох може бути усунений з своєї парохії з при-
чини, задля котрої єго служба — також без єго тяжкої ви-
ни — єсть шкідлива або по крайній мірі безуспішна.

Таких причин вичисляє кодекс пять, но допускає і біль-
ше, бо говорить: „*hae causae sunt praesertim*“:

1. Недосвідченє або постійна слабість ума або тіла,
котра не дозволяє пароху належито виповняти своїх обо-
в'язків, если після гадки Ординарія не можна добру душ від-
повідно зарадити через назначенє помічника сотруди́ника.

2. Ненависть народа, хочби несправедлива і незагальна,
если лиш єсть така, що перешкаджає пароху успішно слу-
жити і можна предвидіти, що не скоро она уступить.

3. Утрата доброї слави у людей честних і поважних,
чи то повстала она в наслідок легкодушного способу жи-
тя, чи з давного якогось єго злочину, котрий доперва тепер
зістав відкритий а через задавненє усуває ся від кари, чи
вкінці з вини домових і кривняків, з котрими парох живе,
хиба би через їх видаленє достаточо зараджено добрій славі
пароха.

4. Правдоподібний проступок, приписаний пароху, ко-
трий вправді єсть єще тайний, но пізнійше, після гадки Ор-
динарія, викличе велике огірченє межи народом.

5. Злий заряд дочасними добрами з великою шкодою
церкви або парохії, о скільки тому злу не можна зарадити
або через відобранє пароху права заряду або в якийсь ин-
ший спосіб, хочби впрочім парох сповняв з повним успіхом
свою духовну службу (2147).

Коли після розважного суду Ординарія заходить одна
з висше наведених причин у якогось пароху, Ординарій по
вислуханю двох іспитователів, з котрими має обговорити
правдивість і важність справи, завізве писемно або устно
пароха, щоби в означенім часі зрік ся своєї парохії, хиба би
ходило о пароху умово хорого. Щоби однак тоє завізване

**) В цілім тім поступованю єсть Ординарій зв'язаний гадкою
двох іспитователів (екзамінаторів) або парохів (консульторів), котрі ви-
ражають її своїм голосованєм. Голосованє відбуває ся тайно через ба-
льотованє, т. є. через викиненє білої або чорної галки до того пригото-
ваної урни. В случаю незгідности голосів рішає (диримує) Ординарій.

було важне, мусить містити в собі причину, котра приневолює Ординарія до того, як також докази, на яких завізане основує ся (2148).

Если парох в означенім часі не зрече ся своєї парохії, ні не просить о продовженє речинця, ані не оспорує наведених причин до усуненя, Ординарій має его сейчас усунути з парохії, если стверджено, що візване до зреченя, належито-здїлане, прийшло до відома пароха і що сей не був законно перешкоджений, щоби на тоє дати відповідь. Коли же нема певної відомости о тих двох обставинах, Ординарій має або повторити візване до зреченя або час до відповіді продовжити (2149).

Если парох зрече ся парохії, Ординарій проголосить, що парохія через зреченє зістала опорожнена.

Парох має право вмісто причини, поданої Ординарієм, навести иншу до зреченя, для него менше утяжливу або менше важну, если лиш єсть она правдива і честна, на пр. щоби вволити волю Ординарія. Зреченє може наступити або поединчо або услівно, о скільки Ординарій услівє тоє може прийняти і прийме (2150).

Если парох хоче оспорювати причину, наведену в візваню до зреченя, то може жадати продовження речинця до предложєня своїх доказів; Ординарій може після своєї розсудної гадки речинець продовжити, скоро лиш се не єсть злучене з шкодою в душпастирстві.

Докази, наведені парохом против візваня до резигнації, має Ординарій при участі тих самих, що передше, іспитователїв провїрити, одобрити або відкинути і о рішеню повідомити пароха (2151, 2152).

Против декрету усуненя може парох внести рекурс до того самого Ординарія; в часі десяти днів має він предложити нові докази оборони, котрі Ординарій при участі двох парохів яко конзульторів — під неважністю поступованя — разом з доказами, внесеними против візваня до зреченя, розслідить і або одобрить або відкине.

Парох може покликати ся на свідків після норми кан. 2145, § 1, если докаже, що першим разом не міг їх навести. Рішенє належить декретом подати до відома пароху (2153).

Усуненому пароху має Ординарій по своїм силам прийти в поміч або через перенесенє на иншу парохію або через наданє якогось церковного уряду або посади, если до чого єсть спосібним, або через назначенє пенсії, після даних обставин. При тім має засягнути ради тих іспитователїв або парохів дорадників, котрі брали участь в усуненю пароха. При рівних даних належить прихильнійше поступити з тим, що добровільно зрік ся парохії, як з тим, котрий зістав усунений (2154).

Справу нового заосмотрєня усуненого пароха може Ор-

динарій полагодити або самим декретом усунення або пізнійше, в кождім случаю як найскорше (2155).

Священник, усунений з парохії, мусить по можности скоро опустити дім парохіяльний і все, що належить до парохії, передати новому пароху або завідателю, котрого Ординарій назначив. Если же ходить о хорого священника, котрий з дому парохіяльного не може бути без труда перенесений де инде, то може Ординарій дозволити ему на виключне уживане того дому, як довго конечність того жадає (2156).

XXVIII. Усуненє несталого пароха (2157—2161).

Парох несталий*) може бути усунений з своєї парохії з справедливої і важної причини після норми кан. 2147. Если після гадки Ординарія заходить така причина, то має по вітцївски упінути пароха і завізвати, щоби зрік ся парохії, подаючи причину, задля котрої его душпастирска діяльність єсть для вірних шкідлива або безуспішна. Если парох не хоче послухати того упінення і завізвання, то має на письмі подати свої противдокази, котрі Ординарій разом з двома іспитователями має провірити. Если ті противдокази не зістали узнані за достаточні, то Ординарій повторить свої упінення під загрозою усунення, коли би парох в означенім часі не зрік ся своєї парохії. Если той речинець минув, — Ординарій може его також продовжити — то має бути виданий декрет усунення.

XXIX. Перенесенє пароха (2162—2167).

Коли добро душ жадає, щоби парох з своєї парохії, котру з успіхом провадить, зістав перенесений на иншу парохію, Ординарій предложить ему перенесене і намовить его, щоби з любви до Бога і душ на се згодив ся (2162).

Сталого пароха не може Ординарій против его волі перенести, если не одержав окремих уповажнень до того від Апост. Престола. Парох же несталий може бути перенесений також против волі на иншу парохію, если та парохія в порівнаню з попередною не єсть занадто низшого ряду. Поступоване, якого при тім належить держати ся, єсть слідує:

Парох зістає упінений, щоби поступив після вказівок і ради Ординарія. Если того не зділав, то має предложити на письмі свої противдокази. Ординарій мусить що до того

*) Парохами несталыми (усуваемими, amovibiles) суть ті, 1) котрі належать до чину монашого; 2) котрі управляють ніби-парохіями. Ніби-парохіями (quasi-parochiae) називають ся ті части апостольского вікаріату або апост. префектури, над котрими єсть поставлений особний управитель (rector — кан. 216, § 3; 454, § 4 і 5). Ніби-парохії суть лиш в місцях місцій.

вислухати двох парохів конзульторів і разом з ними розважити обставини, в яких знаходиться парохія від котрої (а qua) і та до котрої (ad quam), як також причини, задля яких перенесення являє ся конечним або корисним. Если також по укінченню того провірення Ординарій думає, що перенесення треба перевести, то має повторити вітцівські упімнення, щоби парох вволив волю свого Настоятеля. Если мимо того парох взбороняє ся, а Ординарій думає, що мусить позістати при своїм рішенню, то має приказати пароху, щоби в означенім речинці удав ся на свою нову парохію, зазначаючи при тім на письмі, що по впливі речинця парохія, котру тепер займає, ipso facto буде опорожнена. А коли той час безуспішно мине, Ординарій проголосить, що парохія зістала опорожнена.

XXX. Поступоване против духовних, котрі не мешкають в місци свого осідку (contra clericos non residentes 2168—2175).

Коли парох, крилошанин або духовний занедбує свій обовязок резиденції, то має Ординарій его упімнути а рівночасно, если ходить о пароха, заосмотрити парохію на его кошта, щоби спасення душ не терпіло шкоди. В упімненню наведе Ординарій також кари, яким підпадають духовні, не мешкаючі в місци, і прикаже духовному, щоби в означенім часі повернув на місце осідку (2168).

Если духовний не поверне на місце свого осідку, ані не предложить причини своєї неприсутности, то Ординарій має проголосити, що та парохія, або яка нибудь инша посада церковна єсть опорожнена. Коли же духовний поверне, Ординарій в случаю неоправданої неприсутности не лиш відтягне ему припадаючі за той час доходи посади, но може також, если того треба, наложити на него відповідні кари (2169, 2170).

Если духовний не поверне до місця осідку, но предложить причини, оправдуючі его неприсутність, то Ординарій має при участі двох іспитователів, а в случаю потреби через заряджене відповідного слідства провірити, чи ті причини суть законні. Если наведені причини узнано за незаконні, Ординарій назначить новий речинець, в часі котрого духовний має вернути на місце осідку — очевидно тратить за час незаконної неприсутности припадаючі доходи своєї посади (2171, 2172).

Если парох несталий не поверне в означенім речинці на місце свого осідку, Ординарій може сейчас приступити до позбавлення парохії; коли же поверне, то Ординарій дасть ему приказ, що без писемного дозволу не сміє з своєї парохії віддаляти ся під карою ipso facto позбавлення парохії (2173).

Коли духовний, що займає сталу посаду, не поверне до свого осідку, а пропозити нові причини, Ординарій має ті причини разом з тими самими іспитователями розслідувати. Якщо узнано їх за незаконні, то Ординарій, не зважаючи на всякі інші представлення, прикаже духовному, щоби повернувшись в означені — вже приписані або доперва маючим бути приписані — речинці під карою *ipso facto* утрати посади. Якщо не поверне, Ординарій заявить, що позбавляє его посади; якщо поверне, Ординарій видасть ему такий самий приказ, як пароху несталому (2174).

В ніякім случаю не повинен Ординарій проголошувати, що посада опорожнена, якщо, розваживши разом з іспитователями причини неприсутности, які би духовний подав, не запевнить ся, що тойже міг его просити о писемний дозвіл.

XXXI. Поступованє против духовних наложників (*contra clericos concubinarior* — 2176—2181).

Духовного, котрий би держав при собі підозрілу жінчину або з нею часто зходив ся, має Ординарій упінути, щоби її віддалив, зглядно перервав всякі зносини з нею під загрозою кар, назначених в праві на духовних наложників (2176).

Если духовний не послухає приказу, ані не дасть ніякої відповіді, Ординарій, коли упевнить ся, що духовний міг то зділати:

1. Засуспендує его від священнодійств;
2. Пароха крім того позбавить парохії;
3. Духовного же, котрий має иншу посаду без душпастирства, если по двох місяцях від суспензії не поправив ся, позбавить половини доходів псади; по других трех місяцях, всіх доходів, а по трех дальших місяцях самої посади (2177).

Коли духовний не послухає, но подасть причини оправдуючі, Ординарій має тіже провирити разом з двома іспитователями; будуть ті причини узнані за незаконні, то має се Ординарій по можности скоро подати до відома духовному, а рівночасно дасть ему виразний приказ, щоби в часі короткого, означеного речинця оказав послух (2178, 2179).

Коли се не стане ся, то парох несталий може бути сейчас покараний висше згаданими карами; парох же сталий може еще раз пропозити свої представлення, котрі Ординарій піддасть іспитови при участі двох іспитователів. А если і тепер узнано ті представлення незаконними, то дальше поступованє єсть таке саме, як против несталого пароха.

XXXII. Поступованє против пароха недбалого в вивовнюваню обовязків парохіяльних (2182—2185).

Коли парох тяжко провинив ся в вивовнюваню своїх парохіяльних обовязків, Ординарій має пригадати ему строге

зобов'язане, яким обтяжає свою совість, а також кари, наложені правом за такі проступки, а рівночасно упімнути, що-би свої обов'язки виконував (2182).

Если парох не поправив ся, Єпископ дасть ему нагану і укарає карою відповідною до тяжкості провини, коли, по вислуханню двох іспитователів і давши пароху можливість оборони, зістане доказаним, що парох згадані обов'язки парохіяльні раз і другий раз через значний час в справі важній занедбав або порушив, і що ті занедбаня або порушення не дадуть ся оправдати ніякою справедливою причиною (2183).

Если і нагана і кара нічого не помогли, то несталий парох може бути сейчас усунений з парохії, сталий же тратить насамперед доходи своєї парохії або в часті або в цілості після тяжкості провини; доходи ті розділить Ординарій межи убогих (2184). Коли і се окаже ся безуспішним, Ординарій приступить до усунення сталого пароха з его парохії (2185).

XXXIII. Здержанє в утвореної совісті (*suspensio ex informata conscientia* — 2186—2194).

Ординаріям вільно засуспендовати *ex informata conscientia* своїх підчинених духовних чи то в цілості чи в часті (2186).*)

Надзвичайного сего средства не вільно однак ужити, если Ординарій може без великих трудностей поступити з підчиненим після норми права (2187).

До наложення суспензії *ex inf. consc.* не жадає ся ніяких судових форм, ні канонічних упімнень, но вистарчить, если Ординарій при захованню канонічних приписів заявить поєдинчим декретом, що накладає суспензію (2187).

Такий декрет мусить однак бути виданий на письмі, хиба би обставини жадали устного повідомлення. Крім точного означення дня, місяця і року мусить той декрет містити єще слідуєчі дані:

1. Мусить бути виразно сказано, що накладає ся суспензію *ex inf. consc.*, т. зн. з причин, знаних самому Ординарію.

2. Мусить бути означений час, на як довго накладає ся та кара; від наложення тої суспензії навсєгда (*in perpetuum*) повинен Ординарій здержати ся. Если накладає ся яко цензура, що може стати ся, то мусить бути подана духовному причина, задля якої накладає ся.

3. Вкінці зовсім ясно мають бути виказані ті діїства, котрі заборонюють ся, если суспензія накладає ся не в цілості а в часті (2188).

*) Предметом сеї кари єсть уряд (*officium*), т. зн. кожде діїство власті чину і юрисдикції, як також кожде діїство *ex officio* впливаючого заряду, з винятком заряду дїбр власної посади церковної (кан. 2279, § 1).

Коли духовний вістане засуспендований від свого уряду, а на місце его приходить заступник, н. пр. завідатель в душ-пастирстві, то сей заступник має побирати винагороджене з доходів посади; висоту тогож означить Ординарій. Суспендований духовний, если чує ся через то покривдjenим, може просити о зменшене платні безпосередно висшого Настоятеля, котрий, если справа перейде на судову дорогу, єсть судією апеляції (2189).

Ординарій, котрий накладає суспензію *ex inf. consc.*, повинен з переведеного слідства зібрати такі докази, котрі его упевнюють, що духовний справді поповнив проступок і то так тяжкий, що мусить бути покараний такою карою (2190).

Справедливою і законною причиною до наложеня такої кари єсть проступок та й ний (*crimen occultum*). За загально-знані (ноторичні) проступки ніколи не може бути наложена суспензія *ex inf. consc.*

Щоби прилюдний проступок міг бути сею карою укараний, мусить зайти яка нибудь з слідуючих обставин:

1. Если честні і поважні свідки відкриють вправді перед Ординарієм проступок, но ніяк не дадуть ся наклонити до того, щоби о тім дали свідoctво в суді а иншим способом не можна в процесі судовім проступку сего доказати;

2. Если сам духовний грозьбами або якими иншими ужитими средствами недопускає, щоби судовий процес начати або начатий докінчити;

3. Если державні закони або небезпека великої соблазни ділають переведенє прилюдного процесу судового неможливим (2191).

Если з многих проступків єсть по крайній мірі один тайний, то суспензія *ex inf. consc.* єсть важна (2192).

Полишає ся розважному судови Ординарія причину суспензії, т. є. проступок, подати до відома духовному або замовчати. Если подана причина укараня, то має ся стати се з любовію і пастирским благорозумієм, щоби при вітцівских упізнєнях наложена кара була не лиш покутою за провину, но також служила до поправи проступника і усунєня нагоди до гріху (2193).

Коли духовний внесе рекурс до Риму против суспензії *ex inf. consc.*, то Ординарій має переслати до Апост. Престола всі докази, котрі стверджують, що духовний справді допустив ся проступку, який може бути покараний сею надзвичайною карою (2194).*)

(Докінчення буде.)

*

*

*

„Більшовицький Конгрес“.

Неділя 30. жовтня с. р. стала сензаційним днем у Львові. Польська преса, польська публична опінія, польські пресові агенції і на території, підчиненій польській владі, і за границею, польські державні мужі, поліція, жандармерія і цілий адміністраційний апарат, всі ті чинники до живого порушені викриттям більшовицького конгресу в забудованнях, що є власністю греко-кат. капітули у Львові. З сього приводу посипалися із сторінок націоналістичної польської преси погрози проти цілого українського народу на території, що остає під польською владою, проти цілого українського національно-політичного руху, а одночасно пішли огидні денунціяції проти духовних і світських провідників українського народу в першу чергу проти Митрополита Андрія гр. Шептицького.

Ми з розмислом не займалися сею справою, щоби дати змогу польській пресі і польським політикам відкрити шолом, виявити правдиві цілі. Сьогодні ситуація вже на стільки прояснена, що слід би й нам приглянутися „більшовицькому конгресові“ та його ініціаторам — як тим, що виступали на сцені, так і тим, що ховалися за кулісами і всетаки були причасні до сеї майстерної гри, котра відбулася після добре підготованої режисерії на узгір'ю св. Юра.

Як отже представляється цілий хід сеї огидної і безсоромної комедії, котра мала бути головним атутом на міжнародній арені проти українських національно-політичних змагань? Представимо той хід перш усього на підставі польської преси. Пів офіційна „Газета Львовська“ в надзвичайнім виданні з 30. жовтня с. р. і в звичайнім числі з 1. листопада с. р. ч. 244 так представляє справу: „В неділю о год. 12 йї в полудне державна Поліція зі всіх сторін окружила забудовання і катедру св. Юра, і впала до будинку, в котрім мешкають крилошане. В салі, де дяки здають іспити, відкрито більшовицький конгрес. Конгрес приготовлювано від довшого часу і його речинець був докладно означений. На конгрес прибули різні делегати комуністичних організацій, а загальний його провід спочивав в руках Українців. Конгрес мав трівати 2 дні. Учасникам конгресу не вільно було виходити із забудовання св. Юра, і тому там відразу приготовлено буфет. В нарадах взяли участь члени тайних організацій: „Кум“ і „Воля“, як також делегати тайних комуністичних організацій Чехи, Мадяри, Німці, Жиди. Найдено там багато відозв і агітаційних брошур. В часі, коли Поліція ввійшла до будинку св. Юра, недалеко входу до салі нарад стояв на сторожі український священик. Поліція переступила до прислухання крилошан і укр. священи-

ків, що мешкають в будинку, де відбувся конгрес. — О. Крилошанин Л. Куницький, котрий є адміністратором будинку, і яко такий відповідає за особи, що там знаходяться, заявив, що нічого не знав. Заграничні місії консуляти дуже заінтересувалися цілою справою, щоб поінформувати про її подробиці свої уряди. Тільки півурядова „Газета Львовська“ подала в наголовку: „Більшовицький Конгрес в катедрі св. Юра“. Видаючи надзвичайне видання о год. 6-ій, хоч поліційна ревізія тривала до год. 5-ої по полудни, — і то в неділю, коли тяжко роздобати складів.

Інші польські органи, котрі — не носячи на собі знамен офіційності, отже в більшій мірі схильні до фантазій, ложі, наклепів, інвектив і т. п. — як неофіційний орган Поліції „Век Нови“ або сатаністично націоналістичне „Слово Польське“ ще краще і ядерніше представляли „більшовицький конгрес“ та повязали його з українською національною справою. Отже польська преса подала початково число учасників конгресу на 32, потім спустила на 27. З інших подробиць подано, що той славний конгрес відбувався таки в церкві св. Юра; що на ньому мали бути делегати з Коломиї, Станиславова, Самбора, Тернополя, Варшави, Радомя і Угорщини. До Чехів, Німців, Мадярів, Жидів, і розуміється Українців несміло між стрічками додано й Поляків. По словам польської преси, — польські влади повинні з останніх фактів витягнути остаточні консеквенції. — Держави Антанти повинні бути поінформовані, що тут маємо до діла з більшовицькою „форпостою“, котра мнимо під українсько-національним прапором організує комуністичні зїзди, а того Коаліція не може легко важити.

Та на сім не кінчається заключення польської преси... Недостача місця не дозволяє нам перейти усю польську пресу. Тому спинимось тільки на маркантніших міркуваннях польської преси — тимбільше, що вони поза стилістичними прикрасами загалом до себе підходжі. І так „Ржечпосполіта“ орган єпископа о. Теодоровича, котрий вже вславився своїми заходами в справі української Церкви і її гієрархії перед Ватиканом, в статті „Більшовики у Митрополіта Гр. Шептицького“, ось як коментує „більшовицький конгрес“ в ч. 300: „Той комуністичний конгрес в катедрі св. Юра, на сторожі котрого стояв укр. священник Василяннин, передчасний католицький апостол серед російських більшовиків, то дуже яркий, досадно підкреслюючий слушність розвинутої в тім місці перед кількома днями аргументації проти проекту територіяльної автономії для Сх.

Галичини. Треба ствердити, що в боротьбі з тими біснув-тими (себто Укравінцями) дістався нам в руки пер-шорядний атут, і колиб наша дипломатія потрафила його не змарнувати, можнаби врешті піддати їх конечній курації“. А що, як реферує „Ржечпосполіта“, в тім конгресі брали участь також Чехи, то „маємо надію, що наш уряд перешле че-ському урядови докладний поліційний протокол тої події, яка мала місце дня 30. жовтня в катедрі св. Юра у Львові, враз зі списом членів конгресу. Подібний протокол певно одержить також і горячо долею „гноблених Укравінців“ за-інтересований Уряд Канади і Секретаріят Лігі Народів. А го-ловно повинен одержати його Ватикан“. Далше „Ржечпосполіта“ знайшла головного виноватця в особі Митрополита Гр. Шептицького, і так снує свої огид-ні наклепи: „Правда, що архієп. Шептицький не був дома, але заступав його його муж довіря крил. Л. Куницький спе-ціально проти всяких правил поставлений з розмислом на місци загально поважаного о. Мітрата Білецького“. Подібні підлі інсинуації і денунціяції органу арх. Теодоровича проти Митр. Шептицького тягнуться червоною ниткою аж до кінця статті.

Не інакше ставиться до сеї справи і сатаністично-націо-налістичне „Слово Польське“, котре в ч. 463 містить стат-тю: „Більшовицька конференція у св. Юра“. „Слово Поль-ське“ пише: „Власти безпеченства викрили в неділю о год. 16-ій в полудне укравінсь-ко-більшовицький кон-грес в повнім ході нарад, в котрих брало участь 32 осо-би, серед них 3 жєнщини. Наради відбувалися в будинку, що припирає до катебри т. зв. „дяківській школі“, під сто-рожею Василянина приватного Секретаря Митр. Шептиць-кого. Учасники конгресу зіхалися до Львова в ночі з пятни-ці на суботу, і найшли поміщення в митрополичім будинку, в котрім мали радити через неділю і понеділок. У св. Юра приготовано учасникам конгресу кватири в повній тишині перед шумом вулиці, котрих через два дні не мали вони опускати, також на місці приготовато їм живність. Участь в нараді брали укр. академики з організації „Кум“ — спіль-ники Федака, як також представники боївки „Волі“. Випа-док пригвоздження злочинної роботи на святоюрським узгі-рю, так великого і далекосяглого політичного значіння, зробив в цілім місуї величезне вражіння. Нічо дивного, що о його значіння є так велике, що пересту-пає границі міста і держави і широким від-гомомом піде по цілій Европі, бо прецінь наради „більшовицького конгресу“ під егідою укравінської церкви є незбитим доказом, що Укравінці є передними (перши-ши) трабантами більшовицької гангрени, котра бажає широко розлитися

ЛНБ ім. В. Стефаника

АН України

Викриття більшовицького конгресу в катедрі св. Юра доводить слушності становища, яке з особливо сильним наголосом підчеркували ми в нашій органі супроти акції терористичної української партії. Бо що могло краще і досадніше потвердити і узасаднити те становище як прихоплена на горячому колляборація при однім столі тов. п. Петрушевича з „Кумом“, представників „Воли“, більшовицьких висланців жидівських, мадярських, чеських, українських, німецьких, російських і польських, під опікунчими крилами львівського Владика Митр. Шептицького, о. Л. Куницького і крилошан з церкви св. Юра. Чи найдеться де хтось, котрий смівби твердити, що існує чистий самостійний „український рух“? В слідуючій числі „Слово польське“ домагається від Ватикану усунення з митрополичого престолу Митр. Шептицького, а колиб сього Ватикан не зробив, то мусить се зробити польський Уряд на власну руку.

В тім самім дусі або подібнім висловлюються також інші польські органи.

уступ з промови польського прем'єра Поніковського, виголошеної на днях в Кракові, а поданої урядовим Патом: „Надання полекш українському населенню Галичини не здержить викриття в останніх часах антидержавної і антисупільної організації, котрій нажаль дано гостинність в почитаних мурах катедри св. Юра. Такої профанації, такого надужиття незайманости церковної палати польський уряд не може толерувати“.

Якже на ділі виглядав той конгрес і де він відбувся? На основі урядового протоколу, списаного членами гр.-кат. капітули у Львові зараз після подій в неділю 30. жовтня 1921 р. можемо ствердити, що слідує: „У величезних забудованнях, що належать до капітули, котрі колись були осідком василіянського Монастира,

На основі сього згідного з дійсним станом річей представлення не треба додавати, що збори не відбулися ані „в дяківській школі“ ані тим менше в церкві св. Юра, в котрій тоді (неділя 30. жовтня відправлялися богослуження від самого вчасного рана).

Урядове представлення в „Газеті Львівській“ згадує ще про українського священика, котрий стояв на сторожі та про напастовання крилошанина Куницького. Того „священика“-сторожа „Ржечпосполіта“ і „Слово Польське“ аванзува-

ли на василіянина і особистого секретаря Митр. Шептицького, а крилошанина Куницького на заступника Митрополита себто генерального Вікарія. Отже із „священиком“, „більшовицьким сторожем“ справа малася так:

Що до о. Крил. Куницького, то з ним справа малася ось як: Від год. 8^{1/2} о. Куницький сповідав в катедрі, о год. 10. станув на Службу Божу, а зараз по 12. год. змучений і перемерзлий пішов до свого помешкання і положився на ліжку, щоби відпочати, не маючи ніяких відомостей про „більшовицький конгрес“, ані про замисли поліції. Коло 1. год. явився в його мешканню комендант поліції Лукомскі враз зі слідчим комісарем Кайданом. Вони заявили йому, що відкрили „більшовицький конгрес“ і попросили його з собою як „господаря“. Здивований о. Крил. Куницький заявив, що він не є господарем убікацій школи ім. Б. Грінченка, але удався там для вияснення.

Після вияснень о. Куницького відпущено. Розуміється, що о. Крил. Куницький не є ніяким заступником Митрополита Шептицького, тільки парохом церкви св. Юра. Заступником Митрополита себто Ген. Вікарієм є о. Мітрат Александер Бачинський, що знає кожда дитина у Львові. Ось так представляється фактичний стан „більшовицького конгресу“.

Комунізм — мимо того, що Сх. Галичина межує з Радянською Україною — не знаходить симпатії серед українського населення Сх. Галичини. Українське населення складається що найменше з 90% з дрібних селян-хліборобів, котрих світогляд побудований на принципі приватної власності як єдиній основі господарського життя, Українець взагалі є індивідуалістом, що зрештою засвідчує аж надто ярко український селянин хочби численними повстаннями проти большевицької влади на Великій Україні. Як вже зазначено, мимо безпосереднього сусідства з Радянською Україною, мимо кількоразової стичности з червоною армією і навіть тепер мимо шаленої агітації з двох боків з Харкова і Варшави українське селянське населення зовсім не піддається більшевизмови. Згадаємо, що після вибуху комуністичної революції на Угорщині українська-галицька Армія, стоячи в борбі з Поляками, все таки відперла червоні війська, що намагалися передерти через Галичину на Угорщину. Правда, зимою 1919—20 рр. здєяткована тифом в чотирокутнику смерті біля Камінця, перейшла галицька армія до большевиків,

українська інтелігенція не проявила ані не проявляє симпатії до комунізму, як з соціальних, так і національних причин, уважаючи російських комуністів такими самими гнобителями України і українства, як і бувшу царську Росію. Зрештою як моглаби українська інтелігенція особливо в Галичині проявляти які небудь симпатії до большевизму, коли большевики виповіли їй невблагальну боротьбу, про що свідчить між иншим інструкція в „Факель“ органі 14 червоної армії під наголовком: „Клясова диференціяція в Галичині“, де між иншими пишеться: „Польська буржуазія з відступленням польської армії розуміється втіче — жидівська, що головно проживає в містах, легко може бути параліжована; ще кулак, що не представляє більшої величини, і легко віддається пролетаризації; основною верствою, з котрою прийдеться

вести найбільш жорстоку боротьбу, є розуміється галицько-українська інтелігенція. Беручи під увагу факт існуючого її впливу на селянські маси, на самім початку прийдеться звернути на неї найбільшу увагу і повести безпощадну і відкриту боротьбу з інтелігенцією, вибити з її рук довіре селянина, розложити її користуючись явними і тайними симпатіями її до міщанського комфорту, як продукту польсько-шляхотського виховання. (?) Також конечною річчю є прийняти всі міри задля дискредитації інтелігенції в очах пролетаріату і селянства.”

Хиба ясно, яке може бути відношення інтелігенції до більшовизму як світської, так тим більше духовної.

Мійського пролетаріату, котрий свідомо стояв би на становищі боротьби клас, Українці мають не багато, а й та частина українського робітництва здебільшого стоїть на чисто національній основі

Української буржуазії в європейським розумінню Українці не мають зовсім.

варта коротко подати історію взаємин між Польщею і совітською Росією та Радянською Україною. Рижський мир підписано дня 18. марта 1921 р., ратифікаційні грамоти виміняно в Мінську 28. квітня 1921 р. Після того доперва почали наладжуватись дипломатичні відносини між Польщею і Совітами. З приїздом репатріяційної більшевицької комісії до Варшави, почалася більш організована і послідовна комуністична агітація на теренах остаючих під польською владою. Згодом з'явився у Варшаві повновласник, представник совітської Росії, п. Карахан, а не давно повновласний представник Радянської України п. Шумський-Еллонський. Від сеї хвилі комуністична агітація в Польщі набрала вповні організованих форм. Се зазначилося в створенню комуністичної фракції в польських Соймі з послами Ланцуцьким і Домбалем, котрі

провадять комуністичну агітацію в польських промислових середовищах як в Домброві, Лодзі і т. и. Зріст більшовизму в Польщі проявився також в виборах до варшавської Каси Хорих, де польські комуністи на голову побили польських соціалістів (П.П.С.). Варшава була на протязі останніх місяців свідком кількох комуністичних маніфестацій з походами під російську амбасаду осідок п. Карахана.

Щож до комуністичної агітації на терені Сх. Галичини, то в тій справі наступило в липні 1921 р. порозуміння між К.П.Б.У. (Комуністичною Партією Більшовиків України), себто обласною російською комуністичною партією і К.Р.П.П. (Комуністичною Робітничою Партією Польщі). Сей договір підписаний в Москві і він був друкований між іншими у віденській „Нашій Правді“, про що польські відповідальні чинники повинні мати докладні відомости тим більше, що „Наша Правда“ приходить без перепон з Відня до Галичини між тим, як віденський „Український Прапор“, або хочби не-партійна „Воля“ ніяк не можуть дійти до рук адресатів. Зновуж в самій Галичині до недавна появлялася в польській мові комуністична „Справа Робітнича“,

В самім Львові відбувалися публичні зібрання соціалістичної молоді, де йшла завзята боротьба між соціал-демократами і комуністами. На більшовицькім підкладі відбувалися теж страйки як напр. в Бориславі, де є 80% польського робітництва здебільша спровадженого з поза меж Сх. Галичини. Одначе польські відповідальні чинники не протиділяли ніяким чином комуністичній акції та агітації, котра широким руслом пливе із столиці Польщі до Галичини.

На тім підкладі мусить божевільною видатися нагінка на голову української католицької Церкви Митр. Гр. Шептицького, котрий не тільки не може з природи річи ані сим-

патизувати, ані покривати ніякої большевицької агітації, але до тогож вже рік, як перебуває поза Галичиною, виїхавши з краю в листопаді 1920 р., тоді як Польща ще навіть не заключила мира з Совітами і не впустила до своєї столиці керманічів большевицької агітації. Але колиб навіть Митрополит Гр. Шептицький був у Львові і комуністичне зібрання відбулося в самій митрополичій палаті, то і тоді не можна би Митрополитови робити ніяких закидів, бо напр. загально відомо, що зібрання нігілістів відбувалися в царській палаті, але ніхто не затрачував здорового розуму до тої міри, щоби російського царя підозрівав о попирання нігілістів.

О. Леонтій Куніцький.

Нові книжки.

Dr. Frant. Grivec.: *Pravoslavie* (переклад зі словінського рукопису), Кретеґіж 1921. Зміст: Вступ. Література. — Православ'є: Роздор в церкві. Ріжниці в науці. Верховна власть в церкві. — Верховна власть в церкві а єдність. — Чи східна церква є православною? Католицька а православна церков зі східного становища. — Дух православ'я. — Немоdernість а модерність православ'я. — Роздор в роздорі. — Перегляд православної церкви: Грецька церков. — Російська церков. — Українська церков. — Сербська церков. — Болгарська церков. — Румунська церков. — Будучність православ'я. — Унія.

Поступ (студентський вісник) ч. 11. Зміст
Й. Скрутень: Від природи до Бога. — І. М.: Тихо-глухо. — **Др. І. Сенціцький:** Драгоманов і Галичани. — **Ю. Крохмалюк:** Про лучисті тіла. — **Л. Верховинка:** Нема позовлення. — **Т. Соголубь—Меріам:** Ох, як тяжко тут жити. — **Д. Блохь—І. Л-о:** Грустя и плача и см'ясь. — **J. Moréas—І. Л-о:** Станса 12. І. Кн. — Ноктурн. — * * Сту-

денство й народ. — О. Вільшина: Із циклю: „Осінні настрої. — М. Бабій: В осінній вечір на Замку. — Гр. Голіян: Журба. — Меріам: Голод. — Зі студентського життя. — Оповідки і некрологи. — Додаток: „Наш Прапор“. Й. С. Більше культури душі! Б. Гріченко: До борні! — З. Лягерлеф—О. Єзерський і Е. Р.: Стара Агнета.

Світ дитини ілюстрований часопис для дітей, ч. 18. Зміст: Осінь (поез.). — Про князя з гадиною в нутрі (легенда). — Книжочка (поез.). — Лис і ворона (з ілюстраціями). — Добре серденько (поез.). — Поет. — Осінь іде (поез.). — Україна (поез.). — Сам-саміський. — Карпати (поез.). — Ребуси, загадки й шаради.

„Ідея“ студентський календарець на рік 1921/22. Львів. Видавництво: „Добра книжка“ ул. Содова 4. Ціна 60 Мп. Цей симпатичний Календарець, то правдиве унікум у нашій календарній літературі. Симпатичний формат, гарні черенки (Жовква). Практичні записники, цінний відділ літературний, даючий много до думання молодій (і старій) людині, а крім цього багатий відділ інформаційний — це деякі прикмети цього студентського календарця. Коли додамо ще вельми низьку ціну (на 80 петітових і непарелевих сторін), то мусимо сказати, що календарець справді надається до своєї ціли. ОО. катехити вельми прислужаться нашій молоді, коли її поручать цей календарець. Найліпше замовляти в пору в більшій кількості, посилати завдаток; тоді й для молоді й для видавництва влекшена праця.

„Календарець для українських дітей“ — видавництво як вище — ціна 25 Мп. Попри ніжну, діточу мову, що перекоує розум і зворушує серце заслугоє ще на увагу вельми гарна зверхня форма. Не лише ві всіх школах — але в руках кожної української дитини повинен найдтись цей календарець. Він заслугоє, щоби його поручити всій молоді й родичам — тим більше, що чистий дохід йде для духового добра молоді.

Оба календарці, видані заходами наших зорганізованих на христ. основах студентів, можна замовляти також у Видавництв. ОО. Василян у Жовкві (О. С. С.).

Всячина.

Св. Отець дарував на голодуючих в Росії 1,000.000 лір.

Важний для нас канон в новім Кодексі церковного права (cap. 98, § 4) так звучить: „*Integrum est mulieri diversi ritus ad ritum viri in matrimonio ineundo vel eodurante transire. Matrimonio autem soluto resumendi proprii ritus libera est potestas*“. Силою сьогд закона обряд мужа став услівно сильнійший — себто: залежно від згоди жінок. Коли жінка на се годиться, не тільки що всі діти мо-

жуть слідувати за обрядом батька, але навіть сама жінка може приймати обряд мужа чито вже в подружжю (*matrimonio durante*), чито перед снюбом (*matrimonio inuendo*). Для сеї зміни обряду не потрібано ніяких спеціальних позволень (зі сторони церковних властей) — вистарчить, зоби жінка, зглядно наречена заявила перед парохом мужа, що вона приймає обряд мужа, зглядно нареченого. Коли наречена в такий спосіб змінила свій обряд, то передслюбні оповіди вже не голосяться в парохії її попереднього обряду, тільки в парохії її нового обряду. По смерті мужа жінка може, если хоче, повернутися до свого первісного обряду. Ясно, що сей канон має на думці уможливити єдність в подружжю, що в наших обставинах та часах в нечислених випадках стається добродійством.

„Стільки крику нізащо“. Рескрипт варшавського міністерства внутрішніх справ з дня 30. IX. 1921. р. під ч. A W 1206. каже, що в „б. королівстві Галичини“ § 40 австрійського військового закона не є обов'язуючий. Сей закон каже, що мущинам, зобов'язаним до військової служби. до 36 року життя не вільно женитися без попереднього зіволення зі сторони адміністративних властей. — Отже стільки крику, грозьб і навіть кар — а нізащо. Сей міністерський рескрипт зладжений в тій формі, що відповідає на якийсь приватний (приватних осіб) запит (пересланий міністерству через галицьке намісництво). Дивне! А ще дивніше, що він так пізно приходить. Ждали ми на нього майже 3 роки, а міжтим стільки було біди для Українців женихів і душпастирів, стільки грозьб зі сторони старостів. А тут навіть до латинників сей військовий австр. закон не відноситься — тай се не тільки в „Східній Галичині“, але навіть в західній. Дивне — а всеж таки зрозуміле!

Як виглядає справедливість того, хто сидить при кориті? Як подає оден хорватський парламентарний посол (Др. Янко Шіпрак, гр. кат. священик) в „Katol. List-i“ (що виходить в Загребі) бюджет на 1922. р. югословянського міністерства віроісповідий так представляється: для православної управи 141,246.436 К; для католицької церковної управи 10,903.993 К. Ріжниця: 130,342.443 К на користь православної церковної управи. Коли пригадаємо, що православних в цілім Королівстві СХС є щось понад 5 мільонів, а католиків майже 5 мільонів; до тогож: що в конституції знаходиться закон, який каже, що держава має зі своїх фондів приходити в поміч кождому віроісповіданню в міру числа душ, то справедливість тих, що сидять при кориті, виявиться яко карикатура сираведливости. Алеж так діється не тільки в Югославії.

Духовний семінар у Львові. Шкільний рік для слу-

хачів богословії розпочавля 27. X, торжественним богослуженням. В семінари сього року є питомці тільки львівської архієпархії (бо вже також в Перемишлі є повний семінар) в числі 120 і 8 екстерністів (що мешкають у Львові та ходять на виклади), до того 6 ох слухачів чину св. В. В., 1 чину Студитів, 1 з Крижевацької єпархії.

Польське військо ще й дотепер займає половину семінарицьких забудовань. Підчас вакацій ректорат семінаря старався по змові привести будинки до ладу (треба було направити дах на церкві та на семінаріяльних будинках, вікна, двері ітд., що зістало знищене воєнними подіями), на що видано 1.200.000 Мп.

На декана богословського факультету на сей шк. рік вибрано о. проф. д-ра Тита Мишковського. Програм викладів:

На I. році:

о. др. Т. Мишковський: Введення до Ст. Завіта (5 годин тижнево); пояснення св. Письма на основі церковно-славянського тексту (3); граматики єврейської мови (2).

О. др. В. Лаба: Основна догматика (5).

О. др. Г. Костельник: Льогіка (3); історія грецької філософії (1).

О. др. Сп. Кархут: Граматика церковно-славянської мови (1).

На II році:

О. П. Кисіль ЧСВВ: Догматика спеціальна (7).

О. др. Т. Галушинський: Введення до книг Нов. Завіта (3); герменевтика (2); пояснення страстей Г. Іс. Христа на основі чотирох євангелій (3); вибрані частини з посланія до Євреїв (ексегеза висша) на основі грецького тексту (2).

О. др. Г. Костельник: Ноетика (3); психологія (1).

О. др. Сп. Кархут: Пояснення богослужбних псалмів (1):

На III. році:

О. др. Маркевич ЧСВВ: Моральна (5).

О. Л. Лужницький: Історія церкви (3); історія української церкви (2).

О. др. Г. Костельник: Соціологія (2); психологія (1) — спільно з II. роком.

О. Юл. Дзерович: Катехитика (2); педагогія (2).

О. др. Сп. Кархут: Пояснення церковних богослужень (1).

На IV. році:

О. др. Д. Дорожинський: Право церковне (6)*; право монаше (1).

О. др. Я. Левицький: О св. тайнах (3); гомілетика (2); літургіка (2).

О. др. Сп. Кархут: Пояснення літургічних текстів (2).

Надзвичайні виклади :

О. др. Т. Галушинський: Патрольоґія (2) для слухачів II. і III. року; патристично-біблійний семінар (2).

О. др. Т. Мишковський: Граматика арамейської мови (2) для II—IV. року.

О. др. Маркевич: *Casus conscientiae* (1) для III—IV. р.

О. др. Я. Левицький: Гомілетичні вправи (2).

О. Пл. Мартинюк ЧСВВ: Аскетика (1) для II—IV. рр.

О. пралат Ал. Пясецький: Обряди та літургійний спів для I—IV. рр.

На удержання семінаря місячно потрібно 800.000 Мп.

При тій нагоді звертаємо увагу духовенства львів. єпархії, щоби податок на дух. семінар, розписаний Ординаріятм, сейчас виплатити (зглядно: *naturalia* доставити), бо ж потреби дуже великі та наглі.

Ординація для укін. богословів львівської єпархії. Просьбу в тій цілі треба внести до Митроп. Ординаріяту до 20. XI. З хатися до Львова на ординацію 23. XI.

На запитання відповідаємо, що III. том проповідий „Божого Слова“ щойно ладиться до печатання.

Цезаропопизм в мініятурі. Управителька 4-класової школи ім. св. Кінґи в Стрию всім греко-катол. ученицям на шкільному свідоцтві з р. 1920/1921, вписала „*religii rzymsko-katolickiej, obrzadku greckiego*“ (в скороченню „*religii rzymsko-kat., obrz. greck.*“), а з того приводу тамошний катехит о. Х. відмовив свого підпису на сі свідоцтва. Ціла справа опинилась в Ординаріяті та в Кураторії. Нечувана річ: якась собі учителька бавиться цезаропопизму, ревнуючи не для католицизму, але під його плащиком для свого націоналізму. Цілу ту справу в коротці так можна порішити: цікаві ми знати, чи та учителька і ті, що стоять за її плечима, прийшли би на такий помисл тоді, колиб у нашім краю панували ми, грекокатолики, а не Поляки, римокатолики?

Ясне, що при видвиженню сеї нової віроісповідної нomenклатури верховодила політично-національна тенденція, а не догматична. Атже з чисто догматичного становища римокатолицьке віроісповідання можна би так само означити яко „реліґія римсько-православна (*orthodoxa*)“, обряду латинського“, як і „реліґія римсько-католицька, обряду латинського“. А прецінь Поляки ніколи не згодяться на першу назву — зі знаних причин, і зовсім слушно. Атже такі відвічні утерті назви мають не тільки своє догматичне значіння, аже також історичне та звичаєве, яке в широких верствах суспільности сильнійше від догматичного. В назвах „римо-католицька“ (реліґія) — „греко-католицька“ вирази „римо-“ „греко-“ означають обряд, а „католицька“ означає віру. Так всюди на світі сі вирази розуміють і уживають. Щоби

уживати „римокатолицька рел. обряду латинського (римського)“ — се зайвий плеоназм, а назва повинна бути як найкоротша. Тому й не уживається такої номенклатури ніде на світі. Вонаж могла би бути придатна хіба лиш там, де поширена „старокатолицька рел.“ (яка вегетує лиш в кількох громадах), однак тут обряд спільний, то відпадала би потреба апозиції для обряду „обряду латинського“. „Католицька віра“, коли сі вирази уживаємо як о віросповідну назву, всюди на світі означає віру тої христ. Церкви, якої головою є Папа римський. Потреба специфічної опозиції відчувається лишень тоді, коли хочемо зазначити ріжницю під зглядом обрядів — так: „катол. віра обряду латинського“, „катол. віра обряду грецького“, „катол. віра обряду вірменського“ і тд. А в скороченню: „римокатолицьке віроісповідання“, „грекокатол. віроісповідання“ і тд. Засі тут якій небудь учительці змінити сі відвічні, всюди прийняті назви так, як на пр. зміняють собі Поляки назву „Східної Галичини“ на „Wschodnią Małopolskę“ (чи се також з догматичних мотивів?).

Гріб св. Йоана євангелиста. В місті Єфезі відкрито розвалини Церкви св. Йоана євангелиста. Знайдена й гробниця, де сей святий був похований. („Наука“).

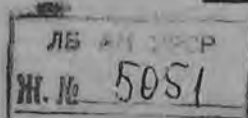
Зі Студентського Секретаріату. ПТ. Ініціаторам організації подається до відома, що всі приготування для переведення в життя резолюції зі зїзду Катехитів („Нива“ ч. 10 стр. 307) відбуваються заподадливо. Реферат — інформація печатається й вийде окремою брошурою. — Незабаром уконститується „Головна Рада“. — Для утворення нової групи вистане 10 членів одної категорії (прим. вищі кляси.) — інформаційні листки для молоді вишлеться Ініціаторам невдовзі.

Прохається приєднати 5—7-ох відповідних членів і з ними на свободних сходах справу обговорити. Вони приєднують дальших членів. — Про утворення нової частини (10-х) прохаємо подати вістку до Головного Секретаріату. — Основою праці зістає поки що дотеперішній статут. —

Всім Впр. Отцям, що прийняли ласкаво Служби Божі до відправи, полишаючи стипендію для Марійського Тов-а, складаю на цьому місці щире подяку. Дальші посилки тим Отцям, що зголосилися, а ще не одержали Сл. Б., вишлеться їх лещо пізнійше.

Брошурка „Голос Ісуса“ печатається в 3. виданні. Замовлення можна присилати. Прохаємо о як найбільше її поширення.

Й. Маркевич ЧСВВ.



ДОСТАВА

СТОВАРИШЕННЯ ЗАРЕЄСТРОВАНЕ З
ОБМЕЖЕНОЮ (дворазовою) ПОРУКОЮ,
ОСНОВАНЕ В ЦІЛІ ЗГУРТОВАННЯ
ТОРГОВЛІ ЦЕРКОВНИХ РІЧИЙ В УКРА-
ЇНСЬКИХ РУКАХ.

ДИРЕКЦІЯ: ЛЬВІВ, вул. ДОМІНІКАНСЬКА 11.

СКЛАДИ: ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20.
ПЕРЕМИШЛЬ, Ринок ч. 23.

Поручає свої багато заосмотрені **склади усяких церковних річий**. — Приймає **всі заамовлення, направи, золочення і переплеті книг**. — Виконує **всі роботи малярські різьбарські**. — Поручає **підприємців будови і направи**. — Виготовлює **церковні хоругви та прапори для „Соколів“, Січії“ і чичалень „Просвіти“** від найдешевших до найвибагливіших, **церковне білля, обруси**. Доставляє **усякого рода килими та дивани до церков та кімнат**.

Кождий Українець, кожда Церков, повинні бути членами „Достави“. Уділ 50 М., вписове 1 М. (також ратами), дивід. за 1919 р. 6%.

Церквам-Членам при закупні додатковий опуст 2%.

Часть зисну розділює „Достава“ на церковні і народні ціли. Хто купує в „Доставі“, купує у себе; збільшує народне майно, помирає рідний промисл і торговлю.

Важне для Впр. 00. Катехитів!

КАЛЕНДАРЕЦЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ (великі буква).

Чепурнений, симпатичний формат — гарний образочок на окладині — тепла, зрозуміла диточа мова — шире християнське чуття — дешева ціна — це деякі прикмети цього календаря.

Календарець повинен найтисся в руках кожної української дитини!

Замовляйте на адресу:

Видавництво

„ДОБРА КНИЖКА“

Львів, вул. Содова ч. 4.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ЗАМОВЛЕННЯ НА

ПІДРУЧНИЙ КАЛЕНДАРЕЦЬ

ДЛЯ

УКРАЇНЦІВ-ІНТЕЛІГЕНТІВ

Поважний зміст — практичні записки — дешева ціна — при замовленні більшої кількості опуст.

Замовляти

У ВИДАВНИЦТВІ

„ДОБРА КНИЖКА“

Львів, вул. Содова ч. 4.

Найстарша фірма в Галичині основана в 1808 р.

відзначена на виставах краєвих і на „Українській ви-
ставі в Стрию“ золотими медалями та дипломами

Л
І
Я
Р
Н



Я ДЗВОНІВ

БРАТІВ ФЕЛЬЧИНСЬКИХ в Калуші
і в ПЕРЕМІШЛІ вул. Красінського 63. (вл. дім),

Поручає дзвони гармонійні різного рода з передвоєнного металю.

Приймає розбиті дзвони, як також всякі метали до перероблен-
ня. Гарантує за чистий звук і розбиття давона, а в кождім разі
дозволена заміна коштом фірми.

УВАГА: Сим заявляємо, що з фірмою К. Фельчинського в Тер-
нополі не мали ми і не маємо нічого спільного.

НИВА

МІСЯЧНИК ПОСВЯЧЕНИЙ ЦЕРКОВ-
НИМ І СУСПІЛЬНИМ СПРАВАМ.

Адрес Редакції і Адміністрації:
Львів, Корняктів ч. 1.

З М І С Т :

Борба о нашу релігійну назву	349
о. Йосиф Сліпий: Св. Єфрем Сирійський — учитель вселенської церкви	353
о. Др. Д. Дорожинський: О процесах після нового Кодексу права канонічного	357
о. Атаназій Левинський: Столітні рокови- ни гр. кат. парох. церкви в Чернівцях	359
о. Й. Скрутень ЧСВВ: Під хвилю пропа- матних роковин	361
Нові книжки	366
Всячина	372
Зміст цілого XVI. річника	379

Ч.449-21. — В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал прасовий у Львові рішив на внесок Прокуратурії Державної, що зміст артикулу уміщеного в письмі друковім „Нива“ ч. 11 під наголовком: „Більшовицький Конгрес“ між словами: а) „із сторінок“ а „націоналістичної“ б) „правдиві ціли“ а „сьогодня ситуація“ в) від „Як отже“ до „політичних змагань“ г) між „польські органи“ а „уступ з...“ д) від „Як бачимо“ до „духовенства спеціально“ е) між „Василіянського монастира“ а „на основі сього“ ж) між „вчасного рана“ а „урядове представлення“ з) між „справа малася так: а „Що до о.“ и) від „Мав нагоду“ до „слабкої інтелігенції“ й) від „Сеї фактичний“ до „польською пресою“ і) від „щоби охоронити“ до „робітників. Також“ ї) між „національний основі“ а „Української буржуазії“ к) від „А тепер“ до „світового значіння“ л) між „Дембалем, котрі“ а „провадять“ м) між „появлялася“ а „в польській“, н) від „тоді, як“ до „поліційного режиму“, о) від „На основі“ до „національного життя“, п) від „В світлі сього“ до кінця артикулу містять в собі ество злочину з § 65 а також проступків з § 300, 302, 305 з. к. і з арт. VII. новелі з 17.12.1862 ч. 8 дз. уст. з р. 1863 узнав доконану в дни 2. листопада 1921 конфіскаату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 п. к. заказ дальшого розширювання того друкового письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоби того рішення помістив в найблизшій числі і то на першій стороні. Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862 Д. п. д. Ч. 6 ех 1863, а іменно засудження за переступство на гривну до 400 корон. Львів, дня 24. листопада 1921. (Підпис нечиткий).

Просимо перерхитати!

Від Адміністрації.

На наш апель в попередньому числі прислано нам досі тільки $\frac{1}{3}$ часть з тої суми, якою нам залягають предплатники за 1921 рік. Ще раз просимо всіх наших предплатників вирівнати свої рахунки, бо якраз ізза залеглости „Нива“ мусить бути дорожша — атже видатки мусять бути покриті, а коли многі не вплачують своєї частки, то ті, що в порядку платять, мусять покривати видатки за всіх. Величезну суму, якою нам предплатники залягають, ми бажали би обернути на се, щоби закупити папір на цілий 1922 рік, аби так „Нива“ мала бути танша.

Зараз з початком 1922 р. здержимо висилку нашого місячника всім тим, котрі нічого не ввели з а 1921. рік. Прикро нам, що при такім числі предплатників, які „Нива“ має, заходить потреба збирати на „Фонд Ниви“ — але се тільки ізза тих, котрі не платять того, що винні.

При обчислюванню залеглости могли тут і там підкрастися деякі неточности. Коли комусь обчислення його залеглости видається невірне, хай зволить — для вияснення річи — написати до нас.

Се однак не є ніякою неточністю, що цілорічна предплата на „Ниву“ вносить 600 Мп., а коли счислити ціну всіх чисел поодинокі, то виходить лиш 445 Мп. Атже 50 Мп. в січні чи в маю с. р., а тепер — сеж не є те саме під зглядом сили купна. Отже предплата 445 Мп. властиво прислугує лиш тим кільком, які зараз по кождім числі прислали належитість. В прочім: точний розрахунок тут дуже трудний. Кому тяжко приходить заплатити 600 Мп., хай заплатить тільки 445 Мп.

* * *

Слідуюче число вийде в січні 1922 р. Статті призначені до „Ниви“ на 1922 рік, незвичайно цікаві. (Про релігійний побут наших братів на Прикарп. Україні, про значіння церковно-словянської мови і др.).

В 1922 р. не будемо подавати ціни за поодинокі числа. Тутулом (à conto) предплати просимо прислати 200—300 Мп.

* * *

На „Фонд Ниви“ зложили: о. Антін Шебец 2000 Мп.; о. Лукіян Січинський з Мшани 1000 Мп.; о. Петро Мінко з Бродів 1000 Мп. (жертвували свою презенційну марку від Господарської Спілки); о. Григорій Мороз з Борині 300 Мп.; о. Мих. Паславський з Лютовиск 50 Мп.; о. Григорій Паньчишин з Гологір 190 Мп.; о. Петро Яцишин з Рипняк 100 Мп. о. Евген Кароль з Микулинець (викликаний о. Декайлом зі Струсова) 500 Мп., і кличе на ту саму суму: о. Семена Іванчука з Козови, о. Петра Смика з Жовчова, о. Николу Бріля з Іванова.

=====



НИВА



місячник посвячений церковним і суспільним справам.

Ч. 12.

Львів, за грудень 1921.

Рік XVI.

Виходить раз на місяць в обемі двох аркушів друку.

Ціна цього числа 70 М.

Адрес редакції і адміністрації: Львів, вул. Корняків ч. 1.

Борба о нашу релігійну назву

Як ми згадали в послідному числі „Ниви“ (у „Всячині“), якась собі учителька в Стрию задумала надати нам нову релігійну назву. Справа — бодай зі згляду на оборот, який взяла, так важна, що хочемо представити її в цілости.

Заступниця управительки в 4. класовій дівочій школі ім. св. Кінги в Стрию з кінцем I. півроку 1920/1921 шк. року видала розпорядження, щоби всім гр. католицьким ученицям в тій школі на свідоцтві писати „religji rzymsko katolickiej obrzadku greckiego“, а анальоґічно до сього римокат. ученицям „religji rzymsko katolickiej obrzadku łacińskiego“. Наш тамошний катехит о. Х. на I. півроці не спостеріг сеї зміни, і попідписував свідоцтва. Але родичі наших учениць се спостерегли, і приходили до о. Х. з вимівками: чому він підписав такі свідоцтва, „на котрих сказано, що їх діти є „римокатолики“, отже (після нашого льокального значіння) Поляки?

о. Х. звернув увагу управительці, що вона не має права самовільно зміняти нашої законної релігійної назви, а ніякого нового розпорядження в тій справі нема. Та мимо сього з кінцем II. півроку свідоцтва дітий були виставлені так само, як і попередно.

Тепер о. Х. відмовився підписати так зладжених свідоцтв. А управителька?

Хто її там точно знає, чи вона ділала *motu proprio*, і які спружини тут порушувалися? Але вона не дала за виґране. Віднеслася до Митроп. Ординаріату обр. лат., а звідтам дістала таку (незвичайно характеристичну) відповідь:

„Konsystorz Metropolitalny obrz. łac. we Lwowie.

L. 5032. We Lwowie dnia 25. czerwca 1921. Do Szano-

ЛНБ ім. В. Стефанишин
АН України

5051

wnego Zarządu Szkoły 4. kl. żeńskiej im. św. Kingi w Stryju. Kurja Metrop. obrz. łac. oznajmia uprzejmie, że określenie wyznania dzieci jako „religji rzym. kat. obrządku łacińskiego i religji rzym. kat. obrządku greckiego“ jest ściśle dogmatyczne i prawidłowe, a ci, co tego uznać nie chcą, ściągają na siebie conajmniej podejrzenia skłaniania się ku prawosławiu czy protestantyzmowi. Załączniki zwraca się.

Józef, arcybiskup“.

З огляду на сю відповідь авторитет о. Х. був замалий, і він 28. VIII. 1921. віднісся з тою справою до нашого Митроп. Ординаріату. На се представлення дня 28. IX. 1921. наш Митроп. Ординаріат відписав до Кураторії у Львові, що о. Х. „справедливо не міг згодитися на таку поменклятуру, бо ані Апостольський Престол, ані давніші, ані теперішній наш Архієрей не уживали її, ані Церков нашого обряду не ввела її в уживання — як се загально відомо“. Отже наш Митроп. Ординаріат „змушений є проте звернутися до Високої Кураторії з просьбою, щоби звернула увагу управительщі школи ім. св. Кінги в Стрию, і поручила їй придержуватися законної форми, прийнятої нашою Церквою..., а не вводила самовільно під тим зглядом ніяких змін так управа сеї школи, як і всі інші. Рівночасно належить виткнути управительщі школи ім. Кінги в Стрию, що цілком невластиво поступила, коли удалася в тій справі до лат. Ординаріату замість до тутешного Митроп. Ординаріату“.

Однак справа по тій „просьбі“ взяла инакший оборот, чим можна було сподіватись.

У відповідь прийшло від Кураторії запитання, ось як сформульоване:

L. 37149/l. Lwów, dnia 21 paźdz. 1921.

Do Najprzewielebniejszego Ordynarjatu Metropolitalnego obrz. gr. kat. we Lwowie

Kuratorjum O. S. L. uprasza o oznajmienie, czy określenie wyznania dzieci jako „religji rzymsko katolickiej obrządku łacińskiego i religiji rzymsko katolickiej obrządku greckiego“ jest prawidłowe i ściśle i dogmatycznie uzasadnione. Za Kuratora (підпис нечиткий).

Так наш Митроп. Ординаріат найшовся між „молотом а кувалом“. Коли на поставлене питання скаже „так“, то буде зле (бо Кураторія накаже всюди в школах уживати нову віроісповідну назву); колиж скаже „ні“, то знова зле, бо стягне на себе „conajmniej podejrzeni skłaniania się ku prawosławiu...“ Вже сам стиль сього запитання Кураторії недвозначно вказує на се, що Кураторія мала перед собою згадану відповідь лат. Ординаріату, і хотіла опертися на її обосічний силі.

Нашому Митроп. Ординаріатови не лишилась інша дорога, як та, котрою сам Христос Спаситель так чудово кілька разів покористався в подібному положенню. Треба було виказати, що така обосічна альтернатива тут не має основи, і сила так зложеної альтернативи звертається не проти того, для кого була уложена, але проти того, хто її складав.

На згадане запитання Кураторії наш Митроп. Ординаріят дня 17. XI. 1921. під ч. 6962|140 Шк. так відповів:

Ч. 6962|140 Шк. з 1921 р.

До Високої Кураторії Львівського Шкільного Округа у Львові.

Нав'язуючи до тутешнього письма з дня 28. IX. 1921. Ч. 5251|Шк., у відповідь на прислане запитання Світлої Кураторії Округа Шк. Львівського з дня 21. жовтня с. р. під Ч. 37149|І. гр. кат. Митроп. Ординаріят має честь відповісти, як слідує:

Поставлене Кураторією запитання, яке *pendent* до звісної події в школі св. Кінги в Стрию, не є дорічево сформульоване, і для того й відповідь римо катол. Львівського Митроп. Ординаріату на се запитання (переслана управі 4. клясової дівочої школи св. Кінги в Стрию дня 25. VI. б. р. п. Ч. 5032.) тут ні при чому, бо ж те запитання не є вільне від того, що в логіці називається *heter. zetesis*. Се питання дійсности може бути лиш так сформульоване:

1) Чи є така узасаднена рація, щоби змінити дотеперішну, відвічну, на цілому світі прийнятну офіціяльну назву „релігія греко католицька“ на назву „релігія римо католицька обряду грецького“?

2) Хто має право на евентуальну таку зміну?

А на сі питання Митрополичий Ординаріят так відповідає:

Право на таку евентуальну зміну належить виключно до компетенції духовної власти, і Митроп. Ординаріят цілим своїм авторитетом рішучо заборонює без його призволення переводити якінебудь зміни в історичній, всюди прийнятій офіціяльній назві релігії, яку ісповідують йому піддані вірні.

Митроп. Ординаріят не знаходить ніякої рації, яка узасаднювала би зміну історичної, всюди прийнятої назви „релігія греко католицька“ на назву „релігія римо-католицька обряду грецького“ чи на якусь іншу назву.

На запитання, сформульоване Кураторією, Митрополичий Ординаріят так відповідає:

Нові, штучно видумані, ніде не уживані дефініції „релігія римо-католицька обряду латинського“, „релігія римо-католицька обряду грецького“ вправді догматично є узасаднені, однак те одно ще не може рішити, щоби сталися офіціяльними назвами, бо інші вимоги є для дефініції, а інші для назви. Так на прим. римо-катол. релігію можна би під

догматичним зглядом зовсім узасаднено означити: „релігія римсько-православна (orthodoxa) обряду латинського“, „римсько-православна“ (orthodoxa), „папсько-католицька обряду латинського“, „папсько-православна обряду латинського“, „релігія правдиво євангелицька“, „р. римо-євангелицька“ і т. д. А всеж таки не кожда з тих штучно утворених назв надається на офіційальну назву, що нераз залежить головню від місцевих обставин, традицій, звичаєвих понять. Так н. пр. католики в Росії без сумніву не могли би згодитися на назву своєї релігії „релігія римсько-православна“ чи то „релігія римсько-православна з латинським обрядом“ — а се з добре звісних причин.

На світі є лиш одна релігія, котрій завдяки її історії, стану та звичаю на цілім світі припадає офіційальна назва „католицька релігія“ аналогічно „католицька церква“. Котрі секти відпали від сеї релігії, а бажали задержати собі назву „католицький“, не можуть уживати сеї назви *simpliciter* але, щоби відрізнитися від дійсної католицької релігії, мусять прибрати якусь апозицію, як пр. „старо-католицька релігія“. Коли отже хочемо означити дійсно католицьку віру, то вповні вистарчає назва „католицька віра“ (*fides catholica*), як се на цілім світі дійсно уживається. Та коли ходить о зазначення ріжниць обрядів, які від віків існують в католицькій церкві, то додається апозиція, яка має означити якраз обряд, отже: „римо-католицька релігія“, (с. є. катол. віра, обряд римський), „греко-катол. релігія“, „вірмено-католицька релігія“ і т. д. Сі назви правильні, бо вони історичні і звичаєві; точні, бо вільні від всякої конфузії, і є вони догматично вповні узасаднені.

А нові, штучно зліплені назви „релігія римо-католицька обряду латинського“ — „релігія римо-католицька обряду грецького“, хоч вони також є догматично узасаднені, не є правильні, бо не є авторизовані Апостольським Престолом, ані католицьким світом. Не є вони ані точні. Релігія звичайно означає віру (*fides*) і zarazом обряд (*ritus*). Отже дефініція „релігія римо-католицька обряду латинського“ не є вільна від плеоназму, який в офіційальних назвах не може бути стреплений („релігія римо-католицька обряду латинського с. є римського“ отже два рази підноситься обряд). А дефініція „релігія римо-католицька обряду грецького“ не є вільна від конфузії. Релігія „римо-католицька“ вже означає латинський обряд, а тут ще додається „грецького обряду“. Чи отже „римського“ чи „грецького“ обряду? А що після психологічних законів цілу силу уваги найлекше можна звести на першу часть сеї штучної номенклатури, себто на „релігія римо-католицька“ (сеж вже цілість сама за себе), то друга її часть, себто „грецького обряду“ моглаби затрачуватися. Сталася би отже отся штучна назва одним з тих средств, яке використовували

би національні шовіністи для конфузії в нашій гр. кат. суспільності. І ось як, на позір дрібні річі, можуть мати сумні наслідки. Тому Митроп. Ординаріят цілим своїм авторитетом заборонює усякі зміни в історичній назві „релігія греко-католич.“ без його зізволання.

о. Йосиф Сліпий.

Св. Єфрем Сирійський — учитель вселенської церкви.

1. В передодень свята апостолів Петра і Павла с. р. прийняв пана Бенедикт XV. на торжественній авдієнції антиохійського патріарха Сирії Ігнатія-Єфрема II. Рахмані (Rahmani) враз з представителями всіх східних обрядів. Цікавий вид розкрився в салі трону. Лиш в ряди — годи бачиться його! Крім кількох французьких і італійських церковних лат. достойників і професорів-знатоків і любителів Сходу, були видні заступники обряду сирійського, вірменського враз зі своїм патріархом Павлом XIII. Terzian-ом, халдейський, коптійсько-абисинський, маронітський і византійський зі своїми вітцями: гелленським, арабським (Мелхіті), славянським і румунським. Бракував лиш византійсько-георгійський Було много епископів, низших достойників і священників. Прийшли також всі колеґії східні в Римі враз з ректорами.

В імени тої святочної громади дякував патріарх Рахмані Святійшому Отцю за проголошення свого земляка св. Єфрема (енциклікою з 2. жовтня м. р.) — учителем вселенської церкви. Ставлячи перед очі цілого світа „*dignitatem et plenitudinem et insignem vitae sanctae*“ св. Єфрема (се два конечні услівя проголошення учителем церкви).— Бенедикт XV. дав новий доказ своєї особлившої прихильности для церкви Сходу.

2. Ся нагода каже і нам перенестися на хвилику думкою в далекий Схід — Мезопотамію, де учив і працював новий doctor Ecclesiae. Се четвертий вік по Христі, коли то пригасала боротьба з гностиками на се, щоб еще сильніше розгорітися з Аріянами. Якраз тоді прийшов на світ св. Єфрем Сирійський (треба відріжнити його від патріарха антиохійського того самого імени з 6. віку). Родився він в першій десятиліттю, мабуть 306 р., в Nisibis. Не знайшовши задоволення в світськім життю, пішов він яко 18-літний хлопець в пустиню, щоб віддатися молитві і науці. Тамто передовсім заглубився в читання св. письма, яке і зродило тоді в нім любов до поезії. Там також почав він складати свої перші релігійні стихи. Епископ Єфрема, Яков з Нізіби (+ 338) пізнав в нім сейчас великий талант і поставив його

на чолі своєї катехитичної школи, яку провадив він до 363 р., коли то Перзи заняли Нізібу. Тоді св. Єфрем перенісся на римську територію і жив в пустині коло Едесси, гуртуючи даліше круго себе много учеників.

Час від часу лишав він свою затишну школу і вибирався в подорож. І так розповідають деякі життєписці, що він супроводжав свого єпископа Якова на собор до Нікеї. Пізнійше, коли і по Мезопотамії залунала слава св. Василя, забажав едесенський монах познакомитись з ним особисто. І справді 370 р. вибрався він до Цезареї кападокійської, і з рук великого єпископа мав одержати діяконат, в яким полишився до смерті. Бо ізза скромності і покори уважався негідним священства. Умер около 373 р., лишаючи отсей заповіт: „Я Єфрем вмираю і пишу мій тестамент. Зі страхом і пошаною закликаю вас, мої браття Едессеняни: Не дайте поховати мене в домі Божім або під вітварем. Бо не личить, щоб нечистий і обложений гноєм хробак був зложений в храмі і святині Бога. Одягніте мене в мою туніку і плащ, в які я вберявся щодня. Супроводжайте мене псальмами і молитвами...“.

На часи Єфрема припадає золотий вік катехитичної школи в Едессі. Мала вона много схожості з антиохійською (Теодорет, Хризостом і др.), з єї позитивним методом в егзегезі, узгляднюючи в першій мірі буквальный зміст та лишаючи менше місця аллегоричному і образному пояснюванню с. письма. В 5 віці зачали в Едессі брати верх Несторіяни, так що цісар Зенон зніс єї 489 р. Деякі учителі перенеслися до Нізіби і розвивали даліше Несторієву ресь.

3. Св. Єфрем лишив по собі великий літературний спадок).

Писав коментарі до книг Стар. Завіта і листів св. Павла, з чого однак дещо дійшло до нас тільки в уривках. Зладив він також пояснення до Таціанового „Діятессарон“, що переведений на сирійські служив яко офіціальний текст євангелій в церковнім богослуженню в Сирії. Яко егзегет стоїть він на рівні з Орігеном і Хризостомом в грецькій церкві і Єронімом в латинській.

З великим замилюванням писав Єфрем гимни, яких числять 12.000. Підклад їх переважно аскетично-моральний. Многі з них навіяні глибоким містицизмом. Слушно тому звеса він *dostor in ascetica et mystica*. В своїх гимнах оспівував він народження, життя і смерть Христа, обороняв правдиву науку церкви проти поган, Жидів, гностиків, марціонітів і ма-

¹⁾ Над єго виданням працювали *Assemani* — *Opera omnia*, 6 томів. Romae 1734—46. *Bickell* — *Carmina Nisibena* — Lipsiae 1866 u. *Lamy* Q S. Ephr. hymni et sermones. Mechliniae 1882. *Rabman* — S. Ephr. hymni de virginitate. Scharfe 1906. проф. Mercati і др.

ніхеїв, аріян і др. Деякі з тих стихів повні такої щирої побожності що, як згадує св. Геронім, вони ще за життя св. Єфрема ввійшли в сирійську літургію, як великий подив збуджували вони в сучасників, свідчить і се, що вскорі були переведені на грецьке, вірменське, коптійське, етіопське і и. В тих гимнах заяснів дух Єфрема найсильніше і орієнтальна містика найшла в них свій найкрасший вислів.

В творах Єфрема міститься чиста і ясна наука о Бозі. Виразно учить він безконечність, незглубимість і непонятність Богу. О духовости Бога пр. так пише: „Не можемо прослідити так його виду, щоб можна представити собі його в нашім умі. Бо чує він без уший, говорить без уст, ділає без рук і видить без очий“. Прекрасно висловлюєся в своїх гимнах о святости, провидінню і милосерддю Божім: „Річ відома, любий Бог не хотів нещастя, які в кожний час навіщають людий, — хотяй сам Він їх насилає. Гріхи наші є причиною наших кар. Ніхто не може жалуватися на нашого сотворителя, бо тільки проступками нашими змушуєм його, щоб проти своєї волі гнівався на нас і карав нас проти своєї вподоби“.

Ясне свідoctво дає і о Пресв. Троці. Бога Отця порівнує він з сонцем, Сина з його світлом і св. Духа з теплом луча. Сим порівнянням показує він отже як злучені невіддільно всі три особи Божі і рівночасно, як відріженні одна від другої, далше їх походження, Сина від Отця і Духа від Отця через Сина так, як виходить тепло зі Сонця через луч. Природа Пр. Тройці одна і єї сила рівна. Вже перед вибухом христологічних спорів учив він про дві природи Христа, божу і чоловічу, обняті одною особою Божою. Христос відкупив нас своєю кров'ю від гріхів. Своім хрестом поставив він міст над смертію, щоб через нею перейшли душі з країни смерти в країну життя.

Без найменших неясностей учить едессенський єреміт про дійсну присутність Христа в Пр. Евхаристії. В гимні „о священстві“ священник приносячи жертву так відзивається до небесного Отця: „Отсе повис на хресті Твій Син і його одіж обкрівавлена і бік пробитий коп'єм. Згадує терпіння і смерть його улюбленого Сина, начеб Він (Отец) забув його і Отец вислухує тих мольб. Сам він (свщ.) містично у б и в а є єдинородного Сина перед його Отцем, розділяє і кладе, перший споживає з його тіла і п е з його крові“. В иншій гимні каже: „Ісус взявши в руки з початку звичайний хліб, благословив.... Прийміть і їдьте всі з того, що освятило моє слово. Те що тепер я вам дав, не думайте, що се хліб... се, що назвав я моїм тілом, воно на правду є ним“.

До св. Петра так говорить Христос у Єфрема: „Ти голова жерела (саме жерело), з якого черпаєсь моя наука, ти голова моїх учеників і через тебе напою всі народи“. Най-

цінніші однак є Його свідoctва о Пр. Діві. Рідко котрий з Отців і писателів церковних звеличав так Марію, як сирійських монах. Численні гимни присвятив він Матері Божій, вихвалюючи її вічне дівицтво, її гідність материнську і особливо її непорочне зачаття. Він іменно дає о ній найстарше свідoctво: „*Revera quidem Tu et Mater Tua, vos soli estis, qui omni ex parte omnino pulchri sint. In Te Domine non est labe, nec ulla in matre Tua, macula*“.

Не місце тут розводитися довше над цілою наукою Єфрема і розбирати її значіння для історії догм. Вже сказане вказує нам, з яким оправданням величають його Сирійці сонцем Сирії, підвалиною церкви, учителем світа, митрою (кіннор) св. Духа і т. д. св. Григорій Ніссенський порівнював Єфрема з Евфратом, якого духові води зрошуючи серця вірних, приносили сторичний плід.

4. Нині з цвітучої колись сирійської церкви осталися лиш слабкі сліди великої слави. Спинили її розвій єреси христологічні і арабське та турецьке пановання. Ті, що не винародовилися, роздерті нині на три часті. Одна то Якобіти — епігони колишніх Монофізитів, друга — Несторіяни. Третя частина належить до католицької церкви заховавши свій старинний обряд і сирійську мову в літургії. Загал Сирійців, як взагалі цілий далекий схід, говорить по арабськи. Лиш по закутних селах Сирії і Мезопотамії заховалася еще стара сирійська бесіда. Католицька частина числить нині около 60,000 вірних і має 4 архієпископів, 5 єпископів і 325 священників та 60 церков і два монастирі мужеські і один женський. На чолі стоїть згаданий патріях Рахмані. Один з найбільше учених сучасних біблістів. Осідком його є Антіохія. Однак зі згляду на улєкшення комунікації перебуває він в Бейруті, де перенеслися також і другі антіохійські патріярхи. Частим гостем є патр. Рахмані в Римі, приїжджаючи сюди задля своїх студій. Він горячо піклується організуванням і поширенням своєї церкви. Колиб ті старання вінчалися повним успіхом, а тим самим, щоб сповнилося бажання св. Отця — і та збідніла нині церков зацвила давним, сильним життям. „Щоби за подувом ласки Божої і заступництвом св. Єфрема, упали ті перепони, ізза яких днесь оплакуємо відлучення так значної часті християнського стада від містичної скали, на якій Христос збудував свою церков“ (єнцикл. о св. Єфремі).

О. п. п. Дорожинський.

О процессах

після нового Кодексу права канонічного.

(9. Докінчене).

На основі поручення, даного Божественним Основателем Церков судовласть в всіх справах духовних, як і в таких, що суть зв'язані з духовними. В перших віках християнства удавалися вірні відповідно до приписів Христа і Апостолів*) навть в справах чисто горожанських не до світського поганського суду а до Єпископа, котрого вирок в тих справах визнавала від часів Константина В на сході а Кароля В. на заході також держава. Давні Собори прямо заборонювали духовним виводити свої правні спори перед світськими судами.***) А і християнські римські цісарі признавали, що духовні справи належать виключно перед церковне судище.***). Право декреталів означило для духовних осіб також в світських (спірних і карних) справах т. зв. привилей судища (*privilegium fori*) ****)

В наслідок таких постанов і приязних відносин держав до Церкви, як не менше по причині малого плекання науки світського права в середніх віках церковне судівництво розвинулося дуже а церковні трибунали стали поважною інституцією. В XVI. віці почалася загальна реакція проти великого розширення церковної юрисдикції. Дух т. зв. реформації, секуляризація одних дієцезій а недостаток средств до удержання церковних судів в других, поступ науки світського права, ворожі закони державні а вкінці знесення привилею судища в поодиноких державах — все то обмежило церковну судовласть і спричинило занепад церковного судівництва. В деяких дієцезіях майже перестали дієвувати церковні трибунали а в інших внесені справи стали залягати цілими роками.

Вправді в другій половині минулого століття завдяки трудам деяких визначних мужів і знаменитих каноністів церковне судівництво почалося знов підносити, но все таки не могло оно стати на висоті своєї задачі, бо не доставало,

*) Іоан. 20, 23; Мар. 18, 15 сл.; 1 Кор. 6, 1 сл.

**) Соб. Карпат. р. 397 (с. 43 С. XI. q. 1); Соб. Халкед. р. 451 (с. 46 С. XI. q. 1).

***). Constit. 1 Cod. Theodos. de religiosis XVI. 11 (р. 399); Const. 7 Cod. Justin. de episcop. audient. I. 4.

****) X. de foro competenti II. 2; C. 3 in VI-to de foro compet. II. 2.

єму того, в чім випередило єго уже світське судівництво а іменно не було скодификованої норми в поступованю. Щоби тому зарадити і обняти церковне судівництво в строгі приписи одноцільного поступованя, уложені зістали в новім кодексі права канонічного висше наведені канони п. з. „О процессах“.

В виду того можна надіяти ся, що церковне судівництво сповнить свою високу задачу і задоситьчинить всім потребам вірних а то тим більше, що — як постановляє кодекс — в всіх справах спірних і карних осіб духовних належить відкликувати ся до судів церковних (кан. 120) а то би против того припису без дозволу духовної власти внїс позив або жалобу против осіб духовних до суду світського, впадає в кари церковні а іменно: Кто скаржить до суду кардинала, легата апостольского, урядника Курії римської або свого Ординарія, той впадає в клятву *ipso facto*, *speciali modo* застережену Апост. Престолу; кто же внїс жалобу на иншого єпископа а не на свого Ординарія, або на висшого настоятеля монашого чину, стягає на себе клятву *simpliciter* застережену Апост. Престолу. Кто же скаржить в суді світским без згоди Ординарія иншу особу, котра має привилей *fori*, впадає в клятву застережену Ординарію; мірянина має Ординарій укарати відповідними карами після тяжкості вини, духовний же впадає *ipso facto* в суспензію *ab officio* (кан. 2341).

Вправді Єпископ може в кождім невинятім місци своєї дієцезії устроїти суд, все таки в першій лінії в місци єго сталого осідку повинен находити ся окремий будинок судовий або по крайній мірі осібна саля в єго палаті або в будинку капітульнім, призначена на засідання суду церковного з столом і сидженнями для судіїв на підвисшенім, відокремленім місци, де має находити ся образ Росп'ятого і книга Євангелія. Також судії, як і прочі духовні урядники судові повинні являти ся на засіданнях в одежах судейских або по крайній мірі в духовних рясах і колпаках. Судейска власть повинна обявляти ся також на внї, як се дїє ся при всіх инших церковних урядах і дійствах.

Крім того має Ординарій в кождій дієцезії через прилюдний декрет з узглядненем обставин місця і часу означити відповідні дні і години (дні судові), в котрих вірні могли би правильно удати ся до суду і лично в своїх правних справах до него звернути ся. При тім однак вільно мусить бути кождому задля справедливої причини і в случаю небезпеки проволоки звернути ся до судії також в иншім довільнім часі і візвати єго помочи до охорони своїх прав або в справах прилюдного добра. *)

*) Dr. Fr. Heiner, Der kirchliche Strafprozess, Köln 1912. стор. 29.

В деяких дієцезіях — також в нашій церковній провінції*) — був звичай, що кінцевий вирок, виданий трибуналом, предкладано перед его проголошенням Ординарію, оскільки той же сам не предсїдав. Ординарій міг, если заходила якась важна причина, проголошене вироку або заборонити або відложити; если не заложив заборони, то проголошене уважало ся за дозволене. В случаю заборони мав Ординарій предложити трибуналові свої сумніви і трудности а рівночасно постарати ся по можности скоро о полагоджене справи в инший спосіб, на примір взявши її в свої руки.

О такім звичаю новий кодекс права канонїчного нічого не споминає; в кождім случаю належить зазначити, що позитивного потвердження з сторони Ординарія не потребує вирок до своєї правосильности і се нарушувало би самостійність судів.

Столітні роковини гр. кат. парохіяльної церкви в Чернівцях.

(Допись)

Перед трохи більше, чим сто роками, не було на Буковині жадної гр. кат. парохії ні церкви. Перші греко-католицькі парохії на Буковині засновані були в р. 1812. в Чернівцях і Качиці старанням гр. кат. магната, старости Тадея Туркула, про якого читаємо, що вже в р. 1808. зложив богослужбний легат в Лаврові в сумі 10.000 зол. пол. за душі Василя і Єлисавети. Число гр. католиків виносило тоді всего 563 душ (в середині міста 383, на передмістю Клокічка 111 душ, а на Калічанці 69 душ). Та Чернівці не мали в початку сталих священиків, лиш тимчасових. Щойно в р. 1814. 2. жовтня став першим парохом 40-літний Теодор Лаврецький, дотодішний парох Сянока. Богослуження відправлялося в римокатолицьким костелі, щойно побудованім, при вівтарі Успенія П. Богородиці. А се було сполучене з невгодами. В тім клопоті станув знов з помічю той побожний і про добро своєї церкви дбайливий мірянин Тадей Туркул, який всявся і за будову церкви. В р. 1820. подарував на сю ціль свою реальність в Чернівцях з домом і городом і знатну суму грошей (10.000 зол. пол.), що еще бракувало, додало правительство. 31. мая 1820. року поклав власноручно фундатор угольний камінь, 10. чер-

*) §. 65. О суді (Дод. XXXVIII. до Соб. Львів. з р. 1891. тит. II. стор. 350).

10. червня 1821. року церков була посвячена, а 11. червня 1821. року урочисто увійшли гр. католики до своєї церкви. Патроном церкви став св. Тадей апостол, патрон фундатора. Тому, що церковний устав приписує святкувати пам'ять освячення церкви, певно обходжено сю пам'ятку в день св. ап. Тадея т. є. 19. червня і розтягнуто її аж до св. Петра і Павла, як се свідчить напись плоши перед церквою: Petersplatz. Парох Лаврецький завідував парохією 19 лт, і помер 13. листопада 1833. року на удар серця (апоплексію), маючи 59 літ. Був похований на старім цвинтарі. — По ньому став парохом 37-літний парох зі Сучави Теодор Максимович в червні 1835. року, і парохував тут 46 літ. Помер 17. жовтня 1881 р. в 83-ім році життя. — Третім парохом був о. Юліян Сембратович, передше парох церкви св. Петра і Павла у Львові, маючи 59 літ, та помер вже по 2 літах також на удар серця в 61 р. життя, 4. марта 1884. року. — Четвертим парохом був о. Келестин Костецький, 42-літний, передше парох Скали. Помер 1. III. 1919. в 76 р. життя, будучи 34 літ парохом. — Крім тих 4 парохів були заняті в душпастирстві трох завідателів і 38 сотрудників, разом за той час 45 священників. В початку о. Лаврецький не мав сталого сотрудника, лиш о. Вас. Терлецький, будучи катехитом при гімназії, сповняв функцію сотрудника до 1819. р. Аж за часів о. Максимовича, від р. 1875. по двох, а від осени 1895. р. вже було трох сотрудників. Надто були утворені в Чернівцях три катехитурі: при гімназії від р. 1901., при учительськім семинарі від 1910. р., а в народних школах від 1912. р. В Чернівцях перебував о. Спридон Литвинович пізнійший львівський митрополит, яко катехит при гімназії від р. 1841—1848, і лишив по собі гарну пам'ятку, постаравшися о гарний Божий гріб. Також о. Амврозій Шанковський яко професор гімназії від р. 1874 до 1906, коли помер. В Кучурові, при філіяльній церкві переживав яко дефіцієнт, секуляризований монах василіяньский о. Антоній Максимович, де і помер 29. I. 1907. р. в 65. р. життя. Годиться еще згадати про довголітнього церковного півця Антонія Березовського помершого 1900 р., який заложив і удержував церковний хор. Важніші замітні події в церкві були: канонічні посіщення: митрополита Михаїла Левицького 24. VI. 1834. р.; митрополита Йосифа Сембратовича 9. V. 1830. р.; єпископа станиславівського Андрея гр. Шептицького 12. V—16. V. 1900. р.; і присутність єпископа станиславівського Григорія Хомишина 30. III—9. IV. 1915. р.

Два рази витала церков наша монархів: цісаря австрійського Франц Йосифа 16. IX. 1880 р. і румунського короля Фердинанда 17. V. 1920. р. Знов 18. XII. 1874. обходив о. Максимович 50-літний ювілей священства; а такий самий ювілей обходив о. парох Костецький 11. XI. 1917. р. О. Ко-

стецький діждався найвисшої почеси, бо був 6. II. 1916. інстальований на апостольського протонотарія з правом вживання мітри і жезла при Богослуженню.

Таку то долю пережила наша святитця за 100 років.

о. Атаназій Левинський.

о. Й. Скругень ЧСВВ.

Під хвилю пропам'ятних роковин.

(Продовження.)

На таку загрозу духовної влади не лишалося нічого іншого, як звернути забрані посілости. І почався цей зворот, але кінець його невдоволяючий. До р. 1779 звернено тільки в часті монастирські грунти, а де поділась їх більшість — акта не споминають. Певною є річчу, що з великанського запису мало що осталося. Пять монахинь, які 1764 року проживали в Яворові, не мали чим прохарчуватись. На прожиток заробляли руками, а все, що придбали, йшло на особисті потреби, бо о загально-монаших цілях не було й що говорити.

Перші літа під пануванням Австрії, це вершок занепаду й матеріального вбожества яворівського монастиря. Нічо дивного, що й в слід за цим ішов занепад духовного й взагалі освітнього життя. Причини цього лихоліття треба мабуть шукати в тім, що як яворівський, так теж і всі інші жіночі монастирі дуже остеронь станули від приписів замойського Синоду. Розбито, що найважливіше, духовну, нашу твердиню — св. обіт убожества, а крізь цей отвір увійшла особиста нажива, а то й разяча хапчивість. Очевидно, що не було тут мови, щоб монахині подумали над сталим джерелом приходів, овшій нехтуванням золотого припису канонічного права, котрий домагається, щоб нікого не приймає до монастиря без посагу, чимраз більше копали під собою пропасть і матеріальний крах. Остаточно самі монахині пізнали свій сумний стан. Тож 1780 року подають просьбу до цісаря Йосифа II., щоб подав їм помічну руку. Цісарська канцелярія переслала 8. липня 1780 р. їхню просьбу до львівського губернатора, а цей видав розпорядок оцінити добра яворівського монастиря. Після перевірки усталено майно на 3778 fl. 35 kr. Не було отже вигляду на монастирське єствування. Тому 10. марта 1782 р. галицький уряд запропонував звинути яворівський монастир, а монахинь і майно приділити до львівського монастиря. І дійсно 24. червня ц. р. цісарський декрет порішив касату монасти-

ря. Але справа не пішла легко. Єпископ Петро Білянський поставив деякі застереження, котрі мали цей вислід, що Йосиф II. 29. червня 1784 р. відкликав своє рішення, додаючи притім, „що найкраще буде полишити монахині там, де вони є, поки не вимруть, але рівночасно строго заборонити їм, щоби не принимали ніякої кандидатки“. Так отже цісарський декрет ратував на часок яворівський монастир, але монахинь жертвував на вимертя.

Під той час проживало їх у Яворові невеличке число, яких 4—5 осіб. Були це: М. Февронія Мшанська — ігуменя, Антоніна Ямінська — заступниця, Атаназія Дембіцька, Макрина Кудрицька, а далі 2—3 монахині, яких приділено тут після звинення монастиря в Смільниці й у Львові, а се: Сузанна Щєблівська, Євгенія Комажинська й Макрина Корчинська. Кожний день їх проживання був незмірно тяжкий, тим більше, що помочи не було ніякої. Тільки час од часу прийшла їм із цієї чи тої сторони невелика поміч, якою дорожились і совісно записували між домашніми приходами. Так пр. читаємо, що зі смільницького монастиря припало їм дещо титулом прийняття сестер, дещо знова титулом запису. З консигнації монастирських капіталів із р. 1812, довідуємося теж, що львівський владика П. Білянський записав 29. падолиста 1801 р. 20.000 зл. п., але монахині тільки кілька ліг діставали з цієї суми 300 зл. п.⁰/₁₀₀, а пізніше сталося таке, що десь нестало запису.

При таких матеріяльних відносинах ніхто й не сумнівався, що монастиреві грозить повільна смерть. Щоб запобігти нещастю, перемиська Еп. Консисторія завзиває 1803 р. уряд звернути церковні й господарські наряди, як також зложити справоздання дотично маєтку скасованого монастиря в Смільниці, бо дещо з того направило б невідрадний стан яворівського монастиря. Уряд признав лише деяку грошеву підмогу, а про церковне срібло, фелони, і т. п., та про земельну просілість повідомив устами барона Біндера, що це все вже забране „pro fundo religionis“, „Bazylianki nie mogą sobie żadnej pretensyi rościć“, а „realność Bazyliankom w Jaworowie znajdującym się puszczone być nie może“... Також і львівський єпископ Николай Скородинський зворотився недолею Василянок. Вносить він 8. грудня 1804 р. до губернатора просьбу, щоби всі монастирі Василянок получити в один дім і утворити при нім виховавчий інститут для дівчат гр. катол. обряду. Губернатор переслав цю просьбу до Відня, й щойно по трьох роках, декретом з дня 11. червня 1807., поручено порозумітися в тій справі з Митр. Антонієм Ангелловичом. Одночасно переслано губернаторові гр. Вурмзерові інструкцію, щоби він добре розглянув цю справу, а передусім, чи такий інститут сам удержиться, щоб борони Боже, релігійний фонд не мусів поносити яких видатків. Митрополит з цілою ревністю заявився за пляном

свого попередника й доказував, що треба оснувати аж два інститути, один для епархії львівської в монастирі СС. Василянок у Словіті, а другий для перемиської епархії в яворівському монастирі. Крім цього зазначив, що царський декрет із р. 1784. причиною, що після смерті спосібних монахинь, не мож було приймати нових, котріб якраз тепер занялись веденням інституту й навчанням дівчат. Нехай тільки ухилився цей заказ, а з певністю потрібні сили найдуться.

Переписка між Митроп. Ординаріатом і урядом тягнулася кілька літ, а покінчилася рішенням губернатора з дня 6. мая 1813. р., котре відкидає просьбу митрополита.

Приходилось отже Сестрам далі бідувати й серед голоду та холоду очікувати смерті. Про цей сумний стан повідомляють вони 25. січня 1814 р. через свого капеляна й прокуратора о. Спірідіона Комажинського ЧСВВ. перемиського єпископа. Подаю те, що цікавіше: Відсотків із запису єпископа Петра Білянського від 3 літ уже монастир не побиває. Побирані провізії вистарчилиб що найбільше на оплату челяди, а тут ненастанні наприви, до котрих робітник більше коштує як цілорічний слуга. „Najczęstsza nasza mowa o spodziewanej śmierci i trumnach, dla lat wielkich i słabosci zdrowia. Bo jedna lat około 80 dawno ogłuchła, druga około tyleż m. jąca żadnego zęba już niema. 3-cia również chorowita — kiedyś razem 3 pogrzeby będą“. Якщо Боже провидіння не посилялоб добродів, так давно погинулиб уже. Біля монастиря й в самім монастирі пусто, крайна нужда. Церковний дах запався, що й не можна відправляти богослуження, дзвіниця валиться, монастир конче потребує даху й комина. Монахині змушені ходити за харчами, а М. Євгенія Комажинська при введенню на настоятельку застала 4 стіни. Не було ні візка, ні коней, ні сокири, ні стільця, ні лавки, ні хліва, ні шопи, ні стодоли. Поле з городом забрав синдик Лодунський, а частину міська рада віддала гарбареві.

Що правда, дещо з того вже направилося, але много чекає кінця. Доходів нема, крім городу є поле т. зв. „Kurzwarka“, а це тому так зоветься, „że co posławszy zejdzie wiatr piaskiem zakurzu“... Робили Сестри просьбу до уряду, скаржилися на свою вбогість, представляли своє скрутне положення, але на це все наспіла відповідь: „bardzo dobrze, bo Bazylianki tylko do śmierci exystują“...

Підвищення полишених самим собі Василянок піднявся кард. М. Левицький. Вступивши на владичий престол вносить він просьбу до царя Франца, щоби позволив Василянкам отворити новіціят і щоби тим способом можна було в недалекій будучині приступити до закладін науково-виховавчого інституту для дівчат. На царський приказ 7. мая 1818 р. предложив уряд справоздання, що монахині

ніяк не можуть приступити до отворення інституту, хиба що порішеноби наново, заложити закон. Цісар прийняв 5. червня 1818 р. до відома це рішення, завважуючи, що чекає на заяву митрополита, від котрого належить попросити вказівок, яким способом можнаб воскресити закон Василіянок.

Щоб справи довго не проволікати, перш усього постарався митрополит о цісарське письмо, котре позволяє на дальше ествування двох монастирів СС. Василіянок, а це в Яворові й Словіті. Таке позволення видав цісар Франц 13. січня 1821 р. Не оглядаючись уже тепер ні на допомогу уряду, ні на його поплечників, сам забрався, ревню до діла. Очевидно, як єпископ львівської єпархії, ціле своє старання посвятив монастиреві в Словіті, й по великих труднощах довів до цього, що не тільки запевнив самостійне ествування монастиря, але що важніше пострів там дівочий інститут, котрий 1845 р. числив уже 19 дівчат.

Щож однак сталось із монастирем у Яворові, про котрий передусім нам ходить? Кс. Вл. Хотковскі¹⁾ досить рішучими словами представляє цю справу як слідує: „Єпископ Іван Снігурський за той час нічого не зробив, а в своєму справозданні оправдувався тим, що цей монастир од р. 1784 був засуджений на вимертя, тож і монахині нічого не дбали про удержання монастирських будинків і дозволили їм так дуже підупасти, що яканебудь направа сталася неможливою й треба буде наново будувати. На це мав єпископ зі складок зібраних 3.000 fl. і обіцявав, що на слідуєчий рік (1826) розпочнеться будова нового монастиря й господарських будинків. Рівнож запевнював єпископ, що зголошуются спосібні новички, тільки що досі не можна було їх приймати“. Безперечно, що власни й єпископ на першій місці повинен був ратувати монастир і монахині. І коли возьметься під увагу літа єпископського правління пізнішого кард. М. Левицького (1813—1818), то наглядно бачиться його енергічні зусилля й заходи в користь яворівського монастиря. До цього, що вище сказав я про його діяльність додаю іще й це, що з його волі, в критичній матеріальній кризі, відбувають два совітники оглядини, а видячи грізний стан монастиря рішають доконечню подати поміч. Удається до ОО. Василіянок із просьбою, щоб приділено для Яворова прокуратора. Уряд цей дістався, старшому вже віком, о. Спір. Комажинському ЧСВВ. Без сумніву грізний стан застав він у монастирі, як видно з його реляції з д. 25. січня 1814, котру переловив я вище. Але згодом зумів він так добре зарадити злому, що всі яворівці диву-

¹⁾ *Historia polityczna dawnych klasztorów panieńskich w Galicyi (1773—1848)*, Kraków 1905. 149.

валися. Побив церкву, поставив нову дзвіницю, побив монастир, опарканив його, привів до ладу город враз із сіножаттю на 5 моргів засіву; вибудував стайні на коні, худобу, поставив шопу, столону, придбав цілий господарський і домашній інвентар, словом відновив монастир.

Колиж навіть в перемиській єпархії не стало цього єпископа, то й тоді не перестав він вести василіянської справи, але тепер стала вона в нього загально-василіянською з особливішим старанням про Василіянки своєї єпархії. Н о в и й перемиський Владика потребував лише піддержати акцію свого попередника й не чекати, поки діло само зробиться. Монастирські акта свідчать, що доперва після кількох літ свого правління заінтересувався він яворівським монастирем. 1826 року за ігуменства одинокі тоді монахині М. Антоніні Ямїнської розпочалася будова монастиря на один поверх, а в р. 1828/29 поставлено господарські будинки. Матеріальні відносини ще й тепер не поправились і мимо численних заходів не було вигляду на кращі дні. Винувати за це не можна ні цього ні того. Мабуть тим способом наглядно мстилася на яворівським монастирі непрактична метода, примінювана духовними властями при веденню жіночого монастиря. Розбіжні погляди світських священиків, котрі з рамени єпископа повнили обов'язки сповідників, візитаторів та прокураторів, не були в змозі пустити ціле монаше життя в пряме, гармонійне русло. Приписи замойського синоду пускалося в непамять, як приписи овіяні василіянщиною, а на їхнє місце вводилось звичай світських людей, котрі в монастирі, хоч не хоч, являлись карикатурою. Коли це зісвітчення ставало надто явним, або коли треба було ратувати матеріальний бік монастиря, тоді й власть і монахині майже відрухово однаково орієнтувалися, куди їм звернутись за поміччу — і звертались до ОО. Василіян. А ті, як свідчать давніші акта, як свідчить історія реформи Василіянок (1897 р.), спішили з поміччу й піддержували духово й матеріально доньок свого Патріярха, і хоч у своїх безпретенсійних працях нераз навчилися од історії, що Василіянки тільки в потребі памятають на Василіян, мимо цього вони спішили, завсіди спішили з порадю, поміччу, навіть із посв'ятою.

Та в цих роках, про які мова, Василіян ніхто не покликував, тому що це час, у яким єпископський Ординаріат сам безпосередно більше займався монастирем. Після смерті М. Євгенії Комажинської (1. IV. 1826) монастир становила одна одніська монахиня — М. А. Ямїнська. Монастиреві грозив сумний кінець, — очікуване цісарем і австрійським урядом вимертя Василіянок. Ординарій з першу либонь не здавав собі справи з теперішнього стану, а можливо що й махнув рукою, думаючи, що не йому ратувати Василіянок, хоч з певністю знав про цісарський декрет з дня 13. січня 1821

р. Що більше, в своїй безрадности, ще перед тим, як остання монахиня замкнула очі, розпоряджує 12. лютого 1829 р., щоби по її смерті яворівський декан о. А. Петрасевич узяв під свій заряд монастирський маєток, як також, аби заховав у себе всі акта до цьої хвилі, доки урядом не пішлеться на місце комісія.

На щастя ця безрадность не тревала довго. Здається, що єпископ надумався й найшов вихід із тяжкої позиції. Домашня хроніка подає це кількома словами: „Дня 19. жовтня 1832 р. прибула тут до Яворова Пр. Атаназія Кречковська. Вступила вона до монастира СС. Василянок в Словиті і там зложила св. Професію; розпорядженням Властий зістала перенесена до Яворова на Уряд настоятельки, а ще більше з причини, щоб Ряд не заняв монастира задля браку членів.“ Довідуємось також, що 1838 року монастир мав уже одну новичку й настоятельку, котрим, мешкаючи у монастирі яворівський парох о. Ігн. Несторовський, посилав од себе їду, бо монастир далі находився в нужденнім стані. В червні ц. р. прийнято ще одну кандидатку — Єлисавету Качковську.

Але найважливішим ділом, до якого щойно тепер забрався перемиський Владика, була спроба здійснити зглядом яворівського монастиря пляни єпископів Скородинського, Ангеловича й Левицького. Цей крок мав піддержати упадаючий монастир і наново заповнити його освіченими, та працюючими монахинями, хоч іще не дав би йому властивої монашої життєдайности і обнови.

(Докінчення буде.)

Нові книжки.

Устав Богослужень на рік 1922 зладив д. Ом. Горчинський (накладом Ставроп. Інститута). Ціна 180 мп.

Подруже право в новім церковнім кодексі, зладив о. д-р Григорій Лакота, проф. кан. права в богосл. заведенню в Перемишли, — Жовква 1921, 80 ст. 141.

Вкінці діждалися й ми научного коментара до нового подружого права, яке обнимає новий кодекс канонічного права в кан. 1012—1043. Слідами німецьких професорів кан. права Schmöger'a, Knecht'a, Schmidt'a, Göller'a, Haring'a і пр. пішов також проф. канонічного права в Перемишли д-р Григорій Лакота. І хоть великі зміни, які в дотеперішнім подружнім праві викликав новий кодекс, нас еше не обов'язують, то здається, що недалекий вже час, коли сила обов'язуюча нового кодексу принайменше в деяких частях, до яких напевно належить подруже право, буде примінена і в нас. Ми Українці католики, що від часів Унії покинули схі-

дне право Властаря Вальсамона і Зонара, а прийняли постанови Тридентського собору, не станемо в половині дороги тоді, коли тридентські канони улягли, іменно в подружеськім праві, многим і то основним змінам в новім кодексі, ані не вернемося до кодифікації Юстиніана, отже будем мусіли прийняти новий кодекс принайменше в його головніших частях. Се розуміє кожний душпастир, що має в практиці передовсім до діла з подружнім правом. Тому праця д-ра Ла, коти не є у нас лиш академічним викладом подружого права, але буде мати невдовзі і практичне примінення.

Метода, якої держався шан. автор, є проста, але одинокно можлива при новій кодифікації права, се пояснювання поодиноких канонів в напрямі їх далекоюсяглости, історичного розвитку і практичного примінення. Така, а не инша метода буде невдовзі практикована в науці канонічного права: щезнуть правничі підручники, а їх місце заступить коментар, або радше крім короткого введення і теорії правних засад, буде головним предметом науки толкування кодексу. Д-р Лакота приймаючи в основу своєї праці сю одинокно можливу методу, поділив своє Подруже право на 12 глав після 12 розділів, на які діляться подружі канони нового кодексу. В коментованні поодиноких канонів вложив много труду іменно там, де думки каноністів розділені що до практичного приновлення деяких канонів. Ся власне солідність в досліді є основною прикметою, що дає праці автора висість понад дотеперішні коментарі многих поважних навіть німецьких авторів. Служу приміром: Відома була дотепер в канонічнім праві т. зв. нечинна приява (*assistentia passiva*) католицького священика при мішаних подружжах, коли некатолицька сторона не дала вимаганих церквою запорук що до католицького виховання дітей і що за тим ішло: не одержала диспензи від перепони релігійної різниці. Іменно в протестантських краях, де випадки мішаного подружжа часто лучаються і де протестантська сторона має за собою силу ряду, що всякими способами уневажняє обітницю, дану некатолицькою стороною що до виховання дітей в католицькім дусі, заključувано місто церковних цивільних подружжа. В кождім разі виходило се непримириме становище церкви і ряду на шкоду церкви і католицької сторони, тому церков декретом „Provida“ допустила в тих околицях подружжа без канонічної форми, вдоволяючися лиш нечинною приявою католицького священика. Толерував такі подружжа без канонічної форми також декрет „Ne temere“, а новий кодекс нічого не говорить про подружжа без канонічної форми. Противно з тенору *can. 1099 § 2* виходить, що в мішаних подружжах конечна є чинна приява католицького священика і одержання перед тим диспензи від перепони релігійної різниці. Таку думку за немогими каноністами попирає д-р Ла-

кота, подаючи на доказ її правдивости рішення *S. Officii* з 26. XI. 1919 до праського Ординаріату: *in omnibus servandas esse praescriptiones Codicis Juris Canonici... Contrariae S. Sedis praescriptiones atque contraria indulta per ipsum Codicem Juris Canonici abrogata sunt* (ст. 107). Отже новий кодекс зносить привілей декрету *Provida* і *Ne temere* про нечинну присутність католицького священика при мішаних супружжах, що піднести належить проти погляду *Harding'a*, *Schmitta* і *Chellodij'a*. Такі і подібні екскурси д-ра Лакоти свідчать вимовно про солідність досліду нашого автора.

І ще одна прикмета, яка є признакою наукової серйозности, заслугоє на признання для праці д-ра Лакоти. Є термінольоґія. Хто мав що небудь до діла з писанням або толкуванням богословських трактатів, сей знає, що за трудности робить нам термінольоґія. Українська, широко народня термінольоґія, се той твердий горіх, який мусимо згризати. І тут Впр. автор станув на добрій дорозі, іменно старався віддати кождий латинський термін українським, дальше старався усунути закорінене у нас богословське язичіє і заступити його будьто чисто народними, будьто по народному укутими термінами. Терміни як: крєвняцтво, свояцтво, похищення, брак, передбрачний, іспит, які до нині покутують чито в урядовій бесіді ординаріятських грамот чи то в богословських, впрочім добрих підручниках (прим. в супружім праві д-ра Масцюха), тут заступлені красними народними термінами: споріднення, посвоячення, схоплення (сему термінови чомусь автор недовіряє і волисть „поривання“) подружжа і т. д. Дуже щасливо вибраними вважаю терміни: подружжа і подружжїни (*matrimonium* і *nuptiae* = *celebratio mairim.*) припинення (*suspensio*), підсунена лож і затаєння дійсного стану (*subreptio* — *obreptio*), реліґійна різниця і мішане віроісповідання (*disparitas cultus* — *mixta religio*), самочинно (*ipso facto*), нечинна приява (*assistentia passiva*), сутєво (*essentialiter*). Натомість нерозумію, длячого автор уживає залюбки місто „хороба“ лемківського „хоробта“ (ст. 31, 126), місто уводчик, уводник (стор. 80), місто насильство, насилля (соб. лїв. насила) місто правесний, праволожний, але „управеснений“, (ст. 116 не управоложнений), місто обида — образа Бога (ст. 120), місто поучення наставлення (ст. 22). Не знаю, що сказати, чи ліпше хотів би я дискусії над двома термінольоґічними новотворами: блудняк (*spurius* ст. 115) і притайкування (*dissimulatio* ст. 127).

Вкінці не хочу бути ані докучливим критиком, ані *Bessewiser'ом*, коли поставлю скромне питання: як докаже автор твердження на ст. 8, що єдність і перозривність супружжа мають своє жерело в природнім праві? Чи можна доказати, що супружжа Магомедан, що грішать проти одности і нерозривности, є просто проти природного права?

Після моєї думки вартість праці піднесло би ще більше, колиб автор в історичнім огляді деяких питань сягав не лиш до тридентського чи лятеранського собору, але звернув увагу також на східне право і кодифікацію Юстиніана, бож прецінь ми злучені історією зі Східним церковним правом.

о. д-р А. Іщак.

Зі студентського Секретаріату. Тутешнє „Марійське Тов-о молоді“ приступає з Новим роком до видавання нового християнського місячника для загалу дітей і шкільної молоді, який буде zarazом органом християнських організацій наймолодших школярів. Орган називатиметься „Наш приятель“, буде печататися в Жовкві й звіттам висилати а тримісячна передплата виносити буде (о скільки можна предвидіти) не нище 100 мп. Часопис буде ілюстрований. Тут ясно, що чим більше буде передплатників, тим дешевіша може бути ціна. Ходить о те, щоби часопис розходився в як найбільшому числі примірників по селах по містах, особливо межи шкільною молоддю. Марійське Тов-о прохає Всч. отців: 1) поручити народові новий часопис і заохотити до передплати. 2) Дати нагоду вписатися на листу передплатників. 3) Поручити в друге, коли часопис появиться. 4) Приняти до себе евент. якусь кількість примірників у коміс, а також дати в відповідні коміси. — З огляду на високу ціну накладу (біля 700,000 мп.) Тов-о просить по змозі до 28. XII. відіслати до Жовкви листу приєднаних до сього часу передплатників і зібрану готівку. Чистий дохід, о скільки який буде, обертається виключно для добра шкільної молоді та студентства згідно з програмою Марійського Тов-а. (Гл. „Нива“ 1920. грудень.) Адреса нового часопису: Видавництво „Наш Приятель“ Жовква. (Адрес редакції: Львів, Коперника ч. 36)

До цього числа „Ниви“ долучається а) Листу для передплатників „Нашого Приятеля“. б) Листу для передплатників „Поступу“. *И. М. головн. секр.*

„Поступ“ ч. 12. Зміст: Після цілорічної праці. *Др. І. Свенціцький*: Данте. — *Др. Т. Г.*: З філософійних проблем. — *Р. Мартинець*: Джерело життя. — *Я. Кралько*: Я не буду ридати безуспішно. — * * * Наші недомагання (Ангела). — *И. Скрутень*: Від природи до Бога. — *В. Я.*: З альбому. — *Л. Верховинка*: Нема позволення. — Бібліографія. — Зі студентського життя. — Оповідки.

Додаток: „Наш Прапор“ Нашим Наймолодшим *П. Соценко М.*: Козаки на морю. — *Меріям*: Зівялі цвіти. — *Р. Мартинець*: На батьковій могилі. — *М. Байрак*: У церкві. *М. Волковський*: Сумерк надходить. — *М. Лохвицкая*: Непорочная.

І. Річник студ. Вістника „Поступ“ представляється, можна сміло сказати „по європейськи“. Цей європейскости додає йому не лиш поважний формат і ріжнородний поважний зміст, але також два старанні реєстри: змістовий, із якого видно розмірно дуже велике багатство тем — і реєстер авторів. Цей останній, (кількадесятьох дописувачів в однім річнику), то справдішна рідкість у наших видавництвах. Оба реєстри зладжені з великою старанністю.

Що до змісту річника взяти яко цілість, то можна сказати, що слідна в ньому доцільна єдність. Своєю метою поклав цей молодий орган, служити правді й благородній ініціятиві, і кожний признає, що не стратив ізперед очей тої високої мети. Що мало доторкався тем релігійних, то видно в тім доцільний плян.

Була це отже програма пропедевтична. Чи така програма була найвідповідніша до ціли, може хто сумніватися, та, що це була благородна програма, те ясне. Зрештою до змісту часопису доведеться мені відтак іще повернути.

В 12. числі заповідає „Поступ“ знижку ціни передплати (3 місяці 200 мп.) й zarazом розширення рами і нові відділи. Печатання і висилку піднялася Жовква, коли між тим редакція позістає ві Львові в руках потеперішних власників. Наклад на І. річник дало М. Т. молоді.

Благородність молоді, що взяли рік тому до так трудного діла, треба щиро погратулювати, а число передплатників повинно з новим роком зрости хоч о половину. Студентський часопис, це могутній чинник будуючий, аборуйнуючий, розширюючий здорову, або трійливу атмосферу. Вже для самої ідеї, для підмоги здоровій атмосфері, яку ширить „Поступ“, він повинен найтися на столі кожного зі священників. Але й поза чисто ідейними мотивами він із неоднієї причини на гостинність і всестаранну поміч заслугує. (М. І.)

Ювілейний стінний календар Українського Педагогічного Товариства на рік 1922. Ціна 100 Мп.

З приводу свого ювілею видало Українське Педагогічне Товариство гарно прикрашений великий стінний календар, який повинен найтися в кожній українській хаті, в кожній школі, в кождім Товаристві. Ціна за календар — цеголка під будову Рідної Школи. Чи найдеться такий Українець чи Українка, що відказалася допомогти дрібною лептою до піддержання своєї науки?

В сорокові роковини Українського Педагогічного Товариства; брош. 60 Мп.

Брошурка Українського Педагогічного Тов-а містить статті: **К. М а л и ц ь к а:** Українське Педагогічне Тов-о, як воно завязалося, як росло і розвивалося. **М. Г а л у щ и н:**

ський: Фонд „Рідна Школа“. — Поклик Головної Управи Українського Педагогічного Товариства до українського Громадянства.

Хто цікавиться історією Тов-а, кому не байдужі інтереси рідного шкільництва, той закупить брошуру, щоби основно познакомитися, якими шляхами ішло і розвивалося Українське Педагогічне Тов-о, які труднощі стрічало на своїй дорозі, чого домагається від нашого громадянства, щоби як слід сповнити свої завдання.

Замовляти оба видання можна в канцелярії Українського Педагогічного Тов-а у Львові, Ринок ч. 10. І. пов.

Проф. І. Огієнко: Українська пересопницька Євангелія з 1556 р. (стр. 35). Автор аналізує мову сеї настаршої української євангелії.

Проф. І. Огієнко: Як Москва знищила волю друку Києво-Печерської Лаври. (стр. 15.).

Проф. І. Огієнко: Як цариця Катерина обмодковлювала церкву українську. (стр. 24).

Проф. І. Огієнко: Молитва за отчизну. (стр. 8).

З видавництва „Добра книжка“:

„Ідея“ студентський календарець (11. річник) на 1921|1922 рік.

Календарець для українських дітей на 1921|1922 р. Поручаємо оба ці календарці, дуже практичні, гарно видані, а щиро християнські.

Коляди і щедрівки (накладом Ставроп. Інститута). Ціна 130 мп.

„Світ дитини“ ч. 21—22. Зміст: Роман Завадович: Українській сироті (поез.). — Оля Калина: Заклята могила. — Аркадій Животко: „Вона“ (сцен. картина). — Гриць Круговий: Молись, диття (поез.). — Мих. Володимир: Ваші ровесники. — Вуйко Влодко: Пригоди Юрчика Кучерявого. — Володимир Островський: Як вуйко був бабою. — Василь Софронів: З осінних мотивів (поез.). — Байки. — Роман Завадович: Бабське літо (поез.). — На день 21. XI. 1921. р. — Біленький сніг паде — Поможім Україні. — Заклик. — Учінся. — Їй за Україну (поезійки). — Ребуси, загадки й шаради.

М. Вороний про цикл поезій „Помершій донечці“ о. Костельника. Тому, що ці вірші вперше були випечатані в „Ниви“ (а відтак вийшли окремою відбиткою) дорічним буде, коли читачам „Ниви“, по згаданій „критиці“ *Gazeta Kościelno-oj* (гл. Нива ч. 6—7 с. р.), наведемо голос наших авторитетів в тій справі. В ч. 129. варшавської „Української Трибуни“ (з 7. X. с. р.) п. Вороний, звісний наддніпрянський поет подав обширнішу рецензію згадуваних віршів з численними цитатами з них (а на першому місці якраз те місце, з якою *Gazeta Kość.* насміхалась). Між іншими він пише:

„нагода до написання цієї книжечки — була партикулярного, вузького характеру, а сам твір в напівфілософській концепції автора набув ширшого й глибшого значіння, що й повинно привабити увагу читача.

Автор в письменстві не дебютант — в 1904. р. він надрукував свою збірку на бачванському діалекті, пізніше випустив кілька праць на хорватській мові і аж р. 1917. з'явилась його збірка поезій на мові українській. Тієї досконалости літературних форм, якої досягла наша поетична мова особливо в останній час, автор, очевидно, ще не засвоїв, та помимо сього він у свій твір вложив таку силу безпосереднього чуття і глибокої думки, що може часом захоплювати читача дуже сильно, як дійсно талановитий поет.

Книжечка складає цілість з XXV. розділів та епільога, II, властиво, можна б назвати „ліричною драмою“, бо як трагедія, викликаючі глибокі потрясення у читача, вона вкінці освіжує і прояснює його душу естетикою страждання автора“.

Тут слідують цитати.

„Прекрасні ліричні уступи, в яких автор інтерпретує співи дня і ночі (стр. 24). Жалібного й тонкою лірикою віддає він свої почуття в XIII розділі з рефреном пісеньки „Через гори, долиноньки“ і глибоко зворушує голосінням бабуні на бачванському діалекті“... „Гарним ліризмом перейнятий XXI розділ, де „голосять дзвони“ і розділ XXII, де автор відтворює патріотичні почуття своєї милої донечки, що мріяла про поворот „українців“... „Сердечно дякую шановному авторови за ті хвилини високих моральних і естетичних переживань, які справив на мене його не модерний формою, місцями може й не вивершений, але щирий, сильний і, безперечно, талановитий твір“... „гадаю, що дальша творчість сього письменника повинна виявитися в оригінальній і цікавій продукції“.

Всячина.

Св. Отець а вашингтонський конгрес. Св. Отець вислав отсю телеграму през. Гардінгови у Вашингтоні: „При нагоді отворення конференції, яка скликана, щоби порішити великі міжнародні питання сходу та розоруження, з цілого серця прошу Бога о успіх ініціативи, яку повзяла влада американської республіки, щоб допомогти нещасному людству“. Сей конгрес розпочався молитвою священника, призначеного для функцій в парламенті, а Гардінг закінчив свою промову „Отченашем“.

Маніфест ірландського єпископату. Кард. Logue, архієпископи та єпископи ірландські зібрані в Maunooth-і 21. VI. с. р. опублікували спільний патріотичний маніфест, з я-

кого виймаємо слідуєчі місця (наводимо за „Katol. List-ом“): „Минувшого падолиста представили ми світови образ на допуст Божий виставленої Ірляндії, який, хоч як був грізний, ще не виявляв негідности та образи, що їх наша земля мусіла перетерпіти. Від тоді англійський тероризм став ще інтензивнішим, і ми тепер закріпощені ще гіршим режимом, бо наші земляки з оправданим приризством відкидають ніби-автономію проєктовану англійським правительством. В супереч'явленій волі Ірляндії даний є якийсь рід спеціальної автономії малій частині (Ulster-ови) її мешканців, які завсіди відзначалися нестриманою нетолеранцією“.

„Коли устане переслідування і коли буде признане право Ірляндії, щоби собі вибрала форму для своєї влади, аж тоді могли-ме запанувати мир між нами, і могли-меться здійснити угода, так горячо бажана Його Святістю, (т. є. св. Отцем)“.

Як донесли газети, се вже сталося на днях. Відвічна визвольна війна Ірляндії вкінці вінчалась успіхом.

З Кремянця на Волині. В першій половині падолиста с. р. місцева влада зареквірувала будинок української православної духовної школи, і все шкільне приладдя вивезла до Дриганя 65 верст від Кремянця. — Аж язик свербить, але — без коментарів.

Скількість богословів-питомців в австрійських духовних семінарах сього року: в Зальцбургу 41 (минул. р. 28), в Бріксені 11 (м. р. 104), в Цельовці 39 (м. р. 31), в Граці 127 (м. р. 102), в Лінці 106 (м. р. 97), в Ст. Пельтені 46, у Відні 108 (м. р. 92), в Інсбруці 390, (м. р. 319), з котрих 269 мешкає в теоль. конвікті Канізіанум.

З Духовного Семинара в Станиславові. Дух. Семинар отворено торжественним Богослуженням дня 30. листопада с. р. Принято на рік 1921/1922 98 питомців.

Ректором Дух. Семинара єсть: Впр о. Михайло Вальницький, крилошанин Епископської Капітули. Віцеректором о. д-р Авксентій Бойчук. Префектом студій о. Семен Лукач. Духовником о. Дмитро Стек.

Директор студій: Їх Преосвященство д-р Гр. Хомишин, Епископ станиславівський.

Спис викладів: I. Рік: о. Дмитро Стек: *Dogmatica fundamentalis* 5 годин тижнево; *Philosophia Scholastica* 5 год. тижнево.

О. д-р Яків Медвецький: Історія біблійна Старого Завіта і Граматика церковно-словянської мови по 2 год. тижн.; Введення до книг Ст. Завіта, Археологія біблійна, Егзегеза до книги Левит на тексті церковно-словянським, Граматика Єврейської мови, Герменевтика біблійна — по 1 годині тижнево.

II. Рік: о. д-р Франц Щепкович, крилош. Еп. Капітули: *Dogmatica specialis* 9 год. тижн.

О. д-р Василь Баран: Введення до св. книг Нового За-
віта, Егзегеза до Євангелія св. Матея на тексті церковно-
словянським, Егзегеза до Єванг. св. Луки на тексті грецьким,
Егзегеза висша до листу св. Ап. Павла до Коринтіянів I. (в
II. семестрі) — по 2 год. тижн.

III. Рік: о. Лукач Семен: *Theologia moralis* 9 год. тижн.

О. д-р Франц Щепкович: *Dogmatica speculativa* (*De po-
vissimis*) 2 год. тижн.

О. д-р Іван Лятишевський: Історія Західної Церкви,
Рим і Візантія в взаємних відносинах аж до упадку Царго-
рода (1453), Історія Укр. Церкви і її відносини до Риму (в
II. семестрі) — по 5 год. тижн.

IV. Рік: о. д-р Василь Баран: Право канонічне 6 год.

О. д-р Бойчук Авксентій: Пасторальна і літургіка 7 год.,
Духовна вимова 3 год., катехитика і методика 6 год., Педа-
гогіка 2 год. тижн.

Для всіх: о. д-р Чарнецький Микитей: Аскеза 1 год.
тижнево.

О. Лукач Семен: Церковні обряди 4 год., Церковний
спів 4 год. тижн.

В Мушинським Деканаті, Пер. епархії, устроєно сего
року з весною і в осени в кількох парохіях кількадевні
реколекції для народу. Була се новість для Лем-
ків, і як показалось, дуже корисна. Народ горнувся масово
на рекол. науки, а відтак до св. сповіди і св. Причастія. Ре-
колекційні науки голосили содек. священники. Є то величезна
поміч в душпастирстві особливо в нинішніх часах. Невдовзі
наміряється устроїти реколекції також для содек. Духовен-
ства. — о. М. Д.

Неімовірно! Доносять нам, що оден польський архі-
шовіністичний ksiądz (ks. W-ek, сотрудник з Гл.) з початком
падолиста с. р. скликав людей на віче до школи в Сл., де
так захвалював „своє“, а паскудив „наше“:

„Pytam się ruskiego księdza: Co ty robisz, jak przyjdiesz
do choroǳ z sakramentem, a nie zastaniesz go przy życiu? Ta
co — odpowiada — chowam do kieszeni. Pytam się go znów
dalej: A co ty robisz, jak pomyrujesz ludzi, a zostanie ci się
św. olej? Ta co, wezmę ta posmaruję nim cholewy. A jak upa-
dnie tobie komunja na ziemię? — Jakto co, wytrzę rękami zie-
mię i т. ин.“

Та агітація мала той наслідок, що розумніші латинни-
ки і учительки опустили кімнату, бо не хотіли слухати того
збожеволілого проповідника.

Просьба! До милосерних сердець нашого Духовенства.
Вам, Вс. ОО. відома доля сиріт по бл. п. о. Василюку, па-
роху Гозієва. Він лишив троє круглих сиріт без жадного за-
осмотрення. Впрочім тую справу представив публично на за-
гальних зборах Товариства св. Павла Впр. о. Лициняк і во-
на була порушена в „Ниві“. Найстаршу з тих сиріт Теодору

принали ми до нашого захисту за надзирательку до дітей і даємо їй-теплий уток та ложку страви. Однак приодіти її ми не є в можности. А вона не посідає найпотребнійшого білля ані жадної гардероби. Тому упрашаємо ласкаво Вас, ОО. Духовні, зложіться на неї щоби ми могли її приодіти.

Однак хай сей голос не буде даремний, бо ми минушого рѣку помістили відозву в Аепарх. Відомостях з просьбою о складки на наш Захист, але та просьба не віднесла найменшого успіху. — Укр. Кр. Тов-о Охорони дітей і опіки над молодіжжю у Львові, філія Сколе. — о. Мих. Мосора, голова.

Лист православних єпископів до московського патріярха Тихона в справі автокефалії української православної церкви під польською владою. Сей лист для нас так цікавий своїм змістом, що позволимо собі навести його в оригіналі (за „Визволенням“ ч. 8. з с. р.)

Ваше Святѣйшество, Святѣйший Владыко

Мы, нижеподписавшіеся епископы Православной Церкви въ предѣлахъ Польши, приглашенные Правительствомъ для обсужденія вопроса объ устройствѣ нашей церковной жизни, считаемъ своимъ священнымъ сыновнимъ долгомъ довести до свѣдѣнія Вашего Святѣйшества, что положеніе нашей Церкви здѣсь угрожающее въ своемъ нынѣшнемъ видѣ — особенно въ недалекомъ будущемъ. Въ управленіи церковномъ третій годъ уже царитъ хаосъ и дезорганизация, гдѣ каждый дѣлаетъ свое дѣло, какъ ему кажется лучше и удобнѣе. Духовному просвѣщенію грозитъ скорая, полная и неминуемая гибель. Дисциплина среди духовенства дошла до высокой степени паденія. Матеріальное положеніе нашей Церкви скоро можетъ стать ниже всякого представленія. Народъ становится къ интересамъ своей вѣри и Церкви все безразличные, и на этой почвѣ штундизмъ сѣетъ свои богатые всходы. Возможнымъ успѣхамъ уніи ставитъ пока предѣлъ только Правительство, которое не допускаетъ на Волюнъ уже давно назначеннаго туда изъ Рима уніятского епископа. Если протягнется такое положеніе еще нѣкоторое время, потомъ трудно, даже поздно будетъ думать о какихъ либо рѣшительныхъ мѣрахъ къ спасенію здѣсь православія.

Главною бѣдою нынѣшняго здѣсь тяжелаго положенія Православной Церкви является отсутствіе высшаго церковнаго управленія, которое объединяло бы всю церковную жизнь и могло бы по всѣмъ вопросамъ церковной жизни вступать въ сношеніе съ Правительствомъ.

Правительство готово по принципамъ своей государственной конституціи, оказывать Православной Церкви всякую поддержку и вниманіе, но рѣшительно заявляетъ, что

оно здійснює це тільки в тому випадку, якщо Православна Церква в Польщі устроїться, з благословення Вашого Святїйшого, на початках автокефалії. Хорошо знаю історію західно руської Церкви і поставлені Промислом лицем до лиця з необхідністю тепер же висказатися по питанню про автокефалію Православної Церкви в Польщі, ми синівні і усердніше просимо Ваше Священство отечески вийти з розсудливим рішенням суду нашої С. Церкви в переділах Польщі і дати по питанню про автокефалію її своє первосвятительське рішення, благосклонне отеческе.

Ми ж, з своєї сторони, смиренніше докладаємо Вашому Святїйшому о своїй повній готовності і згоді віддати всі свої сили на служіння Св. Православної Церкви і на початках автокефалії її в Польщі, якщо на те послїдує святительська воля і благословення Вашого Святїйшого. При сем свідчуємо нашою архієрейською совістю, що в цьому випадку приложимо все наше усердіє, даби братське спілкування і любов завжди самими щирими зв'язками двох рідних православних Церкв — Російську і Польську.

Вашого Святїйшого Смиренніші послідовники і всепреданніші богомольці Архієпископ *Георгій*, б. Мінський, якому польським Правительством пропонується тимчасове управління Варшавської і Холмської єпархій.

Діонісій, Єпископ Кременецький, Управляючий Волинської єпархії в переділах Польщі.

Пантелеймон, Єпископ Волинський в Новогрудській.

Пригадуємо, що під польською владою є шість православних єпископів, з яких три (архієп. віленський Єлеазарій, єп. білостоцький Володимир, що управляє гродненською єпархією, та єп. білський Сергій завідує холмською єпархією), відмовилися підписати цей лист. Як в листі відповісти стверджується: „Сильним впливом Унії ставить поперешкоду тільки правительству ітд.“. А те, що про Унію говорив Кс. Urban на вєлєградськїм зїзді (гляди попереднє число „Ниви“) так і доповнює ці слова. Що отже: чи вперед паїю, а аж потому religio catholica?

Установлення православного екзархату в Польщі. Московський патріарх за згодою польського правительства в жовтні с. р. іменував архієпископа *Георгія*, управителя варшавської та польської єпархії, екзархом православної церкви в Польщі. Новий екзарх називається *Георгій Ярошевський*, є вихованком Київської духовної академії, має ступінь магістра теології, був ректором петроградської духовної академії, відтак управ. єпископом в Тулі та Полтаві, а від 1913. р. був єпископом в Калугі, відтак в Мінську. Звісний він також в літературі своїми працями на полі богослов'я, історії церкви, церковного права та світської літератури. („Волинське Слово“).

Зріст релігійности в совітській Росії. З совітської Росії надходять однозгідні вісти, що між населенням по первісім безбожницьким похмілля тепер дуже замітний зріст релігійности. Патріарх Тихон перед одною американською кореспонденткою мав висказатися, що тепер церков в Росії здобуває душі, а не тільки назви вірних. Большевицький часопис „Новый путь“ признається до трудностей для атеїстичної пропаганди: „Протирелігійній пропаганді приходиться ділати при скрайно невідрадних умовах: тяжке економічне положення, місцями голод, розвинення епідемій і звідти побільшена смертність — все те, разом взяте, повинно би, як здається, скріпляти містичні настрої і побільшувати тон релігійних переживань. Денеде се й замітне“.

В перших днях вересня с. р. в Москві була важна нарада, де большевики по перший раз заговорили о непевности своєї влади. Троцький виразно вказав на патріарха Тихона, яко на жерело грози для большевиків: „се одинокий чоловік, котрого ми повинні боятись і проти котрого ми нічого не можемо зробити. Тепер зовсім пізно: наколи ми арештуємо його нині, то завтра „зарештують нас, і пропаде все наше діло“. Для ілюстрації розвою большевицької ідеології наведемо слова Леніна (оскільки вони вірні): „Колиб я знав, який російський народ, я не робив би свого експерименту, але працював би вже спершу з інтелігенцією. Тепер вже пізно: інтелігенція майже вся винищена“. („Вол. Слово“).

Уконституовання „чеської народної церкви“. В днях 29—31 серпня с. р. відбувся в Празі I. загальний собор протестантсько-православної (хиба так її назвати!) „чеської народної церкви“. Учасників прибуло около 300. Був присутнім сербський єпископ Доситей зі своїм протодіяконом Нікотічем. Привітну телеграму вислав також президент республіки Масарик. Церкву поділено на 3 єпархії: західну з престолом в Празі (патріархат), східну та Моравську.

Вибрано єпископів: д-ра К. Фарського (се один з оснудателів секти) на патріарха, Р. Паржіка для східної єпархії, М. Павліка (бувшого редактора реформ. священичого часопису *Pravo narodu*) для моравської єпархії.

Ще перед тими виборами др. Фарські та Еміль Длугі-Покорні були десигновані на єпископів 15. VI. с. р., провізоричною „центральною радою найстарших“, однак Длугі-Покорні через собор не зівстав затвердженням. Інтересне їх перше „пастирське посланіє“, випечатане 10. VIII. с. р. в урядовому часописі сеї нової секти (який виходить яко додаток до тижневника „*Česky Zprav*“). Нема там нічого о Христі, о догмах нової секти, нема основного християнського поняття о спасенню душі. Кінчається се „посланіє“ словами, які означають найвисшу ціль нової секти: „до б р и м и,

сильними і щасливими людьми бути" (нам).
 "От зовсім атеїстична фразеологія!"

Зараз по соборі виявився роздор в тій секті. Вже спершу, навіть деякі атеїсти, закидали сій секті, що вона не має ані сильної, ані виразної релігійної основи. Вже на торічному конгресі виявилися дві течії в тій секті: одна консервативна з Заградніком на чолі, яка зближалася до православ'я; друга націоналістична, яка іде по лінії протестантизму. По загальному соборі появилися різні протести проти вибору Фарського на патріарху. В одному з тих протестів, який підписаний Заградніком, кажеться: що Фарські перешкоджував консолідації церкви, що він заявлювався, що не вірить в божество Христа, і що тому цілий ряд набожних священників не хоче приступити до секти. Протест кінчиться: "Тут головна причина, що наша церковь не може дійти до мира і внутрішньої організації, коли нині по двох літах нема ані принципів, ані віри, як то собі бажає Фарські!"

А Павлік на торічному конгресі (8. І.) проголосив, що він розуміє догми тільки яко перехідові форми релігійних почувань та що догми еволюцією після духа часу змінюються.

"Тому не треба ще формулювати ніяких догм, бо чеський дух вже знайде відповідну форму для виразу своїх релігійних почувань". — І ось таких людей сербська православна церковь висвячує на єпископів!

Згадуємо ще, що з 180 відпавших чеських священників лиш $\frac{1}{3}$ ступила в службу нової чеської секти. Тому єп. Доситей висвячував на священників вляків, теологічно необразованих, як залізничних урядників, учителів ітд.

Віроісповідна статистика шкільних дітей в Празі.
 В грудні 1918 р. між шкільними дітьми в Празі було 96'26 прц. католиків. В грудні 1919 р. — 94'54 прц. В берні 1921 р. лиш 70'86 прц., отже майже $\frac{1}{4}$ страти для католиків. Процент безконфесійних зрісвід 1918 р. до 1921 р. з 0'28 на 13'45, а процент "чеських братів" (протестантів) з 9'15 на 3'75. Отже найбільше зискали безконфесійні ("Katholiken-Kongresspondenz". Prag). — Сумна се еволюція.

На дім для вдів і сиріт по священниках зложили в марках польських: о. Остап Охримович Млиниска 1000. — о. Ів. Городиловський Івачів 1000. — о. Олекс. Мійський Вовків 1000. — о. Гр. Гірняк Винники 1000. — о. Вол. Рожейовський Новосілки 1000. — о. Ів. Чикета Дубравка 500. — Стеф. Іскович Худиківці 1000. — п. Ілярій Левицький Сянік 1000. — о. Софрон Левицький Більче^ж золоте 500. — о. Бордун Самбір 1000. — о. Євген Давидович Ожидів 1000. — о. Т. Пиндус Зелена 1000. — о. Ник. Декайло Струсів 1000. — о. Іосиф Осташевський Курники 1000. — Др. Бурачинський примар шп. Чернівці 1000. — о. Леон. Луж-

ницький Львів 1000. — о. Яків Дутчак кат. Снятин 1000. — о. Каранович? 1000. — о. М. Кордуба 1000. — о. М. Попович 1000. — о. М. Коритко 1000. о. М. Коритко від Церкви 1000. — о. І. Купчинський 500. — о. К. Гуляй 1000. о. К. Гуляй від Церкви 1000. — о. М. Паук 1000. — о. Вол. Пелліх Радехів 1000. — о. І. Набережний 1000. — о. Онуф. Сенчук 500. — о. Т. Мицко Нівра 1000. — о. І. Величко Ягольниця стара 1000. — о. Лев. Юрчинський Добромірки 1000. — о. В. Намасій Угринці 1000. — о. І. Штокалко Кальне 1000. — о. І. Давидович Болахів 1000. — о. І. Жигаль Козлів 1000. — о. М. Олексишин Суховоля 1000. — Браття Фельчинські Калуш 4.950. — о. Фил. Чолій Вишнівчик 1000. о. Денис Телішук Потік 1000. — о. Григ. Бойко Підгайчики 5.000 — о. Др. Карло Єрми Берлоги 1.020. — о. Йос. Логинський Струтин ниж. 1000. — о. Ізидор Глинський 1000. — Брацтво в Березовиці вел. 2.000. — о. Волод. Громницький Тернопіль 1000. — о. Григ. Чубатий Стуйки 1000. — о. Ю. Кулицький Угровиця 1000. — о. Волод. Гірка Должанка 1000. — о. Юліян Бачинський Байківці 1000. — о. Юл. Оришкевич Орава 1000. — о. Левицький Мик. з Оброшина 1000. — о. Йосиф Малицький з Боршова 1000. — о. Др. Д. Дорожинський зі Львова 1000. — о. Атаназій Котис з Телешниці 1000.

Зміст цілого XVI річника.

о. *Ом. Гадзевич*: Оживлення церковного Богослуження ч. 6—7.

о. *Др. Теодозій Галущинський ЧСВВ*: Значіння св. письма в проповідництві (4—11).

о. *Юстин Гірняк*: Дальші спроби оживлення Богослужень (2).

о. *Др. Д. Дорожинський*: О процесах після нового Кодексу права канонічного (2—12).

о. *Ізидор Зельський*: О достоїнстві священика (6—7).

о. *Олександр Коренець*: Христос в євангеліях — особа історична (8—9).

о. *Др. Г. Костельник*: „Устрій української Держави“ (1).; Померший донеці, поезії (1—7).; — Ще про Ks. M. St. (1). — Наш перший явний конвертит (5).

о. *Др. Г. К.*: Безсильне оружжя (6—7).; — „Реформний“ рух в хорватській церкві (5).; — Конференція югославянського католич. єпископату (6—7).; — Дивне незрозуміння. (8—9).

о. *Леонтій Куницький*: „Більшовицький конгрес“ (11).

о. *Атаназій Левинський*: Столітні роковини гр. кат. церкви в Чернівцях (12).

о. В. Лициняк: Дещо про сироти і про наші зглядом них обов'язки (15).

М.: Українська церков на Буковині (допись) (10).

Проф. І. Огієнко: Сербська церков в нинішних часах (8—9).

Др: В. Охримович: Чому я навернувся? (1—3).

о. Й. Скрутьє ЧСВВ: Основа Марійського культу (6—9). Під хвилю пропам'ятних роковин (10, 12); — Психологічний момент духовних вправ (3—4).

о. Антін Стельмах: З метафізики розвою народів (1—5).

о. Др. Й. Сліпий: Pontificium Institutum Orientale (8-9, 10); Св. Єфрем (12).

Петро Хомин: Уніоністичні наради на Велеграді (10).

Редакційні статті: Організації нам потреба (1); Про що нам в „Ниви“ писати? (2); Самі про себе (3); Пильнуймо школи (11).

Послання: Лист з Риму нашого Високопреосв. Митрополита (4); Папський лист до польських єпископів (8—9).

Інформаційні статті: Кампанія польських газет проти Унії (6—7); Борба о нашу релігійну назву (12); Конфіскація 8—9 чч. „Ниви“ (10).

Справоздання: Загальні збори т-ва ап. Павла (4); Загальні Збори відпоручників Фонду вдів і сиріт по священниках (6—9); Загальні Збори катехитів (8—9, 10).

Дописи, Заклики до священників, Некрольоги, Подяка, Найновіші відомости з Аепархії Львівської і Еп-ї Станіславівської (2); Виказ жертв зложених на „Священничий Дім“ (6—7, 8—9, 12); Нові книжки, Всячина.

§ ПОСМЕРТНІ ВІСТІ.

Дня 14. листопада 1921. упокоїлася в Тернополі, в 58 році життя Євгенія з Лужницьких Ганкевич, вдова по о. Валерію Г., пароху Деренівки дек. Теробовельського. Була се жінчина глибоко інтелігентна і великих громадських і товариських чеснот. Коли наші війська уступили, арештовано її з наймолодшою донькою і перевезено до арештів в Теробовлі, Бережанах і у Львові. Ту затигнула тяжку недугу малярії і мимо лікарської опіки стало се причиною її смерті. Остала четверо дітей незаосмотрених; з замужних доньок одна є за інж. Гринюком в Києві, друга за Сид. Голубовичом у Львові. Похорони відбулись в Тернополі, дня 16. листопада, почім перевезено її тлінні останки до Сорочка до рідинної гробниці. В. йй. п.

ХРИСТІЯНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „ДОБРА КНИЖКА“

у Львові, вул. Содова 4.

порукає всякі добірні оповідання й повісті української й чужих літератур, книжки для народу й молоді, молитовники та всякі релігійні книжки.

Книжки видавництва визначаються високим ідейним змістом у христ. дусі, гарною письменською мовою та естетичним зверхнім виглядом.

Ціллю видавництва: причинитися до розбудження християнського духа серед української суспільности, і то через поширення вартних, гол. белетристичних, літературних творів.

Видавництво приймає до друку оригінальні й перекладні твори; бере під свою фірму для розпродажі й реклями поодинокі розкриті твори, ев. видання.

Просимо о ласкаву підмогу Всечесніших Отців у формі поручення видавництва народові й молоді. Просимо зажадати нашого цінника на 1922 рік. — Адреса:

„ДОБРА КНИЖКА“, Львів, вулиця Содова ч. 4.

ВИДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЯ

у Львові, вулиця Мохнацького ч. 42.

1. Каталог Книг церковної печати, Жовква 1908.
2. Ілюстрований Провідник по Національному Музеєви, Жовква 1913.
3. Про Музеї і Музейництво (120 ілюстрацій), Львів 1920.
4. Дерев'яні церкви Галицької України XVI—XVIII. в. по рисункам архітекта А. Лушпинського (Альбом 40 таблиць), Львів 1920 р.
5. Шевченківська вистава із статьею Еппа Іосифа Боцяна про рисунок „Се мій батько“, Львів 1920.
6. Збірна вистава Модеста Сосенка, 1921.
7. Альбом мініатюр і орнаментів по рукописах Галицької України XVI. в. (вип. I.).

Найстарша фір

основана в 1808 р.

відзначена на виставах краєвих і на „Українській ви-
ставі в Стрию“ золотими медалями та дипломами

Л
І
Я
Р
Н



Я ДЗВОНІВ

**БРАТІВ ФЕЛЬЧИНСЬКИХ в Калуші
і в ПЕРЕМИШЛІ вул. Красінського 63. (вл. дім).**

Поручає дзвони гармонійні різного рода з передвоєнного металю.
Приймає розбиті дзвони, як також всякі метали до перероблен-
ня. Гарантує за чистий звук і розбиття дзвона, а в кождім разі
— дозволена заміна коштом фірми.

УВАГА: Сим заявляємо, що з фірмою К. Фельчинського в Тер-
нополі не мали ми і не маємо нічого спільного.